

Sofia Viitala

”MARY LOU RETTON TAISTELI KUIN MIES”
Naiseuden diskurssit mediassa Los Angelesin olympialaisissa 1984

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Viitala Sofia: ”Mary Lou Retton taisteli kuin mies” – Naiseuden diskurssit mediassa Los Angelesin olympialaisissa 1984.

Pro gradu -tutkielma, 112 s., 2 liites.

Tampereen yliopisto

Historia

Huhtikuu 2020

Tämä tutkielma käsittelee vuoden 1984 Los Angelesin olympialaisten uutisoinnissa syntyneitä naiseuden diskursseja ja sitä kautta naisurheilijoiden asemaa 1980-luvulla. Tutkielma sijoittuu historian ajanjaksoon, jolloin naisliike vaikutti yhteiskunnan eri aloilla ja myös urheilussa naisten mahdollisuudet olivat lisääntyneet. Tutkielmassa tarkastellaan, millaisia representaatioita naisurheilijoista luotiin mediassa ja miten naisten lisääntyneet mahdollisuudet ja ainakin näennäisesti lisääntynyt tasa-arvo heijastuivat lehtien uutisointiin Suomessa ja Yhdysvalloissa.

Mediaa tarkastellaan tutkielmassa aikansa edustajana ja se nähdään sekä merkitysten tuottajana että aikansa asenteiden heijastajana. Lähdeaineistona toimivat olympialaisten aikana julkaistujen Helsingin Sanomien ja New York Timesin urheilusivut, joita on tarkasteltu diskurssianalyysin keinoin. Tutkielma yhdistää sukupuoli- ja urheiluhistoriaa sekä hyödyntää feministisen urheilututkimuksen ja mediaurheilun tutkimuksen käsitteitä.

Urheilu ymmärretään pro gradu -tutkielmassa osaksi kulttuuria ja yhteiskunnallisen järjestyksen ja vallan rakentumisen paikkana. Voimakkaasti sukupuolittuneen luonteensa takia urheilu on sukupuolinäkökulmasta hedelmällinen tutkimuskohde. Se on nähty maskuliinisuuden muotoutumisen paikkana ja sukupuolen eroja tuottavana ja vahvistavana järjestelmänä. Tulokset kertovat, millaista sukupuolijärjestystä urheilu-uutisoinnilla rakennettiin aikana, jolloin naisurheilijat valtasivat entistä maskuliinisempina pidettyjä lajeja ja uhkasivat näin urheilun ja yhteiskunnan miehistä hegemoniaa.

Olympialaisuutisoinnista on eroteltu kolme vallitsevaa diskurssia, joiden kautta naisurheilijat esitettiin. Ne olivat naisurheilija objektina ja katseen kohteena, naisurheilija sukupuolensa edustajana sekä naisurheilija osallistujana. Tutkielman tulokset vahvistavat aikaisempien tutkimusten havaintoja median luomista naisurheilijoiden representaatioista, joissa korostuivat urheilun ulkopuoliset ominaisuudet kuten ulkonäkö tai parisuhde ja joissa heidät kuvattiin vähemmän urheilullisena ja kilpailunhaluisena kuin miehet. Lehdistössä muodostuneet representaatiot olivat hyvin samanlaisia sekä Suomessa että Yhdysvalloissa. Naisurheilijoiden trivialisointi mediassa häivytti heidän asemaansa urheilijana ja heidän esittämisensä ensisijaisesti sukupuolensa edustajina ylläpiti urheilussa vallitsevaa ja urheilun kautta yhteiskunnassa ylläpidettävää sukupuolijärjestystä. Tutkielma tuo esiin myös muutoksen hitauden joukkoviestimissä yhteiskunnallisten muutosten aikana sekä median roolin yhteiskunnallisen muutoksen edistäjänä ja vastustajana. Naisurheilun kehityksen myötä sen kuva mediassa oli monipuolistunut, mutta kuva naisurheilijasta oli yhä hyvin perinteinen.

Avainsanat: diskurssianalyysi, mediatutkimus, olympialaiset, representaatio, sukupuolihistoria, urheiluhistoria

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuskysymykset, aineisto ja tutkimuksen rakenne.....	3
1.2. Aikaisempi tutkimus.....	7
1.2.1. Feministinen urheilututkimus	8
1.2.2. Media, urheilu ja sukupuoli	12
1.3. Yhteiskunnallinen tausta: urheilu miesten valtakuntana	15
1.3.1. Naisurheilu Suomessa ja Yhdysvalloissa.....	17
1.3.2. Olympialaiset – maailman suurin urheilutapahtuma	21
1.4. Metodit ja käsitteet	23
2. ”Melkein liian täydellinen ollakseen totta” – urheilija katseen kohteena.....	26
2.1. Kisatypykkä ja kisapoju – urheilijat mallin mitoissa	28
2.2. Mörssärittäriä ja rautaisia miehiä – urheilullisuus esillä	40
2.3. Mary Lou Retton – maskuliininen pikkutyttö	44
3. ”Äitiysloma piristi voittajaa” – urheilu ja naisen elämä	49
3.1. Teinityttöjä ja vastuullisia nuoria miehiä – kasvaminen urheilijana.....	51
3.2. Pyykkäämistä ja puutarhanhoitoa – urheilijan arki	57
3.3. Ammattivaimoja ja ihmeäitejä – urheilija, sukupuoli ja seksuaalisuus.....	61
3.4. Mary Decker ja Joan Benoit – naisurheilija pääsee naimisiin.....	68
4. ”Keppi ei lennä pitkälle, ellei miehellä ole jätkän luontoa” – urheilija kilpailijana ja ihmisenä... 74	
4.1. Raivoisaa kilpailunhalua ja urheilun iloa	75
4.2. ”Kultaa ja kyyneleitä” – urheilijan tunteet valokeilassa	86
4.3. Ihmemiehiä ja kultatyttöjä.....	91
4.4. Gabriela Andersen-Schiess – sitkeä sveitsitär.....	97
5. Lopuksi.....	103
LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	107
LIITTEET	113
LIITE 1.....	113
LIITE 2.....	114

1. Johdanto

Medialla on paljon valtaa urheilussa. Urheilu näkyy tiedotusvälineissä joka päivä, yleensä kokonaan urheilulle pyhitetyssä osiossaan. Erityisesti urheilun näkyvyys kasvaa massatapahtumien, kuten olympialaisten tai maailmanmestaruuskisojen aikaan. Monille ihmisille juuri tämä, tiedotusvälineiden esittämä mediaurheilu, edustaa koko urheilua.¹ Se vastaa mielikuvien luomisesta ja siksi on tärkeää tutkia, miten asiat tai ihmiset esitetään tiedotusvälineissä. Kaikki eivät välttämättä koskaan näe maailmanluokan urheilijaa omin silmin, joten he ovat täysin riippuvaisia tavasta, jolla urheilijat esitetään mediassa.

Media oli isossa roolissa myös kesällä 2016 Brasilian Rio de Janeirossa järjestetyissä olympialaisissa. Kisoja seurattiin ympäri maailmaa television, radion, internetin ja lehdistön avulla. Suomessa otsikoihin nousi erityisesti maamme ainoa mitalisti, nyrkkeilijä Mira Potkonen, joka saavutti pronssia 60-kiloisten naisten sarjassa. Kaikissa uutisissa Potkosta ei kuitenkaan nähty pelkästään urheilijana, jona hän oli olympialaisiin lähtenyt. Useissa otsikoissa ja artikkeleissa korostettiin erityisesti Potkosen äitiyttä. Sen nähtiin olevan ristiriidassa hänen väkivaltaisena nähdyn lajinsa kanssa. Esimerkiksi MTV uutisoi nettisivuillaan Potkosesta otsikolla ”Äiti-Potkonen lyö Riossa naista – ”Haluan voittaa” ja artikkelissa käsiteltiin Potkosen perhe-elämän ja urheilun yhdistämistä. Otsikko on sittemmin muutettu, luultavasti sitä seuranneen kohun takia.²

Potkosen tapaus ei ollut ainoa tapaus laatuaan Rion olympialaisissa. Kun yhdysvaltalainen Corey Codgell-Unrein voitti pronssia naisten trap-ammunnassa, *Chicago Tribune* otsikoi mitalista kertovan jutun nettisivuillaan seuraavasti: ”Corey Codgell, Bearsien linjamiehen Mitch Unreinin vaimo, voittaa pronssia Riossa”³. Otsikko ei tuonut Codgellia esiin pelkästään olympiamitalistina, vaan myös jonkun muun puolisona. Samankaltaista kohua herätti NBC televisiokanavan selostajan kommentit Unkarin Katinka Hosszun voittaessa olympiakultaa naisten 400 metrin sekauinnissa uudella maailmanennätyksellä. Hosszua valmensi hänen silloinen aviomiehensä Shane Tusup ja kameran kuvatessa tämän juhlintaa katsomossa, uunteja selostanut Dan Hicks kutsui häntä ”mieheksi, joka on

---

¹ Pirinen, 2006, 21-22.

² Potkonen: Haluan voittaa’, *MTV*. Luettu 17.11.2016. Alkuperäinen otsikko on nähtävissä artikkelin osoitteessa, itse juttuun otsikko on muutettu.

³ ‘Corey Codgell, wife of Bears lineman Mitch Unrein, wins bronze in Rio.’ *Chicago Tribune*. Luettu 17.11.2016.

tästä [suorituksesta] vastuussa.”⁴ Kommentti nostatti kohun, sillä monet näkivät Hicksin alentavan Hosszun arvoa urheilijana, joka voitti olympiakultaa ja teki uuden maailmanennätyksen antamalla kunnian sen sijaan hänen aviomiehelleen ja valmentajalleen.

Tällainen uutisointi saatetaan nähdä merkityksettömänä, onhan kyse ”vain” urheilusta, eikä mistään sen vakavammasta. Tässä tutkimuksessa lähtökohta kuitenkin on, että urheilu on kulttuuria ja heijastaa sitä sekä ympäröivää yhteiskuntaa. Medioitu urheilu voidaan nähdä kulttuurisena teatterina, joka heijastaa yhteiskunnan arvoja ja jossa vahvistetaan vallitsevia kulttuurisia käytänteitä sekä uusinnetaan rakenteellista eriarvoisuutta. Todellisuus rakennetaan mediassa ja sen kautta myös vahvistetaan niitä rakenteita ja ideologioita, jotka näyttävät meille luonnollisina.⁵ Koska media on monelle ihmiselle ensisijainen ja ainoa keino seurata urheilua, on sillä myös loppupeleissä valta näiden käsitysten ja arvojen luomisesta. Mediassa rakennettu kuvasto onkin nähty yhtenä merkittävimmistä naisten urheilun aseman edistäjistä ja vastustajista.⁶

Tutkimusaiheeni pariin minut on ohjannut oma taustani urheilijana ja urheilumedian kuluttajana. Näen median esittämien representaatioiden vaikuttavan ihmisten käsityksiin ja asenteisiin naisurheilua kohtaan ja sitä kautta heidän asemaansa yhteiskunnassa. Urheilu ja siitä uutisoiminen ovat muuttuneet muun yhteiskunnan mukana ja median kautta voikin seurata yhteiskunnallisen tilanteen muutosta. Jos vielä vuonna 2016 kirjoitettiin, kuinka ”äiti-Potkonen” lyö naista, millaista uutisointi on ollut aikaisemmin?

Pro gradu -tutkielmani aiheena ovat vuoden 1984 Los Angelesin olympialaisten aikana Helsingin Sanomissa ja New York Timesissa luodut sukupuolen diskurssit. Vuoden 1984 olympialaiset valikoituivat aiheekseni niiden historiallisen merkittävyyden takia. Los Angelesin kisat olivat monella tapaa naisille tärkeitä esimerkiksi lajivalikoiman laajenemisen myötä ja sitä kautta hyvä esimerkki naisurheilun muutoksesta. 1980-luku oli muutenkin naisten urheilussa muutoksen aikaa kuntoilun suosion noustessa. Tutkimuksessani pyrin selvittämään, millaista oli suhtautuminen naisurheilijoihin suuren yhteiskunnallisen murroksen aikana, millaisia naiseuden diskursseja lehdistössä rakennettiin ja mitä tämä kertoo naisurheilun asemasta Suomessa ja Yhdysvalloissa. Monet 1984 kisoihin osallistuneista naisurheilijoista olivat pioneereja alallaan ja myös media oli

---

⁴ ‘The man responsible’: NBC broadcaster draws ire after crediting world record to swimmer’s husband’, *The Washington Post*. Luettu 17.11.2016.

⁵ Sabo & Jensen, 1992, 173-174, 179.

⁶ Kane & Greendorfer, 1994, 33.

uuden haasteen edessä: miten suhtautua naisiin, jotka valtasivat entistä maskuliinisempina pidettyjä lajeja?

1.1. Tutkimuskysymykset, aineisto ja tutkimuksen rakenne

Urheilu on perinteisesti ollut voimakkaasti sukupuolittunut instituutio, joka oli pitkään naisilta kielletty. Naisurheilijoista luotava representaatio on kiinnostava tutkimusaihe, koska se vaikuttaa tapamme ajatella urheiluvista naisista ja samalla myös kaikista naisista. Joukkoviestimet ovat väline näiden representaatioiden luomisessa. Keskityn tutkimuksessani sanomalehtien luomiin urheilijakuviin ja niiden tapaan esittää naisurheilijoita. Selvitän, miten lehteään aamupalan yhteydessä nauttiville lukijoille on esitetty urheileva nainen.

Olen valinnut tutkittavaksi ajanjaksoksi olympialaiset, joiden aikana urheilusta uutisoidaan tiiviin ajanjakson aikana normaalia enemmän. Tämä helpotti aineiston valintaa ja läpikäyntiä ja takasi sen, että uutisointia on urheilusta monipuolisesti. Myös sukupuolinäkökulmasta olympialaisten aikainen urheilu-uutisointi eroaa normaalista. Määrällisesti olympialaiset ja muut vastaavat urheilun suur tapahtumat vääristävät nais- ja miesurheilun näkyvyyden suhdetta, koska mitaliodotusten ja nationalismin seurauksena naisurheilu saa enemmän huomiota kuin muina aikoina. Tutkimusten mukaan naisten urheilun osuus urheilu-uutisista on keskimäärin alle 10 %, mutta olympialaisten aikaan naisten ja miesten urheilun saaman huomion ero tasoittuu.⁷ Aineistonani toimivissa Helsingin Sanomissa ja New York Timesissa uutisointi oli kuitenkin hyvin epätasapainoista myös olympialaisten aikana.⁸

Tutkimuskysymykseni on: **millaisia naiseuden diskursseja lehdistössä luotiin vuoden 1984 Los Angelesin olympialaisissa?** Koska mies on ollut urheilussa normi, tarkastelen naiseuden diskursseja suhteessa tapaan, jolla miesurheilijoista puhuttiin. Lisäksi pohdin, miten mies- ja naisurheilijoiden representaatiot eroavat toisistaan ja miten sukupuolijärjestystä rakennettiin lehdistössä? Koska kyseessä on historiantutkimus, sen tarkoitus on myös selvittää, mitä syntyvät diskurssit ja representaatiot kertovat ajastaan ja ympäröivästä yhteiskunnasta. Miten yhteiskunnassa vallitsevat valtasuhteet tulivat näkyviksi ja millaista käsitystä naisurheilijoista lehdistö välitti lukijoilleen? Miten urheilussa käynnissä ollut murros näkyi naisurheilijoista uutisoitaessa? Lisäksi tarkastelen, erosiko lehtien välinen uutisointi toisistaan ja mitä se kertoo kulttuurien välisistä eroista.

---

⁷ Brookes, 2002, 128; Toffoletti, 2016, 200.

⁸ Liite 1.

Medioituminen on ollut 1900-luvulla länsimaalaisille yhteiskunnille tyypillinen kehityskulku. Laajan modernisaatioprosessin myötä joukkotiedotusvälineiden määrä on kasvanut ja käytön edellytykset parantuneet, jolloin niiden asema ihmisten identifikaation ja todellisuuden tulkinnan välineenä on korostunut. 1900-luvulla tiedotusvälineet tulivat koko kansan ulottuville. Niiden yleisön ja merkityksen kasvu ovat keskeinen syy, miksi ne ovat antoisia lähde historiantutkijoille. Mediat ovat osa ihmisten arkea, kertovat yhteiskunnista ja ovat myös osa niiden vallankäyttöä.⁹

Urheilumedia on tärkeä viestintäväline koko urheiluteollisuudelle ja se tekee urheilun näkyväksi yhteiskunnassa. Medialla on myös valta määritellä urheilua ja se voi esittää tietyt asiat luonnollisina. Median sukupuolittunut narratiivi antaa kuvan kuvitellusta totuudesta, siitä millaista on maskuliinisuus, feminiinisyys ja sukupuolijärjestys. Urheilu kiinnostaa ja tavoittaa valtavia määriä ihmisiä. 1900-luvun alusta asti urheilun määrä sanomalehdissä on kasvanut ja 1990-luvulla urheilusivujen määrä sanomalehdissä oli jo keskimäärin suurempi kuin muiden aihealueiden. Urheiluosio oli myös lehtien luetuin osio. Suurin osa urheilu-uutisoinnista keskittyi kuitenkin miehiin. 1980-luvulla tehtyjen tutkimusten mukaan 90 % kaikesta urheilu-uutisoinnista tarkasteli miehiä ja miesurheilua, vaikka naisten urheilu on kehittynyt 1970-luvun jälkeen harppauksin ja naisurheilijoiden tekemät ennätykset ovat kehittyneet hurjasti.¹⁰ Tutkimusten mukaan laajat etusivun jutut urheilijoista koskevat lähes aina miehiä tai miesten urheilua.¹¹

Tutkimukseni aineistona toimivat Helsingin Sanomien numeroiden 23.7.-13.8.1984 ja New York Timesin numeroiden 22.7.-14.8.1984 urheilusivut. Molemmat lehdet ovat omassa kansallisessa kontekstissään olleet pitkään yhdet tunnetuimmista ja johtavista sanomalehdistä. Vuonna 1851 perustettu New York Times nousi Yhdysvalloissa suurimpien sanomalehtien joukkoon 1900-luvun alussa. Taustalla oli lehdessä tehty uudistus, jonka myötä lehdestä jäivät pois sensaatiot ja skandaalit, ja jonka seurauksena lehti alkoi saavuttaa mainetta uutisten edelläkävijänä. Ensimmäisen maailmansodan aikana New York Times saavutti maineensa Yhdysvaltojen ”virallisena lehtenä”, jolloin sen tiivis yhteistyö eurooppalaisten uutistoimistojen kanssa teki siitä tutkijoiden ja virkamiesten silmissä tärkeän lähteen. 1900-luvun alkupuolella lehti seurasi Yhdysvalloissa nousutta käsitystä objektiivisuudesta, jolla pyrittiin irrottamaan lehdet tietyistä puoluekannoista ja tavoittelemaan lukijoita kaikista poliittisista ryhmistä. Tämä vaati uutisten objektiivista raportointia ilman tunnelatausta. Objektiivisuuden kehitys liittyi sekä journalismin kaupallistumisen kehitykseen,

---

⁹ Railo & Oinonen, 2012, 8-9.

¹⁰ Sabo & Jensen, 1992; 170, 174, 179.

¹¹ Toffoletti, 2016, 200.

jolloin rahoitus siirtyi taustavaikuttajilta mainostajien käsiin sekä toimittajien työn ammattimaistumiseen ja oman ammatti-identiteetin muodostumiseen.¹²

New York Timesin levikki vuonna 1983 oli 963 443 kappaletta ja se oli maan neljänneksi suurin sanomalehti. Vuonna 1982 pidetyssä sanomalehtien kustantajien, toimittajien ja journalismin professorien kyselyssä New York Times valittiin maan ykköslehdeksi, kun kyselyyn vastanneista 610:stä 95 prosenttia valitsi lehden omaan kärkikymmenikköönsä. Vuoteen 1983 mennessä lehti ja sen henkilökunta oli voittanut 53 Pulitzer-palkintoa.¹³ Tutkimusaineistokseni Times valikoitui myös sen takia, että sen numerot olivat helposti saatavilla luettavaksi sähköisessä muodossa Helsingin yliopistossa.

Helsingin Sanomien kehitys noudattaa monessa mielessä Amerikan-serkkunsa New York Timesin vastaavaa. Se perustettiin vuonna 1904 nuorsuomalaisten äänitorven Päivälehdessä seuraajaksi, mutta viimeistään sotavuosien jälkeen sitä saattoi kutsua poliittisesti sitoutumattomaksi. Toisin kuin Timesilla, 1920-luvulla muuttunut lehden tyyli ei kaihtanut sensaatiomaista otsikointia tai skandaaleista kirjoittamista. Utisten esittämistapa keveni ja esimerkiksi urheilu-uutiset yleistyivät. Timesin tavoin Helsingin Sanomat alkoi kasvattaa etumatkaansa kilpailijoihinsa ensimmäisen maailmansodan aikana ja 1960-luvulla lehden linjaa liberalisoitiin esimerkiksi avaamalla palstoja myös vasemmistolaisille kirjoittajille ja parantamalla ulkomaanyhteyksiä. 1980-luvulla Helsingin Sanomista tuli Pohjoismaiden suurlevikkisin sanomalehti ja se ilmestyi 332 kertaa vuodessa. Vuonna 1984 sen levikki oli 425 589 numeroa.¹⁴ Vuoden 1984 Helsingin Sanomien numerot olivat saatavilla sekä Tampereen yliopiston sanomalehtikokoelmassa että tutkimukseni myöhemmässä vaiheessa lehden omalla Aikakone-sivustolla.

Molemmat aineistonani toimivat sanomalehdet ovat omassa kansallisessa kontekstissään olleet yhdet tunnetuimmista, hyvämaineisimmista ja laajimmille levinneistä. Tulkitsen niiden uutisoinnin antavan yleistettävissä olevan esimerkin siitä, miten urheilusta ja naisurheilijoita uutisoitiin sanomalehdissä Suomessa ja Yhdysvalloissa. Laajan levikkinsä myötä niiden levittämät representaatiot levisivät laajalle ja lehtien suosion myötä voidaan olettaa, että niiden luoma kuva oli myös laajasti hyväksytty ja täten kuvaavan yleistä suhtautumista urheiluun.

---

¹² Mäkilä, 2007, 39-40.

¹³ Emery & Emery, 1984, 651-654, 677.

¹⁴ Mäkilä, 2007, 39-40; Perko & Tommila, 1988, 130-133.

Aineistoni sisältää molempien lehtien urheilusivut olympialaisten aikana sekä muutamia päiviä ennen ja jälkeen kisojen. Osa urheilusivujen jutuista alkoi jo esimerkiksi etusivulla, jolloin ne on huomioitu kokonaan. Olympialaiset järjestettiin 28.7.-12.8. ja tutkimani aineisto alkaa 22.7. ja päättyy 14.8. Olen rajannut valitsemani aineiston sen perusteella, milloin kummassakin julkaisussa on alettu aktiivisemmin uutisoimaan tulevista olympialaisista ja koska uutisointi on päättynyt. Molemmissa lehdissä on viitattu olympialaisiin urheilu-uutisten yhteydessä myös valitsemani ajankohdan ulkopuolella, mutta Helsingin Sanomissa uutisoinnin voidaan katsoa alkaneen toden teolla 23.7., kun Suomen olympiajoukkue saapui Los Angelesiin ja New York Times aloitti kisauutisoinnin 22.7. 11-sivuisella raportilla tulevista kisoista. Myös Helsingin Sanomat julkaisi olympialaisten kunniaksi 24-sivuisen liitteen 29. heinäkuuta. Nämä liitteet ovat mukana aineistossa. Molemmissa lehdissä oli olympialaisten aikana urheilusivuilla omat, vain olympialaisille omistetut sivunsa. Koska tutkimani ajankohta ulottuu myös olympialaisten ulkopuolelle, olympialaisiin liittyvät uutiset saattoivat olla myös yksittäisiä artikkeleita muun urheilu-uutisoinnin lomassa. Artikkeleita kirjoittivat lähes pelkästään miestoimittajat. Helsingin Sanomia Los Angelesissa edusti kymmenhenkinen joukko, joka koostui miespuolisista toimittajista¹⁵ ja toimittajien nimien perusteella myös New York Timesiin olympialaisista urheilusivuille kirjoittaneet ovat yhtä toimittajaa lukuun ottamatta miehiä. Naistoimittaja Lawrie Mifflin kirjoitti lähinnä voimistelusta.

Molemmissa lehdissä julkaistiin olympialaisiin liittyen pitkiä artikkeleita ja lyhyitä, muutaman virkkeen mittaisia tuloskatsauksia sekä kaikkea niiden väliltä. Olympialaisiin keskittyvät uutiset käsittelivät pääsääntöisesti urheilusuorituksia ja urheilijoita, Los Angelesia kisa kaupunkina, olympialaisiin liittyviä ilmiöitä sekä kisojen tuloksia. Suurin osa jutuista käsitteli joko miesurheilijoita tai urheilun ulkopuolisia asioita. Helsingin Sanomissa vain naisurheilijoista kertovien juttujen määrä oli 11 % ja New York Timesissa 13 %, kun miesurheilijoita koskevia juttuja oli noin puolet kaikista urheilusivuilla julkaistuista artikkeleista.¹⁶ Uutisointi riippui kulloinkin kilpailluista lajeista sekä siitä, mitkä lajit ja urheilijat nähtiin lehdissä kiinnostavina. Luonnollisesti Helsingin Sanomissa korostuivat suomalaiset urheilijat ja New York Timesissa amerikkalaiset. Naisurheilijoiden hieman suurempi osuus New York Timesin uutisoinnissa voi johtua ainakin osittain amerikkalaisten naisurheilijoiden suuremmasta määrästä. Sanomalehtitekstien lisäksi tarkastelen uutisten yhteydessä julkaisuja kuvia ja kuvatekstejä. En kuitenkaan tee syvällistä kuva-analyysia, vaan käytän työssäni kuvia lähinnä tukemassa tekemiäni havaintoja. New York Timesista esitettyjen

---

¹⁵ 'Paljon parjattu isäntäkaupunki', *HS* 29.7.1984.

¹⁶ Liite 1.

lainausten käännökset ovat omiani. Lainauksen alkuperäinen muoto löytyy alaviitteestä niissä tapauksissa, kun olen kokenut sen tarpeelliseksi alkuperäisen sanavalinnan takia.

Tutkielmani koostuu viidestä osasta. Ensimmäisessä, johdantoluvussa, taustoitan tutkimustani ja esittelen aikaisempaa tutkimusta, käyttämiäni metodeja ja tutkimukseni kontekstia: olympialaisten historiaa sekä naisurheilun kehitystä Suomessa ja Yhdysvalloissa. Itse tutkimus on jaoteltu teemoittain kolmen aineistosta nousseen naiseuden diskurssin mukaan. Ensimmäinen käsittelyluku käsittelee urheilijan ulkomuotoon keskittymistä; miten urheilijoiden ulkonäköä kuvaillaan vai kuvaillaanko? Miten maskuliinisuus ja urheilullisuus nousevat esiin? Toisessa käsittelyluvussa tutkin uutisointia urheilun ja muun elämän yhdistämisestä, esimerkiksi nais- ja miesurheilijoiden roolia perheessä. Kolmas käsittelyluku keskittyy urheilijaan kilpailijana ja hänen tunteisiinsa pettymyksen kyynelistä voitonriemuun sekä urheilijoiden luonteen kuvailuun. Kaikissa käsittelyluvuissa tarkastellaan myös teemaan liittyvää esimerkkitapausta. Viimeisessä luvussa reflektoin tutkimukseni tuloksia ja niiden merkitystä.

1.2. Aikaisempi tutkimus

Yleisen historiantutkimuksen tapaan urheiluhistorian tutkimus on keskittynyt pääsääntöisesti miehiin ja naisten urheilua on tutkittu lähinnä vasta 1980-luvulta lähtien.¹⁷ Pääsääntöisesti naisurheilu on ollut vain yksi luku urheiluhistorian kirjassa. Urheilu on nähty miehisyuden rakentamisen paikkana, jossa naiset ovat ulkopuolisia ja tämä heijastuu myös tutkimukseen. Nykyaikaisen urheilun historian tutkimus onkin kulttuurisen kamppailun tutkimusta ja naisten historia urheilussa on vastarinnan historiaa.¹⁸ Yhdysvalloissa naisurheilun historiaa ovat tutkineet esimerkiksi Susan K. Cahn teoksessaan *Coming On Strong. Gender and Sexuality in Twentieth Century Women's Sport* (1994) ja Helen Lenskyj tutkimuksessaan *Out of Bounds: Women, Sport and Sexuality* (1986). Molemmat teokset kuvaavat naisten urheilun kehittymistä ja sen kohtaamia haasteita Yhdysvalloissa 1900-luvulla. Omassa tutkielmassani nämä teokset luovat tärkeää kontekstia naisurheilun asemasta Yhdysvalloissa. Vastaavaa tutkimusta Suomessa on tehnyt urheiluhistorioitsija Leena Laine, jonka kirja *Työväen urheiluliikkeen naiset* (2000) tutkii naisurheilun kehitystä Suomessa. Naisurheilua 1900-luvulla on tutkinut myös urheilusosiologi Jennifer Hargreaves. Hänen teoksensa *Sporting Females* (1994) käsittelee naisten urheilun kehitystä ja sen suhdetta esimerkiksi sukupuoleen,

---

¹⁷ Hargreaves, 1994, 1.

¹⁸ Hall, 2016, xv.

yhteiskuntaluokkaan ja etniseen taustaan. Hargreaves tarkastelee tutkimuksessaan naisten kokemuksia urheilussa ja heitä rajoittavia yhteiskunnallisia rakenteita. Hän yhdistää kirjassaan sekä historiallista että sosiologista tutkimusta ja feminististä näkökulmaa. Omassa tutkielmassani hyödynnän naisurheilun historian tutkimuksen lisäksi feministisen urheilututkimuksen ja mediatutkimuksen tutkimuksia ja käsitteitä.

1.2.1. Feministinen urheilututkimus

Jennifer Hargreaves jakaa tavat lähestyä naisten urheilua kolmeen. Urheilua voidaan tutkia kaikille samanlaisena, jolloin ei ymmärretä miesten ja naisten todellisuuden eroa. Naisten urheilua voidaan myös tarkastella vain pienenä osana miehiin keskittyvää tutkimusta, jossa urheilua tarkastellaan miesten luomana instituutiona. Kolmas lähestymistapa on feministinen, jossa keskitytään naisten urheiluun ja vallitseviin käsityksiin sukupuolesta ja sukupuolten valtasuhteita tarkastellaan kriittisesti.¹⁹ Omassa tutkielmassani hyödynnän feminististä lähestymistapaa ja erityisesti poststrukturalistista feminismiä, jossa tutkitaan sukupuolen tuottamista ja uusintamista.

Feministinen urheilututkimus yhdistää urheilusosiologian feministisiin teorioihin. Urheilusosiologiassa urheilua ei tarkastella fyysisenä vaan yhteiskunnallisena ilmiönä. Se ei keskity suoriin ja tuloksiin sinänsä, vaan urheilun suhteeseen yhteiskunnan kanssa, urheilun käsitteen rakentumiseen ja esimerkiksi kehon rooliin sukupuolen ilmentymisessä. Sosiologian piirissä urheilua alettiin tutkia kuitenkin vasta 1970-luvulla. Sitä ennen se ymmärrettiin luonnollisena ja erottamattomana osana kehoa, irrallisena muusta yhteiskunnasta ja siinä luotavista valtasuhteista.²⁰

Feministinen urheilututkimus on osa laajempaa feministisen tutkimuksen kenttää ja hyödyntää sen teorioita ja käsitteitä.²¹ Jennifer Hargreavesin lisäksi esimerkiksi Susan Birrell²² ja Ann M. Hall²³ ovat tunnettuja alan tutkimuksestaan. Hall toi kulttuurisen sukupuolen käsitteen urheilututkimukseen vuonna 1978 teoksessaan *Sport and Gender: A Feminist Perspective on the Sociology of Sport*. Tämän myötä fokus alkoi siirtyä tutkimuksessa naisurheilijasta sukupuoleen ja myöhemmin fyysisen kulttuurin kritiikkiin.²⁴ Myös Sheila Scratonin ja Anne Flinoffin toimittama *Gender and Sport: a*

---

¹⁹ Hargreaves, 1994, 7-8.

²⁰ Hargreaves, 1994, 6-7; Pirinen, 2006, 16-17.

²¹ Pirinen, 2006, 16.

²² Birrell; 1988, 2000.

²³ Hall, 1988.

²⁴ Bandy, 2010, 129.

Reader (2002) tarkastelee ansiokkaasti feministisen urheilututkimuksen historiallista kehitystä ja sen keskeisiä sisältöjä.

Suomessa feministinen urheilututkimus on ollut vähäisempää. Tutkimus rantautui Suomeen 1980-luvulla, mutta koostuu pääosin pro gradu -tutkielmista. Laajempi tutkimushanke on ollut LIINA, eli *Liikuntakulttuuri ja naiset* -projekti 1980-luvulla, jonka tavoitteena oli kritisoida miehiin ja miesten toimintaan keskittyvää tutkimusta, soveltaa feminististä teoriaa urheilun ja liikunnan tutkimuksessa sekä herättää keskustelua naisten asemasta urheilussa ja luoda mahdollisuuksia muutokselle.²⁵ Feminististä urheilututkimusta ovat tehneet Suomessa myös Pirkko Markula²⁶ ja Riitta Pirinen.²⁷

Feministisen urheilututkimuksen ytimessä ovat sukupuolten suhteet patriarkaalisessa yhteiskunnassa ja niiden näkyminen ja uusintaminen urheilun kautta, eli miten urheilussa rakennetaan miesten ensisijaisuutta ja naisten toissijaisuutta.²⁸ Tämä on myös minun tutkielmani ydintä. Koska valtavirtatutkimus on keskittynyt tutkimaan miehiä ja jättänyt huomioimatta sukupuolen vaikutuksen sekä sukupuolen käsitteen ongelmallisuuden, feministinen urheilututkimus on kehittänyt vaihtoehtoisia menetelmiä tutkia naisten toimintaa ja sukupuoleen perustuvia rakenteita urheilun maailmassa. Tällä se on pyrkinyt haastamaan käsitystä miesten ylivoimasta urheilussa luonnollisena.²⁹

Urheilu on sukupuolittuneen luonteensa takia hedelmällinen tutkimuskenttä feministiselle tutkimukselle. Sukupuoli ymmärretään helposti synonyyminä naiseudelle, koska mieheys nähdään normina. Urheilussa sen huomaa erityisesti nais-etuliitteestä – on urheilua ja naisurheilua. Urheilulajit ja -kilpailut on historiallisesti jaoteltu tarkasti erityisesti biologisen sukupuolen mukaan ja yleisesti se on miesten määrittelemää toimintaa, jossa korostuvat maskuliiniset arvot. Dworkinin ja Messnerin mukaan urheilu on keski-ikäisten, valkoisten miesten keksintö, jonka tarkoitus on korostaa heidän omaa ylivoimaisuuttaan naisiin, muihin yhteiskuntaluokkiin ja etnisiin ryhmiin verrattuna. Se on konstruktio, joka pohjautuu Yhdysvalloissa ja Euroopassa vallitseviin luokka-, sukupuoli ja roturakenteisiin.³⁰ Urheilun ja yhteiskunnan suhde onkin kaksisuuntainen. Yhteiskunnassa vaikuttavat arvot ovat esillä urheilussa, jossa niitä uusinnetaan ja vahvistetaan. Sukupuoli on näkyvin urheilussa vaikuttava kategoria.

---

²⁵ Pirinen, 2006, 16.

²⁶ Markula, 2005.

²⁷ Pirinen, 2006.

²⁸ Birrell, 2000, 61; Pirinen, 2006, 17.

²⁹ Hargreaves, 1994, 7; Pirinen, 2006, 16-17

³⁰ Dworkin & Messner, 2002, 17; Hall, 1988, 331.

Naisten ja urheilun tutkimusta ovat aina leimanneet käsitykset sukupuolesta ja niihin liitetystä olettamuksista. Varhaiseen naisurheilun tutkimukseen vaikutti voimakkaasti käsitys naisesta sopimattomana urheiluun ja tutkimus keskittyikin käsitykseen naisten ja urheilijan rooleista sekä niiden väliseen ristiriitaan. Naisurheilijoiden oman naisellisuutensa korostaminen nähtiin keinona häivyttää tätä roolien välistä konfliktia ja tuoda esiin, ettei urheileva nainen välttämättä ole henkisesti epätasapainoinen, maskuliininen tai homoseksuaali. Roolikonfliktin ajatusta haastettiin psykologisen androgyynisyyden käsitteellä, jonka mukaan feminiinisyys ja maskuliinisuus eivät ole toisensa poissulkevia ominaisuuksia.³¹ Rooliteoriaa ja androgyynisyyden käsitettä on molempia kritisoitu siitä, että ne eivät ole kyseenalaistaneet perinteisiä feminiinisuuden tai maskuliinisuuden käsitteitä tai naisia sortavia yhteiskunnan rakenteita.³²

Vaikka rooliteoriaa ja roolikonfliktin ajatusta on kritisoitu tutkijoiden toimesta ja se ottaa perinteiset käsitykset maskuliinisuudesta ja feminiinisyydestä annettuina, koen, että vastaava ajattelu on yhä näkyvässä tieteellisen tutkimuksen ulkopuolella ja arkiajattelussa. Käsitys naisen ja miehen eroista ja naiseuteen ja mieheyteen kuuluvista ominaisuuksista vaikuttaa yhä siihen, miten näemme esimerkiksi urheilijat. Urheilu on historiallisen kehityksen myötä leimautunut voimakkaasti maskuliiniseksi ja käsitys ”miesten ja naisten lajeista” elää ja voi hyvin. Vaikka sekä naiset että miehet ovat murtaneet ennakkoluuloja siitä, mikä on sopivaa, kohtaavat he yhä siitä huolimatta vastustusta, jota perustellaan usein ajatuksella luonnottomuudesta. Omassa tutkimuksessani, joka tarkastelee suurelle yleisölle suunnattua julkaisua, uskon, että ajatus sukupuolirooleista ja niille soveliaasta toiminnasta on yhä olemassa niin urheilijoiden, toimittajien kuin lukijoidenkin mielissä ja sitä kautta näkyvässä myös uutisoinnissa.

Kritiikkiä ovat kohdanneet myös liberaali ja radikaali feminismi, joita alettiin soveltaa urheilututkimukseen 1970-luvulta lähtien. Liberaalifeminismi lähestyy urheilua positiivisena kokemuksena, johon naisille tulee olla pääsy ja kritisoi naisten ja miesten epätasa-arvoisia mahdollisuuksia urheilla. Liberaalifeministit vetoavat eri instituutioissa tapahtuvaan sosialisatioon ja mahdollisuuksien epätasa-arvoon, joka johtaa sukupuolten välisiin eroihin urheilussa, esimerkiksi eri naisten ja miesten suuntautumiseen tiettyihin lajeihin. Epätasa-arvoisten mahdollisuuksien taustalla nähdään syrjivät käytännöt. Liberaalifeminismin ansioksi voidaan nähdä biologisen selityksen hylkääminen ja sukupuolen sosiaalisen rakentumisen tunnustaminen. Samalla sitä on

---

³¹ Birrell, 1988, 461-462, 465-466; Hall, 1988, 332.

³² Birrell, 1988, 466; Hall, 1988, 332.

kuitenkin kritisoitu esimerkiksi urheilun valtarakenteiden kompleksisuuden ja sukupuolijärjestyksen hierarkkisuuden sivuuttamisesta.³³

Radikaalifeministit tutkivat urheilun kautta ylläpidettäviä valtarakenteita. Erityisesti kohteena ovat seksuaalisuuden kautta ylläpidettävä miesten valta sekä normalisoitu heteroseksuaalisuus ja sen vaikutus naisten urheiluun. Radikaalifeminismi johti naisten omien urheiluseurojen ja -lajien syntymiseen, minkä seurauksena sitä syytettiin miesten jättämisestä muutoksen tekemisen ulkopuolelle, vaikka miehet ovat vallitsevissa käytännöissä ensisijaisia vallankäyttäjiä. Sekä liberaali- että radikaalifeminismiä on kritisoitu essentialismista ja biologisesta yksinkertaistamisesta. Ne eivät tunnista sukupuolen sisäistä moninaisuutta tai muiden ominaisuuksien kuin sukupuolen vaikutusta yksilön kokemukseen.³⁴ Juuri näitä valkoisen feminismin muotoja syntyi haastamaan feminismin kolmannen aallon myötä poststruktuurilinen feminismi.

Poststruktuurilisen feminismin pyrkimys oli muuttaa feminismissä syntynyt kuva naisesta, joka pohjautui valkoisten ja keskiluokkaisten naisten kokemuksiin. Se kyseenalaisti naisen kategorian ja sen universaaliuden sekä haastoi maskuliinisuuden ja feminiinisuuden kahtiajaon. Poststruktuurilisisessa feminismissä hyödynnetään Foucaultin käsitystä vallasta kaikkialla verkostoissa syntyvänä voimana sekä nähdään vallan rakenne moninaisena ja kehon, tiedon, subjektiivisuuden ja seksuaalisuuden alueilla itseään uusintavana. Sitä on kuitenkin kritisoitu liiasta relativismista ja naisten sukupuoleen liittyvien yhteisten kokemusten unohtamisesta.³⁵

Poststruktuurilismia hyödyntävä feministinen urheilututkimus keskittyy tutkimaan sukupuolen kategorioiden tuottamista, uusintamista ja esittämistä. Tutkimuksessa hyödynnetään kielen, sanojen ja merkityksen muodostumisen prosessien tutkimista, sekä sukupuolijärjestyksen tuottamista urheilussa kielen kautta.³⁶ Omassa tutkimuksessani hyödynnän pääosin tätä lähestymistapaa. Hyödynnän kuitenkin myös liberaalifeminismin näkökulmaa sukupuolten sosialisointiin ja radikaalifeminististä tutkimusta seksuaalisuuden kautta ylläpidettävästä vallasta. Tutkimuksessani on näkyvissä myös kulttuurintutkimuksen vaikutus, jota esittelen seuraavana.

Yksi poststruktuurilismien muodoista on kulttuurintutkimus, jonka ytimessä on kulttuurin ja vallan suhde. Kulttuuria tutkitaan yhteiskunnallisten suhteiden laillistamisen paikkana, jossa rakennetaan, säädellään ja merkityksellistetään yhteiskunnallista järjestystä. Kulttuurintutkimuksen keskeinen

---

³³ Hargreaves, 1994, 27-29; Scraton & Flintoff, 2002, 32-33.

³⁴ Hargreaves, 1994, 34; Scraton & Flintoff, 2002, 33-36.

³⁵ Freedman, 2001, 76; Scambler, 2005, 152; Scraton & Flintoff, 2002, 40.

³⁶ Pirinen, 2006, 19.

ajatus on, että valta jakautuu yhteiskunnassa epätasaisesti ja vallitsevaa asetelmaa ylläpidetään kaikkien hyväksymillä arvoilla, jotka todellisuudessa toimivat valtaa pitävien eduksi. Keskeistä on vallan rakentuminen: kyseessä ei ole luonnollinen ja pysyvä asetelma, vaan ihmisten ylläpitämä rakennelma. Tähän liittyy tärkeä käsite ideologia, jolla tarkoitetaan itsensä aktiivista rakentamista niiden historiallisesti määriteltyjen asemien kautta, jotka ovat jatkuvasti läsnä elämässämme. Ideologia tuottaa representaatioita, jotka yksilö omaksuu ja jotka sitä kautta muodostuvat todellisiksi kuviteltujen sijaan.³⁷

Keskeinen käsite on myös hegemonia. Se on ideologisen hallinnan kokonaisvaltainen järjestelmä, joka toimii samaisen järjestelmän sortamien ihmisten välityksellä. Hegemoninen maskuliinisuus on maskuliinisuuden muoto, mikä nähdään itsestään selvänä miehen mallina ja normina, joka marginalisoi muut maskuliinisuuden muodot sekä legitimoii naisten ja esimerkiksi homoseksuaalisten miesten ala-arvoisuuden. Urheilu on merkittävä hegemonisen maskuliinisuuden rakentamisen paikka ja media siinä tärkeä väline.³⁸ Urheilu yhdistää miehisyyden tiettyjen ominaisuuksien kanssa ja näitä maskuliinisina pidettyjä ominaisuuksia kuten voimaa, nopeutta ja toimijuutta pidetään urheilussa ja myös yhteiskunnassa suuremmissa arvossa. Samalla se väheksyy naisia ja heidän toimintaansa.³⁹

Urheilu luetaan osaksi kulttuuria, jolloin kulttuurintutkimuksen ymmärryksen mukaan myös urheilu on yhteiskunnallisen järjestyksen ja vallan rakentamisen paikka. Urheilussa ylläpidettävän hegemonisen maskuliinisuuden kautta ylläpidetään vallitsevaa sukupuolijärjestystä. Tämä ajatus on omassa tutkielmassani keskeinen. Tarkastelen journalismin luomia mielikuvia urheilusta ja urheilijoista, joiden kautta vahvistetaan, uusinnetaan ja muutetaan käsitystä yhteiskunnallisista suhteista.

1.2.2. Media, urheilu ja sukupuoli

Mediatutkimuksessa perehdytään itse medioihin ja sekä niiden välittämiin sosiaalisiin suhteisiin, kokemuksiin ja elämyksiin.⁴⁰ Nykypäivän urheilu on voimakkaasti medioitunutta. Urheilu myös itsessään toimii mediana, jonka kautta viestitään tunteita ja arvoja. Viestinnän tutkija Lawrence Wenner onkin kehittänyt termin ”MediaSport”, jolla hän viittaa tähän urheilun ja viestinnän yhteen kietoutuneeseen suhteeseen.⁴¹ Wennerin mukaan mediasportin tutkimus muodostuu journalismin ja

---

³⁷ Birrell, 2000, 67; Cole, 1994, 10-12.

³⁸ Birrell, 2000, 67-68; Brookes, 2002, 130-131.

³⁹ Bryson, 1994, 48.

⁴⁰ Nieminen & Sihvonen, 2001, 10.

⁴¹ Wenner, 1998, preface.

urheilusosiologian yhdistelmästä, mutta kyseessä on uudehko ilmiö. Median tutkimus keskittyi pitkään vakavina pidettyihin aiheisiin, kuten politiikan uutisointiin.⁴² Urheilu on akateemisessa maailmassa pitkään kärsinyt maineestaan vaarattomana vapaa-ajan viettönä, joka ei ole yhteydessä yhteiskuntaan ja sen kehitykseen. Vuonna 1975 Robert Lipsyte kehitti termin 'SportsWorld' kuvaamaan urheilun maailmaa modernina aikana, jossa se tarjoaa perustuksen monille yhteisille, jaetuilla symboleille.⁴³

Viestinnän tutkijat löysivät urheilun vasta 1980-luvun lopulla. Lawrence Wennerin *Media, Sports and Society* (1989) oli ensimmäinen aiheita käsittelevä teos, joka myös teki alan tutkimuksesta vakavasti otettavaa.⁴⁴ Wenner onkin yksi urheilututkimuksen ansioituneimmista tutkijoista, joka on todennut urheilun merkityksen sivuuttamisen nykypäivänä olevan verrannollista kirkon merkityksen sivuuttamiseen keskiajalla.⁴⁵ Hänen toimittamansa *MediaSport* (1998) on yksi viestinnän ja urheilun tutkimuksen perusteoksista. Se käsittelee urheilua mediaurheilun instituutioiden, tekstien ja yleisön kautta.

Feministisen tutkimuksen yleistyessä 1980-luvulla alettiin kritisoida myös joukkoviestinten tapaa esittää sukupuolta. Varsinkin alkuvuosina suuri osa tutkimuksista keskittyi naisiin ja niissä hyödynnettiin sukupuolirooliteoriaa, jossa oletetaan, että joukkoviestimet välittävät stereotyyppistä kuvaa sukupuolesta, muotoilevat odotuksia sukupuolesta ja vaikuttavat sitä kautta yksilöiden käyttäytymiseen ja identiteettiin. Kuten aiemmin on tuotu esiin, rooliteoria ei kuitenkaan huomioi sukupuolten valtasuhteista tai sukupuolen yhteyttä yhteiskunnan muihin järjestelmiin,⁴⁶ mutta uskon sen esiintyneen arkiajattelussa vielä tutkijoiden kritiikin jälkeenkkin.

Sukupuolen esittämistä ja rakentumista mediassa on tutkittu niin television kuin aikakauslehtien ja sanomalehtienkin kautta.⁴⁷ Pamela J. Creedonin toimittama *Women, Media and Sport* (1994) keskittyy erityisesti median, urheilun ja sukupuolen suhteeseen. Kirja käsittelee naisia, urheilua ja mediaa feministisesti muun muassa historian tutkimuksen, sosiologian, psykologian ja naistutkimuksen näkökulmasta. Esimerkiksi Mary Jo Kane ja Susan L. Greendorfer käsittelevät artikkelissaan median roolia naisurheilijoiden stereotyyppien vahvistamisessa ja vastustamisessa vuoden 1988 ja 1992 olympialaisissa. *Mediasport* ja *Women, Media and Sport* ovat merkittäviä

---

⁴² Wenner, 1998, 6.

⁴³ Wenner, 1998, 3-4.

⁴⁴ Wenner, 1998, 7.

⁴⁵ Turtiainen, 2012, 17.

⁴⁶ Sabo & Jensen, 1992, 169.

⁴⁷ Esimerkiksi Duncan & Messner, 1998; Kane & Greendorfer, 1994; Pirinen, 2006.

artikkelikokoelmia, jotka selailemalla tulevat tutuksi myös sukupuolen ja mediaurheilun merkittävät tutkijat, kuten Susan Birrell, Cheryl L. Cole sekä Don Sabo ja Sue Curry Jensen. Myös Birrellin ja Colen toimittama *Women, Sport and Culture* (1994) käsittelee laajasti naisurheilun, yhteiskunnan ja median suhdetta.⁴⁸ Mediaa, urheilua ja yhteiskuntaa tarkastellut kirjallisuus luo tärkeän kontekstin omalle tutkielmalleni ja olen hyödyntänyt edellä mainittujen tutkijoiden ajatuksia omassa tutkimusprosessissani.

Emma H. Wensing ja Toni Bruce ovat koostaneet urheilumedian representaatiota tarkastelleista tutkimuksista viisi kehystä, joiden kautta media on kuvannut naisurheilijoita. Wensingin ja Brucen mukaan naisten urheiluun on viitattu ensisijaisesti naisurheiluna, kun miesten urheilu on vain urheilua. Media on esittänyt naisurheilijat usein korostetun heteroseksuaaleina, esimerkiksi vaimon tai äidin roolissa ja korostanut heidän naisellisuuttaan viittaamalla heidän naisellisina pidettyihin ominaisuuksiinsa, kuten kaunis, sulava tai tunteellisesti epävakaa. He nostivat esiin myös naisurheilijoiden lapsellistamisen sekä urheilun ulkopuolisiin tekijöihin keskittymisen naisten urheilusta uutisoidessa. Uudemmaksi kehykseksi Wensing ja Bruce esittivät ristiriitaisen kuvailun, jossa naisten saavutuksia nostetaan esiin, mutta niiden rinnalla tuodaan esiin naisurheilijaa vähätteleviä tai trivialisoivia ominaisuuksia.⁴⁹ Trivialisoinnilla viitataan niihin tekstillisiin keinoihin, jotka saavat naisten urheilun näyttämään heikkotasoiselta tai vähäarvoiselta.⁵⁰ Nämä kehykset nousivat esille myös omassa aineistossani.

Suomessa medioitunutta urheilua ovat tutkineet esimerkiksi aiemminkin mainittu Riitta Pirinen sekä Hannu Itkonen. Riitta Pirisen väitöskirja *Urheileva Nainen lehtiteksteissä* (2006) toimii tärkeänä innoittajana ja lähteenä omassa tutkimuksessani. Pirisen väitöskirja lähestyy aihettaan feministisen urheilututkimuksen näkökulmasta ja koostuu kuudesta artikkelista, jotka käsittelevät naisten urheilua ja sitä, miten siitä kirjoitetaan lehdissä. Tutkimus on oman työni kannalta erittäin keskeinen. Lisäksi Hannu Itkosen, Kalervo Ilmasen, Pertti Matilaisen ja Liina Jaskarin tutkimuksessa *Media urheilun tulkkina ja tekijänä* (2008) käsitellään median ja urheilun suhdetta. Urheilutoimittajain liiton kanssa yhteistyössä toteutettu tutkimus selvittää median käsitystä urheilun julkisuuskuvasta ja sen etiikasta sekä median vaikutusta urheilun julkisuuskuvaan sekä siihen, mitä urheilusta viestitään. Opinnäytteissä mediaurheilua on tutkittu sekä tiedotusopin että historian oppiaineessa. Suurimmalta

---

⁴⁸ Lisää urheilumedian tutkimuksesta: Kathleen M. Kinkema & Janet C. Harris, "MediaSport Studies: Key Research and Emerging Issues." (1998)

⁴⁹ Wensing & Bruce, 2003, 388.

⁵⁰ Pirinen, 2006, 41.

osin omaa aiheittani sivuavat pro gradu -tutkimukset on tehty tiedotusopin tai viestinnän oppiaineen alaisuudessa.⁵¹ Saman tyylinen tutkimus historian oppiaineessa on keskittynyt erityisesti urheilijoista julkaistuihin kuviin.⁵²

Mediahistorian tutkimus on jakautunut pääsääntöisesti historian ja viestintäaineiden välille.⁵³ Historiantutkimuksen erottaa mediatutkimuksesta sen historiallinen ulottuvuus. Esimerkiksi mainituissa journalistiikan tai tiedotusopin oppiaineeseen kuuluvissa opinnäytetöissä on tarkasteltu uutisoinnin tasoa ja esimerkiksi sitä, miten sukupuoli on näkynyt uutisoinnissa. Historiantutkimusta edustavat työt taas pyrkivät tarkastelemaan tutkimuksen kohteena olevan mediasisällön roolia aikansa yhteiskunnan edustajana, ottavat huomioon viestinnän historiallisuuden sekä sen sijoittumisen laajempaan ajalliseen ja paikalliseen kontekstiin. Mediahistorian tutkimuksessa lähteitä tulee muun historiantutkimuksen tavoin tulkita oman aikansa kontekstissa. Omassa tutkielmassani tarkastelen naisurheilijoiden ja naisten asemaa median luomien representaatioiden kautta. Historian tutkimuksessa voidaan pyrkiä joko rekonstruoimaan menneisyyttä tai selvittämään sen aikaisen yhteiskunnan arvoja ja asenteita. Oma tutkimukseni sisältyy jälkimmäiseen ja tällaisessa tutkimuksessa media toimii tärkeänä lähteenä. Se on merkitysten tuottaja ja aineisto, joka heijastaa aikansa asenteita.⁵⁴

Kuten kaikessa historiantutkimuksessa, myös mediahistorian tutkimuksessa kysymyksenasettelua määrittelee yleisesti tutkijan oma aika ja sen kiinnostuksen kohteet. Viime vuosikymmeninä suosittu naisnäkökulma on ohjannut omaa tutkimustani ja kuten edellä on mainittu, myös urheilun tutkiminen yhteiskunnallisena ilmiönä on suhteellisen tuore suuntaus.⁵⁵

1.3. Yhteiskunnallinen tausta: urheilu miesten valtakuntana

Urheilusta puhuttaessa tarkoitetaan yleensä miesten urheilua, koska mies nähdään yhteiskunnassa ja kielessä normina. Naisten urheilu taas on naisurheilua. Urheilu on historiallisesti ollut paikka, jossa miehet sosialisoituvat perinteisiin maskuliinisiin sukupuolirooleihin ja jossa naiset on nähty ulkopuolisina.⁵⁶

---

⁵¹ Esimerkiksi Jaakkola 2010, Pajuriutta 2016 ja Huhtala 2018. Sukupuolentutkimuksen alalla aihetta on tutkinut mm. Ruutu 2017.

⁵² Esimerkiksi Rantala, 2011; Mähönen, 2015.

⁵³ Salokangas, 2012, 29.

⁵⁴ Railo & Oinonen, 2012, 9, 16-17.

⁵⁵ Salokangas, 2012, 26.

⁵⁶ Griffin, 1998, 16.

Termillä 'urheilu' on monta merkitystä. Yleisesti sillä viitataan jonkinlaiseen yhdessä järjestettyyn fyysiseen kilpailuun tai peliin. Avainasemassa urheilussa voidaankin nähdä olevan jokin yhteisesti sovittu määritelmä sekä ruumiillisuus sekä jonkinlainen mitattavuus. Kuntoilla voi yksinäänkin, mutta urheilussa vaaditaan yleensä mitattavia tuloksia. Kilpailullisuuden takia urheilu assosioidaankin voimakkaasti fyysisyyteen ja tätä kautta miehisyyteen. Miesten fyysisen kulttuurin kilpailullisuus ja väkivaltaisuus ovat yksi sen merkittävimmistä, kulttuurien rajat ylittävistä piirteistä. Vaikka urheilun keskeiset piirteet ovat pysyneet pitkään muuttumattomina ja sitä on pidetty todisteena urheilun universalismista, urheilun kulttuuri on kuitenkin voimakkaasti sitoutunut myös yhteiskunnalliseen kontekstiin. Sen muodot ja tarkoitus ovat vaihdelleet eri aikoina eri yhteisöissä.⁵⁷

Pat Griffin on kirjoittanut urheilusta instituutiona, joka tukee vallalla olevia yhteiskunnallisia arvoja. Hänen mukaansa urheilu on harjoituskenttä, jossa opitaan maskuliinisuutta. Urheilussa pojat oppivat olemaan miehiä sekä sen, että urheiluun osallistumisella on merkittävä rooli maskuliinisen identiteetin luomisessa ja muiden hyväksynnän ansaitsemisessa. Tämä asetelma määrittelee urheilun myös naisille. Heidän läsnäolonsa heikentää urheilun tärkeyttä miehen roolin oppimisen paikkana ja seurauksena naisten urheilusaavutuksia on trivialisoitu ja marginalisoitu. Maskuliinisuus menettää merkityksensä, jos se on saavutettavissa myös naisille ja samalla romuttuu miesten ylivertaisina pidettyihin ominaisuuksiin perustuva ylivalta ja ajatus urheilullisesta miesvartalosta voiman synonyymina. Samaan tapaan urheilu on uhka myytille naisten hauraudesta.⁵⁸ Naisen ja urheilijan roolin välillä on nähty fundamentalistinen ristiriita, eikä niiden ole koettu sopivan yhteen. Vielä silloinkin, kun naisten urheilu alkoi yleistymään ja sen hyväksyntä alkoi yleistymään, ovat tietyt urheilulajit nähty naisille lähtökohtaisesti sopimattomina.

Urheilu ja erityisesti olympiaurheilu ovat voimakkaasti sidoksissa myös nationalismiin ja kansallisiin identiteetteihin. Niiden rakentamisessa medialla ja erityisesti sanomalehdistöllä on merkittävä rooli. Sanomalehti yhdistää yksilön arkipäivän ja kansakunnan abstraktin käsitteen, luomalla suuren, samanaikaisesti lehteä lukevien ryhmän, eräänlaisen kuvitellun yhteisön. Esimerkiksi 1900-luvun alun Suomessa, kun kamppailtiin naisten oikeudesta osallistua urheiluun, äärimmäistä suoritusta vaativat lajit nähtiin yhä naisille sopimattomina erityisesti siksi, että ne uhkasivat naisten kykyä tuottaa lapsia Venäjän vallan alla itsenäisyydestä haaveilevalle Suomelle. Naisurheilijoiden vapautuminen tuli sovittaa suomalaisen nationalismin ideaaleihin. Urheilun parissa toimivien naisten tuli tehdä

---

⁵⁷ Burstyn, 1999, 14.

⁵⁸ Griffin, 1998, 16-17; Lenskyj, 1986, 11; Birrell & Cole, 1994, 232; Bryson, 1994, 47; Sabo & Jansen, 1998, 202.

yhteistyötä miesten kanssa vahvistaakseen koko kansakuntaa, ei luodakseen yhteyttä 1900-luvun alun feministisessä debatissa luotuun uuteen naisolentoon, joka uhkasi miesten kulttuurista hegemoniaa.⁵⁹

Kansallisen identiteetin merkitystä urheilun mediarepresentaatioille ei voi aliarvioida. Urheilu-uutisoinnissa jo lähtöoletuksena on usein se, että lukijoita, kuulijoita tai katselijoita kiinnostaa eniten heidän omaa maataan edustavat urheilijat. Media nostaa esille tiettyjä lajeja tai urheilijoita, joiden nähdään tai halutaan nähdä edustavan kutakin kansakuntaa ja sen kautta luodaan tietynlaista kansallista identiteettiä. Kansainvälisiä urheilutapahtumia käytetään usein luomaan mielikuvia oman maan lisäksi muista valtioista. Urheilujournalismi omalta osaltaan luo näin kansallista identiteettiä ja jakoa meihin ja muihin. Se pyrkii tietynlaisilla kuvauksilla saamaan ihmiset identifioitumaan yksittäisiin urheilijoihin ja maajoukkueisiin.⁶⁰

1.3.1. Naisurheilu Suomessa ja Yhdysvalloissa

Naisurheilun kehitys sekä Yhdysvalloissa että Suomessa toimii tärkeänä kontekstina tutkimukselleni. Jotta voi ymmärtää urheilevien naisten vuonna 1984 kohtaamia asenteita, tulee olla tietoinen ilmiön historiasta. Naisurheilun historiaan paneutuminen paljastaa, millaisena urheileva nainen on historian saatossa nähty. Suomessa ja Yhdysvalloissa naisurheilun suosio ja hyväksyttävyyys ovat aaltoilleet koko 1900-luvun ajan. Naisurheilun suosion kasvu tai lasku on ollut tiiviisti sidoksissa muihin yhteiskunnan muutoksiin, jotka ovat vaikuttaneet naisten asemaan.

Suomessa naisurheilun huippuhetket koettiin 1900-luvun alussa. Ensimmäiset urheiluseuran järjestämät naisten kilpailut järjestettiin 1903, vaikka samanaikaisesti esimerkiksi Suomen Naisten Voimisteluliitto vastusti naisten kilpaurheilua. Urheilu oli osa kansallista heräämistä ja sitä käytettiin keinona houkutella kansalaisia mukaan poliittiseen ja aatteelliseen toimintaan. Vuodesta 1906 alkoi naisten kilpaurheilun nousukausi, jolloin naiset myös menestyivät.⁶¹ Samaan aikaan urheilun ja liikunnan suosio kasvoi myös Yhdysvalloissa. Naiset alkoivat vallata tilaa esimerkiksi koulutuksessa, työvoimana ja poliittisessa liikehdinnässä. Työväenluokan kasvun ja vapaa-ajan lisääntymisen myötä järjestäytynyt urheilutoiminta alkoi yleistyä. Myös Suomessa naisten urheilulla oli erityinen asema juuri työväenurheiluliikkeessä. 1900-luvun alussa uudenlainen naiskuva, urheilullinen nainen, syntyi uuden modernin ajan symboliksi.⁶²

---

⁵⁹ Halmesvirta, 2011; Brookes, 2002, 86-87.

⁶⁰ Brookes, 2002, 83-85, 89, 92-93.

⁶¹ Laine, 2000, 27, 32, 40.

⁶² Cahn, 2015, 7; Lenskyj, 1986, 11; Laine, 2000, 97.

Naisurheilua kontrolloi kuitenkin naisten seksuaalisuuden patriarkaalinen kontrolli. Urheilu nähtiin uhkana naisten lisääntymisterveydelle ja mediassa naisurheilu esitettiin epänaissellisenä ja epäviehättävänä miesten silmissä. Vaikka liikunta saatettiin nähdä hyväksyttävänä, urheilussa kilpaileminen oli liikaa. Naisten kilpaurheilua vastustettiin sekä Suomessa että Yhdysvalloissa niin miesten kuin naistenkin toimesta.⁶³ 1920-luvulla Suomen urheilujohto alkoi suhtautua kielteisesti hyvin alkaneeseen naisten kilpailutoimintaan ja ohjasi sen tukemiseen käytetyt varat miehille. Päätöstä karsia miesten lajeja naisten lajien kustannuksella vuoden 1928 olympialaisista kritisoitiin Suomessa voimakkaasti. Suhtautuminen naisten kilpaurheiluun oli siis tuolloin muuta Eurooppaa jyrkempi.⁶⁴ Omissa kisavalinnoissaan Suomen urheilupäätäjät priorisoivat miesten joukkueet.⁶⁵

Kilpailemisen kieltämisen taustalla vaikutti konservatiivinen lääketieteellisen ajattelun lisäksi esimerkiksi liikuntakasvatusta opiskelevien naisten pelko leimautumisesta maskuliiniseksi sekä ajatus naisesta jollain tapaa moraalisesti ylempiarvoisena olentona, jonka ei sopinut alentua miesten urheilua leimaavaan kilpailuun ja voitonhaluun. Naisurheiluliitoissa myös pelättiin miesten tunkeutuvan kilpailujen kautta naisten reviirille. Kilpailun pelättiin lisäävän miesten vaikutusvaltaa naisten urheilussa, joka lopulta johtaisi nuoret, viattomat naisurheilijat omaksumaan maskuliinisia tapoja naisellisuuden kustannuksella. Naisia ohjattiinkin yleisesti terveydelle hyödyllisinä nähtyjen lajien pariin, jotka edistivät sulokkuutta, ketteryyttä ja passiivisuutta. Maskuliinisia lajeja harrastavat tytöt ja naiset nähtiin uhkana vallitseville voimasuhteille, jotka perustuivat miesten voimaan ja naisten heikkouteen.⁶⁶ Koska naisille haluttiin luoda äärimmäiselle kilpailulle vaihtoehtoinen malli, johti se Yhdysvalloissa oppilaitosten välisen kilpailun vähenemiseen aina 1950-luvulle asti. Naisten urheilun tuli edistää terveyttä, yhteistyötä ja hyvää urheiluhenkeä, ei kilpailua.⁶⁷

Sotavuosina naisurheilutoiminta Suomessa oli hiljaista, kun naisten resurssit suunnattiin arjen ja yhteiskunnan pyörittämiseen. Kun miehet olivat rintamalla, saivat naiset uudenlaista vastuuta yhteiskunnassa, vaikka urheiluseurojen johdossa naiset kamppailivat yhä asemastaan.⁶⁸ Yhdysvalloissa naisille tarjoutui mahdollisuus harjoittaa perinteisiä miesten lajeja, kuten baseballia, tarjotakseen viihdettä kansalle. Naisellinen ulkonäkö oli kuitenkin yhä vaatimus urheilun mahdollistamiseksi. Urheilussa menestymisen tuli kulkea käsi kädessä naisellisuuden ja samalla

---

⁶³ Lenskyj, 1986, 11, 55; Laine, 2000, 98.

⁶⁴ Kokkonen, 2015, 97; Utrio, 2006, 119.

⁶⁵ Laine, 2000, 123-124.

⁶⁶ Lenskyj, 1986, 11, 13, 36, 55-56; Laine, 2000, 98; Cahn, 2015, 8, 56.

⁶⁷ Gissendanner, 1994, 82.

⁶⁸ Laine, 2000, 133-134, 154.

myös heteroseksuaalisuuden kanssa. Naisurheilijat saivat arvostusta sen perusteella, olivatko he viehättäviä miesten silmissä, eivät omien urheilusaavutustensa kautta.⁶⁹

Sodan jälkeen naisten kilpaurheilu alkoi laajentua Suomessa, kun sodan aikana raskaita töitä tehneiden naisten ei voitu enää sanoa olevan fyysisesti sopimattomia urheiluun. Päälaji oli silti yhä voimistelu ja tavoitteellisesti harjoitteleva nainen oli kuitenkin vielä 1950- ja 1960-luvuilla ihmettelyn aihe ja urheilulajit jaoteltiin yhä ”miesten lajeiksi” ja ”naisten lajeiksi”. Samaan aikaan suomalaisnaiset alkoivat kuitenkin menestyä kansainvälisissä kisoissa, erityisesti talvilajeissa. Kansainvälinen menestys rajoittui lähes yksinomaan yksilölajeihin.⁷⁰

Yhdysvalloissa miehet palasivat sodan jälkeen töihinsä ja naiset lieden ääreen. Naisten itsenäistymistä seurannut urheilun merkityksen kasvu maskuliinisuuden symbolina korostui entisestään, koska naiset muodostivat jo uhkan miesten hegemonialle työelämässä. Naiset suljettiin maskuliinisina pidettyjen lajien ulkopuolelle ja heidän roolikseen muodostui katsoa ja kannustaa. Esimerkiksi yliopistojen miescheerleaderit vaihtuivat naisiin ja käsitys heidän roolistaan muuttui enemmän urheilijasta kannustajaksi. Liikuntakasvatusta opiskelevien tyttöjen odotettiin huolehtivan ulkonäöstään, ensisijaisesti estääkseen urheileviin naisiin liittyvät väärät olettamukset maskuliinisuudesta. Miesten lajeja naiset saattoivat pelata helpotetuilla naisten säännöillään ja esimerkiksi yleisurheilun juoksumatkat oli rajoitettu korkeintaan 100 metriin.⁷¹

1960- ja 1970-luvuilla yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset lisäsivät jälleen naisten mahdollisuuksia urheiluun. Feminismin toinen aalto kiinnitti huomion vallan jakautumiseen ja naisten kohtaamiin haasteisiin ja naisasialiike vahvistui niin Suomessa kuin Yhdysvalloissakin. Yhdysvalloissa tehtiin tasa-arvolakiin naisurheiluun maassa luultavasti merkittävimmin vaikuttanut lisäys, Title XI. Se kielsi syrjinnän sukupuolen perusteella liittovaltion rahoitusta saavissa koulutusohjelmissä eli käytännössä vaati tasapuolista rahoitusta koulujen naisten ja miesten urheiluohjelmiin.⁷² Yhdysvalloissa, jossa koulujen joukkueissa ja yliopistoissa urheileminen korvasi Euroopassa yleisemmän seurajärjestelmän, tämä johti tyttöjen ja naisten urheilun kasvuun. Naisten ja tyttöjen osallistujamäärät, resurssit ja mahdollisuudet kasvoivat. Kun vuonna 1970 yksi 27:stä

---

⁶⁹ Lenskyj, 1986, 78-82.

⁷⁰ Kokkonen, 2015, 167; Utrio, 2005, 197–200; Laine, 2000, 162, 235-237.

⁷¹ Lenskyj, 1986, 12, 83-85.

⁷² Birrell, 1988, 463; Lenskyj, 1986, 110

lukiolaistytöstä oli mukana koulun järjestämässä urheilutoiminnassa, vuonna 1995 luku oli joka kolmas.⁷³

1970- ja 1980-luvuilla urheilevien naisten määrä kasvoi merkittävästi. Suomessa hyvinvointivaltion rakentaminen, koulutukseen ja terveydenhuoltoon panostaminen sekä kaupungistuminen ja elintason nousu mahdollistivat vapaa-ajan harrastukset myös naisille ja lisäsivät tietoisuutta liikunnan terveysvaikutuksista.⁷⁴ Naiset olivat siirtyneet perinteisesti miesten aloina pidetyille osa-alueille niin työelämässä kuin vapaa-ajallakin ja tasa-arvo lisääntyi. Naisen olemassaolon tarkoitus ei ollut enää niin sidottu perheeseen, vaan hän saattoi luoda uraa ja harrastaa yksinkin, minkä mahdollistivat myös lakiuudistukset, kuten päivähoitojärjestelmän luominen.⁷⁵ Kansanterveydellinen näkökulma korostui ja kuntoliikunta lisääntyi, esimerkiksi aerobic valloitti maailman. Kilpaurheilusta alkoi tulla yleisesti naisille hyväksyttävämpää, jopa naisten ammattilaisurheilu lähti kasvuun.⁷⁶ Samanlainen kehityskulku vaikutti ympäri läntistä maailmaa.

Sukupuolten välisten raja-aitojen kaatuessa, liikuntakulttuurin laajentuessa ja naisurheilun yleistyessä 1970-luvulla myös huippu-urheilusta tuli naisille hyväksyttävämpää, mutta eri lajien kohtaamat asenteet kuitenkin vaihtelivat. Kontaktittomat ja rytmilliset lajit sopivat aikalaisten mielestä yhä paremmin naisille ja suositeltuja lajeja olivat esimerkiksi tennis ja voimistelu. Ulkonäön korostaminen oli yhä naisurheilussa läsnä. Esimerkiksi 1980-luvulla suosituksi noussut kehonrakennus voitiin nähdä naisille sopivana, koska siinä lihaksien hankkimisen takana oli vain ulkonäkö, ei toiminnallisuus. Urheiluharrastuksissa korostettiinkin yleisesti niiden ulkoisia hyötyjä, urheilun tuomaa hehkua ja sen takaamaa huomiota miehiltä. Uusi urheiluteollisuus pariutui nopeasti muoti- ja vaateteollisuuden kanssa ja urheilusta tuli uusi arena naisille kilpailla miesten huomiosta.⁷⁷

Urheilun ei enää automaattisesti nähty uhkaavan feminiinisyyttä, mutta huipputason urheilu assosioitui yhä voimakkaasti miehiin. Tämä ei kuitenkaan naisia estänyt. Leena Laineen mukaan naiset ovatkin 1970-luvulta lähtien vallanneet miehille kuuluvia linnakkeita yksi toisensa jälkeen.⁷⁸ Esimerkiksi jalkapallosta tuli 1970-luvulla myös naisten keskuudessa suosittu laji ja 1980-luvulla naiset valtasivat myös äärimmäiset kestävyys- ja voimailulajit.

---

⁷³ Sabo & Jansen, 1998, 213.

⁷⁴ Vahtola, 2003, 435; Virrankoski, 2001; 966, 991; Laine, 2000, 267.

⁷⁵ Utrio, 2006, 168–169, 238; Jallinoja, 1983, 199; Mustakallio, 1988, 89–90.

⁷⁶ Kokkonen, 2015; 176–81, 194; Hargreaves, 1994, 179; Birrell, 1988, 473.

⁷⁷ Lenskyj, 1986, 128-129; Kokkonen, 2015, 227; Cahn, 1995, 261.

⁷⁸ Laine, 2000, 294;

1.3.2. Olympialaiset – maailman suurin urheilutapahtuma

Olympialaisten historia ylettyy aina antiikin aikoihin asti, mutta nykyaikaiset olympialaiset järjestettiin ensimmäistä kertaa tapahtuman syntysijoilla Kreikan Ateenassa vuonna 1896. Ensimmäisissä moderneissa kisoissa osallistujia oli vain 14 maasta ja urheilijoita oli yhteensä 245.⁷⁹ Viimeisimmissä, Rio de Janeirossa kesällä 2016 järjestetyissä olympialaisissa osallistujia tuli 207 maasta ja urheilijoita oli 11 238.⁸⁰

Naiset saivat osallistua olympialaisiin ensimmäistä kertaa Pariisissa vuonna 1900.⁸¹ Naisten yleisurheilu otettiin olympialaisten ohjelmaan kuitenkin vasta 1928, tätä ennen naiset kilpailivat mm. golfissa ja tenniksessä. Vuosisadan alkupuolen kisoissa naisurheilijoiden määrä kasvoi voimakkaasti ja myös uusia lajeja lisättiin sekä naisille että miehille.⁸² Naisten osallistuminen olympiakisoihin voidaan jakaa kolmeen jaksoon. Vuosina 1896-1928 naiset oli suljettu ulkopuolelle ja he kamppailivat mahdollisuudesta osallistua ja 1928-1952 naisten lajit olympialaisissa valikoitiin tarkoin sen perusteella, mikä nähtiin naisille sopivana. Vuodesta 1952 eteenpäin naisten asemaan vaikutti Neuvostoliiton mukaantulo kisoihin. Neuvostoliitolla menestys heijasti kommunistisen järjestelmän paremmuutta, eikä voittajan sukupuolella ollut väliä. Koska kapitalistinen järjestelmä kilpaili kommunismin kanssa joka sektorilla, myös länsimaissa naisurheilijat valjastettiin taisteluun. Ajanjakso vuodesta 1952 eteenpäin olikin hegemonisen maskuliinisuuden haastamisen aikakausi, jolloin naisten urheilu laajeni.⁸³

Olympialaisilla on historiallisesti ollut iso rooli myös poliittisesti ja niitä onkin käytetty osana propagandakoneistoa. Vahvoista perinteistään huolimatta, nykyolympialaiset heijastavat myös vallitsevan kulttuurin ja yhteiskunnan arvoja, taloutta ja poliittisia suhteita.⁸⁴ Konfliktissa olleille maille voitto urheilukentällä saattoi tuoda ainakin henkisen etulyöntiaseman ja yksittäiset urheilijat tai valtiot ovat käyttäneet olympialaisia poliittisten protestiensä välineenä, esimerkiksi boikotoimalla kisoja. 1970-luvun lopun ja 1980-luvun alun kisat jouduttiinkin kisaamaan ilman joitain suurimpia menestyjämailta. Kylmän sodan luomien jännitteiden vuoksi osa länsimaista boikotoi Moskovan

---

⁷⁹ Hämäläinen, 2004, 30.

⁸⁰ Olympic.org, <https://www.olympic.org/rio-2016> (luettu 6.4.2020).

⁸¹ Hämäläinen, 2004, 37.

⁸² Hämäläinen, 2004, 13.

⁸³ Toohey & Veal, 2007, 198.

⁸⁴ Toohey & Veal, 2007, 82.

kisoja 1980 ja sosialistiset maat Los Angelesin kisoja 1984.⁸⁵ Kylmän sodan aikaa leimasi myös urheilussa korostunut idän ja lännen välinen taistelu.

23. olympiadin kisat järjestettiin Los Angelesissa 28.7.–12.8.1984 ja siitä tuli kolmas kaupunki, joka on järjestänyt kesäolympialaiset kahdesti. Olympialaisiin osallistui yhteensä 6797 urheilijaa, joista 1567 oli naisia ja 5230 miehiä.⁸⁶ Kaupunki sai kisat helposti, sillä kisojen järjestämisestä seuranneet suuret kustannukset ja taloudelliset tappiot pelottivat mahdollisia isäntämaita. Kisat olivatkin merkittävät niiden kaupallisuuden takia. Olympialiike oli pitkään ollut urheilun kaupallistumisen ja ammattimaistumisen vastustaja ja esimerkiksi ammattilaisurheilijoiden osallistuminen oli kielletty. Los Angelesin kisoissa rahoitus tuli kuitenkin suurelta osin sponsoreilta ja kisavierailta, kun taas kansalaisten verorahojen osuus oli huomattavasti pienempi kuin aikaisemmissa kisoissa.⁸⁷

Sosialististen maiden poisjääminen boikotin takia vaikutti mitä luultavimmin muiden maiden saamaan menestykseen, ja Yhdysvallat tekikin ennätyksen keräämällä peräti 83 kultamitalia. Kisojen ehkä näkyvin urheilija oli amerikkalaisen Carl Lewis, joka voitti neljä kultaa. Hän ei kuitenkaan ollut kisojen menestynein urheilija, vaan 17-vuotias romanialainen voimistelija Ecaterina Szabo, joka sai neljän kullan lisäksi myös yhden hopean. Romania oli yksi harvoista sosialistimaista, joka osallistui kisoihin ja se olikin niiden mitalitaulukossa toisena.⁸⁸

Kisat olivat merkittävät erityisesti naisurheilulle. New York Times kutsui niitä ”naisten olympialaisiksi”, joissa heidän mukaansa ehkä ensimmäistä kertaa historiassa joka päivän joka tunnilla oli tarjolla kiinnostavia naisten lajeja.⁸⁹ Vuoden 1984 olympialaiset olivat ensimmäiset, joissa järjestettiin naisten seitsenottelu sekä naisten maraton ja maantiepyöräily. Tämä oli iso askel naisurheilijoille, joille kaikkein raskaimpia lajeja oli pidetty sopimattomina. Esimerkiksi vuonna 1928, naisten yleisurheilun ollessa ensimmäistä kertaa olympialaisissa, naisten 800 metrin juoksu herätti paljon keskustelua. Kisaan osallistui 25 juoksijaa, jotka eivät kaikki olleet tottuneet sen vaatimaan rasitukseen ja harjoitelleet tarpeeksi, mikä johti osan naisista saapumiseen maaliin täysin kaikkensa antaneina. Tämän seurauksena 200 metriä pidemmät matkat poistuivat naisilla olympialajeina ja palasivat vasta Roomassa 1960.⁹⁰

---

⁸⁵ Hämäläinen, 2004, 13.

⁸⁶ Hämäläinen, 2004, 180–181.

⁸⁷ Arponen, 1996, 289.

⁸⁸ Hämäläinen, 2004, 181.

⁸⁹ 'The Women's Olympics', *NYT* 4.8.1984.

⁹⁰ Hämäläinen, 2004, 90, 182.

Myöskään naisten ensimmäinen maraton ei sujunut täysin ongelmitta. Kisan voitti emäntämaan Joan Benoit, mutta juoksijoiden taso vaihteli paljon. Jo viiden kilometrin juoksun jälkeen Hondurasin Leda Diaz de Cano oli kuusi ja puoli minuuttia muita juoksijoita perässä. Välimatkan kasvaessa kisajärjestäjät taivuttelivat hänet keskeyttämään, jotta kisojen aikataulu pystyttiin pitämään kasassa. Los Angelesin kisoissa kultamitalin sai ensimmäistä kertaa myös islamilaisen maan naisedustaja, kun Marokon Nawal El Moutawakel voitti naisten 400 metrin aitajuoksun.⁹¹

1.4. Metodit ja käsitteet

Kuten aikaisemmin on tuotu esiin, tutkimukseni sivuaa sekä feminististä urheilututkimusta että mediatutkimusta ja hyödyntää myös niiden metodeja. Koska tavoitteenani on selvittää sukupuolen kuvaamisen tapaa, tutkimukseni on pääosin laadullinen. Määrällinen tasapuolisuus ei kerro uutisoinnin sisällöstä ja siksi keskityn tutkimaan lehdistössä syntyneitä diskursseja. Olen kuitenkin koostanut suuntaa antavat taulukot uutisten jakautumisesta miesurheilijoita, naisurheilijoita, molempia sekä muuten olympialaisia koskevaan uutisointiin sekä havaitsemiani diskursseja tukevista maininnoista naisia ja miehiä koskevassa uutisoinnissa.⁹²

Päätutkimusmenetelmäni on diskurssianalyysi, jota sovellan historiantutkimukseen ja tärkein käsitteeni representaatio. Aineistonani toimivat sanomalehdet, joiden sisältö voidaan jakaa historiallisena lähdeaineistona kolmeen kategoriaan: kognitiiviseen eli arvovapaasti tiedottavaan aineistoon kuten tiedotukset ja suurin osa uutisista, normatiiviseen aineistoon kuten pakinoihin ja pääkirjoituksiin sekä normatiivis-kognitiiviseen aineistoon eli esimerkiksi arvoväritteisiin uutisiin ja tapahtumaselostuksiin. Oma tutkimukseni sijoittuu jälkimmäiseen kategoriaan, jota käytetään yleisimmin selvittämään asennoitumista.⁹³ Käytän siis sanomalehdistöä historiantutkimuksen lähteenä selvittämään, millainen oli 1980-luvun puolivälin urheilijoiden sukupuolidiskurssi. Tutkimuksessani ymmärretään tämän muokkaavan ihmisten käsityksiä naisurheilusta ja tätä kautta vaikuttavan naisurheilun asemaan yhteiskunnassa. Vaikka journalismi on luonteeltaan itsenäistä, se pyrkii edustamaan myös yleisön ääntä ja näkökulmaa julkisuudessa. Lehdistön voidaankin nähdä ainakin jossain määrin sekä heijastelevan yhteiskunnan vallitsevaa ilmapiiriä että vaikuttavan siihen.⁹⁴

---

⁹¹ Hämäläinen 2004, 182.

⁹² Liite 1 & Liite 2.

⁹³ Teräväinen, 2008, 1.

⁹⁴ Kunelius, 1997, 19-20.

Tutkimukseni kohteena oleva sanomalehdistö on joukkoviestintää, joka tarkoittaa sanomien välittämistä suhteellisen suurelle yleisölle, joka ei tunne välttämättä kuuluvansa mihinkään samaan joukkoon. Oman tutkimukseni tapauksessa sekä New York Timesin että Helsingin Sanomien lukijoiden voidaan kuitenkin olettaa ainakin suurimmilta osin kuuluvan samaan kansalliseen ryhmään, yhdysvaltalaisiin tai suomalaisiin. Tämä on tärkeä ottaa huomioon, kun tarkastellaan olympialaisten kaltaista voimakkaasti kansallisuuteen ja kansallisuuden rakentamiseen linkittyvää tapahtumaa. Joukkoviestintä toimii yhteisten keskustelunaiheiden luoja ja todellisten ryhmien ja kuviteltujen yhteisöjen kokoajana. Oman tutkimukseni kontekstissa sanomalehtien uutisointia olympialaisista tarkastellaan myös kansakunnan yhtenäisyyttä vahvistavana kokonaisuutena.⁹⁵

Journalismi on lähtökohtaisesti faktapohjaista viestintää, mutta se on kuitenkin aina konstruktio jostain todellisesta. Todellisia tekoja rakennetaan osana journalismin arkista käytäntöä, teot voidaan olla konstruoitu valmiiksi journalismia varten ja journalismi luo niistä taas oman konstruktionsa. Avainasemassa näiden konstruktioiden rakentamisessa on kieli, joka on sosiaalisen identiteetin syntymisen edellytys. Sanat edustavat kielessä ihmisiä ja olioita ja antavat ihmisille kyvyn puhua asioista, jotka eivät ole käsin kosketeltavissa. Kieli laajentaa todellisuutta ja sillä on suuri rooli ajatusmaailman muuttamisessa.⁹⁶ Se antaa mahdollisuuden muokata yhteiskuntaa ja siellä vallitsevia ajatusmalleja.

Kielenkäyttö sosiaalisen todellisuuden rakentajana toimii diskurssianalyysin lähtökohtana. Diskurssilla tarkoitetaan ehjää merkityssuhteiden kokonaisuutta, joka rakentaa todellisuutta tietyllä tavalla. Diskurssianalyysin pohjalla ovat oletukset kielenkäytön rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssysteemien olemassaolosta, merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuus, toimijoiden kiinnittyminen merkityssysteemeihin ja kielenkäytön seurauksia tuottava luonne. Kielenkäyttöä tarkastellaan sosiaalisissa prosesseissa muotoutuvana tekemisenä. Kieli ei pelkästään heijasta maailmaa sellaisena kuin se on, vaan se merkityksellistää kohteet, joista puhutaan ja sitä kautta luo todellisuutta, josta se kertoo.⁹⁷

Diskurssianalyysiin liittyy erottamattomasti konstruktivisuuden ajatus. Merkitysten ajatellaan luovan merkityssysteemejä, jotka rakentuvat osana erilaisia sosiaalisia käytäntöjä. Aina kieltä käyttäessään ihmiset ovat osallisina joko uusintamassa tai muuttamassa kulttuuria. Diskurssianalyysia käyttäessä tulee ymmärtää, että todellisuus ei muodostu pelkistä merkityksistä,

---

⁹⁵ Kunelius, 1997, 15-18.

⁹⁶ Kunelius, 1997; 18- 19, 28.

⁹⁷ Jokinen et al., 2016, 25-26; Suoninen, 1999, 17-18, 21.

mutta todellisuuden tarkastelu ei onnistu ilman merkityksiä. Kielenkäyttö ei kuitenkaan suoraan ole ilmiöiden kausaalinen selitys, vaan samaa ilmiötä voidaan tehdä ymmärrettäväksi monella eri tavalla.⁹⁸

Kielenkäytöllä on aina myös seurauksia. Diskurssianalyysi on erityisen kiinnostunut yhteiskunnan valtarakenteiden tuottamisesta sekä niiden seurauksien luonnollistamisen tavoista. Diskurssien avulla on mahdollista esimerkiksi legitimoida ja ylläpitää alistussuhteita. Niiden tuottaminen ei kuitenkaan aina välttämättä ole selvää, vaan niiden rakentaminen ja uusintaminen voidaan piilottaa kauniisiin sanoihin. Yksi esimerkki tästä on ylistämällä alistettu nainen, jonka hyvinä puolina korostetut taidot saattavat olla niitä, jotka yhteiskunnassa nähdään vähemmän arvokkaampina.⁹⁹ Kuten aikaisemmin mainittu, kielen merkitykseen ja diskurssiin keskittyminen on yksi poststrukturalistisen feminismin tavoista lähestyä urheilua ja sukupuolta. Se on selvittänyt esimerkiksi sitä, miten kielen välityksellä tuotetaan naisten toissijaisuutta urheilussa.¹⁰⁰

Representaation käsite on tutkielmassani avainasemassa. Representaatio viittaa esittämiseen eli siihen, kuinka erilaiset merkit, mallit, äänet ja kuvat representoivat eli esittävät jotain itsensä ulkopuolista. Stuart Hallin mukaan kieli voi esittää maailmaa joko heijastaen, tuoden esiin tekijänsä oman uniikin merkityksen tai rakentaen itse merkityksiä. Konstruktionistinen käsitys kielestä tarkoittaa, että pystymme ajattelemaan maailmaa vain antamalla sille merkityksiä. Kun puhumme ilmiöistä representaatioiden tuottamina, kiinnitetään huomiota niiden sosiaaliseen ja kulttuuriseen muotoutumiseen.¹⁰¹

Sukupuolen tuottamisessa representaatio on keskeinen ajatus. Teresa De Lauretis näkee sukupuolen historiallisena ja sosiaalisena representaationa ja prosessina, joka rakentuu yhteiskunnan instituutioissa kuten tiedostusvälineissä. De Lauretis korostaa kuitenkin, että vaikka sukupuoli ymmärretään sosiokulttuurisesti tuotetuksi ilmiöksi, on sillä konkreettisia vaikutuksia yksilöiden todelliseen elämään.¹⁰² Koska representaatiot ovat valtasuhteiden muotoilemia ja kuvaavat yhteiskunnassa vallitsevia valtarakenteita, representaation politiikka on kamppailua siitä, mitä tehdään näkyväksi ja miten asioista puhutaan. Erityisesti sukupuolen representaatio on voimakkaan

---

⁹⁸ Jokinen et al., 2016, 28-29; Suoninen, 1999, 18-19.

⁹⁹ Jokinen et al., 2016, 31, 48.

¹⁰⁰ Pirinen, 2006, 19; Scraton & Flintoff, 2002, 40-41.

¹⁰¹ Knuuttila & Lehtinen, 2010, 7, 10-11; Hall, 1997, 10-11.

¹⁰² De Lauretis, 2004, 37-38, 82.

poliittinen, koska sukupuoli antaa yksilölle yhteiskunnassa ja urheilun sukupuolittuneessa instituutiossa merkityksen, arvon ja aseman.¹⁰³

Hyödynnän analyysissäni myös Judith Butlerin ajatusta sukupuolen rakentumisesta. Butlerin mukaan sukupuoli on performatiivinen, joka syntyy toiston ja rituaalien kautta, eikä sosiaalinen sukupuoli ole suoraa seurausta biologisesta sukupuolesta vaan teoilla rakennettu identiteetti. Butlerin mukaan sukupuoli on seurausta sukupuolen mukaan toimimisesta.¹⁰⁴ Naiseutta on perinteisesti rakennettu heikkouden, äityyden ja ulkonäön kautta, miehisyyttä taas voiman, aggressiivisuuden ja toiminnan välityksellä. Tässä kontekstissa ymmärrän urheilun yhteiskunnassa vallitsevien arvojen ja sukupuolikäsitysten heijastajana sekä niitä luovana, uusintavana tai haastavana toimijana. Median kautta tarkastelen urheilussa vallitsevaa ideologiaa ja erityisesti sen vaikutusta naisurheilijoihin sekä hegemonian rakentamista median, tässä tapauksessa sanomalehdistön, välityksellä.

2. ”Melkein liian täydellinen ollakseen totta” – urheilija katseen kohteena

Kilpaurheilu on perinteisesti nähty miesten toiminta-alueena, jonne haluavilla naisilla on ollut kivikkoinen tie. Sen vaatimat kilpailuhenkisyys, aggressiivisuus ja fyysinen voima ovat kytkeytyneet miehisyyteen, eikä mielikuva naisista ole sopinut samaan yhteyteen.¹⁰⁵ Eri sukupuoliin historiallisesti liitetyt erilaiset määritelmät ovat säilyneet sitkeästi ihmisten mielissä ja arkiajattelussa. Kuten edellä tuodaan esiin, on representaatiolla ollut tähän merkittävä vaikutus. Sukupuolten luonnollisina ja pysyvinä pidetyt erot sekä median luoma kuva, jossa naisurheilijoiden ulkonäkö korostui, vaikuttivat voimakkaasti tapaan, miten kilpaa urheilevat naiset nähtiin.¹⁰⁶ Urheilevia naisia oli haastava esittää mediassa samanlaisina urheilijoina kuin miehiä, koska se soti yhteiskunnan naiskäsitystä vastaan. Median toiminta oli varmasti ainakin osittain tiedostamatonta ja nojasi vallitseviin sukupuolikäsityksiin, mutta joka tapauksessa ulkonäön korostaminen heikensi naisten uskottavuutta urheilijoina.

Kauneuden merkitykselle ei ole mitään historiallista tai biologista oikeutusta, vaan kyseessä on keinotekoisesti yhteiskunnassa luotu käsite ja valtarakenne. Kauneus ja huomion kiinnittäminen naisten ulkonäköön ovat olleet sosiaalisen kontrollin muotoja. Kauneus on hierarkkinen järjestelmä,

---

¹⁰³ Rossi, 2010; 263, 266, 268-269.

¹⁰⁴ Butler et al., 2006, 21, 25, 54-55.

¹⁰⁵ Turtiainen, 2005, 51.

¹⁰⁶ Esim. Pirinen, 2006; Kane & Greendorfer, 1994.

jonka avulla voidaan asettaa odotuksia naisille, asettaa heitä arvojärjestykseen ja tätä kautta ohjailla heidän toimintaansa. Samaan aikaan, kun naiset vapautuivat kodeista ja perheenäidin rooleista, alkoivat osallistua yhteiskunnassa, käydä töissä ja pystyivät elättämään itsensä, ulkonäön merkitys kasvoi naiseuden määritelmässä. Ulkomuodon kontrolli alkoi jossain määrin korvata sukupuolen kontrollia. Jotta kulttuuri, tai tässä tapauksessa urheilu, saattoi pysyä miesten omaisuutena, tuli naisen roolin olla vain kaunotar ja hänet tuli tuoda esiin sellaisena.¹⁰⁷

Koska urheilumenestys on tarkoittanut maskuliinisuutta, menestynyt naisurheilija on voitu nähdä epäonnistuneena naisena. Naisille on nähty sopivina esteettiset ja kevyet lajit, eivät voimaa, nopeutta ja kestävyyttä vaativa urheilu. Naisellisten ja miesten lajien erotuksena on voitu pitää sitä, miten lajissa on esiinnytty. Naisellisiksi lajeiksi on mielletty enemmän yksilölajit ja lajit, joissa huomio kiinnittyy urheilijan suorituksen lisäksi myös hänen ulkonäkönsä, kuten erilaiset arvostelulajit. Menestystä tällaisissa lajeissa on pidetty osin seurauksena tavoittelusta naisellisesta ulkonäöstä. Joukkuelajit taas on mielletty sopivammaksi miehille ja joukkueurheilun on nähty edistävän epänaissellisia piirteitä naisissa. Esteettisten yksilölajien luokittelu naisellisiksi on kuvannut naisten heteroseksuaalisuudelle annettavaa ensisijaisuutta kaikissa yhteyksissä, joissa naisten suoritusta on arvioitu ja vahvistanut sukupuolten välisiä eroja. ”Miesten lajeissa” ei ole voinut pärjätä olematta maskuliininen, tai jopa epäilty mies, ja ”naisten lajeissa” on vaadittu stereotyyppistä naisellista ulkonäköä.¹⁰⁸

Esimerkiksi Yhdysvaltain naisten koripallojoukkuetta kisoissa valmentanut Arie Salinger puhui New York Timesissa lentopallosta yhteiskunnallisesti merkittävänä lajina, koska se rohkaisee urheilijoita olemaan sekä viehkeitä että vahvoja.¹⁰⁹ Lentopallo siis yhdisti sekä naisellisen sulouden että urheilullisuuden ja oli täten mahdollista myös naisille. New York Times tunnisti myös itse länsimaissa vallitsevan naiskäsityksen ja sen seuraukset naisurheilulle. Lehti ilmaisi huolensa itäblokin naisurheilun ylivertauisuudesta ja syytti siitä länsimaista näkemystä, jossa ulkonäköä oli arvostettu vahvuuden edelle.¹¹⁰ Onnistuminen urheilussa oli nähty onnistumisena maskuliinisuudessa ja näin urheilumenestys on vahvistanut miehistä identiteettiä. Naisellisena pidettyjen lajien

---

¹⁰⁷ Wolf, 1992, 10-18.

¹⁰⁸ Lenskyj, 1986, 142-143; Pirinen, 2006, 14-15, 17; Willis, 1994, 36.

¹⁰⁹ “He talked about the social value of a sport that encourages athletes to be “graceful, with strength”, ‘Graceful With Strength’, *NYT* 9.8.1984.

¹¹⁰ ‘What If Everyone Had Competed?’ *NYT* 13.8.1984.

urheilijoiden onkin tutkitusti todettu saaneen enemmän mediahuomiota kuin maskuliinisten lajien naisten¹¹¹ ja naisurheilijoita on usein lähestytty erilaisesta näkökulmasta kuin miesurheilijoita.

Omassa aineistossani ulkonäön kuvailu oli yleisempää nais- kuin miesurheilijoiden kohdalla.¹¹² Ensimmäinen havaitsemani naiseuden diskurssi olikin naisurheilija objektina ja katseen kohteena. Tässä luvussa tarkastelen, miten urheilijoiden sukupuolta tuotiin esiin ulkonäön kautta. Ensimmäisessä alaluvussa käsittelen sitä, miten kumpaakin sukupuolta edustavien urheilijoiden ulkonäkö tuotiin esiin ja toisessa alaluvussa sitä, miten urheilijoiden olemuksesta korostettiin urheilullisia tai maskuliinisia piirteitä. Kolmannessa alaluvussa otan tarkasteluun lähteistä voimakkaasti esiin nousevan esimerkkitapauksen, naisten voimistelun ja sen, miten kyseisen lajin uutisoinnissa sukupuolen ja ulkonäön yhteys nousi esiin.

2.1. Kisatypykkä ja kisapoju – urheilijat mallin mitoissa

Naisurheilijan ulkonäköön kiinnitetään aineistossani huomiota useammin kuin miesurheilijoilla. Jossain tapauksissa huomio naisurheilijan ulkonäöstä on vain sivuhuomautus urheilijan menestyksestä tai urasta kertovassa tekstissä ja joissain tapauksissa ulkonäköön viittaaminen on lähes ainoa tieto, minkä urheilijasta saamme. Miesurheilijoilla ulkonäköön tehdyt viittaukset olivat lähes yksinomaan pidemmissä artikkeleissa, joissa avattiin enemmän urheilijan taustaa henkilökuvamaiseen tyyliin. Naisurheilijan ulkonäkö taas saattoi tulla esille hyvinkin lyhyissä teksteissä tai ilman kontekstin luomista, kuten Helsingin Sanomissa julkaistun Marie Ann Berglundin kuvan kuvatekstissä.

Kuvassa Berglund taluttaa hymyilevänä pyöräänsä pukeutuneena tiukkaan hihattomaan pyöräilyasuun ja tekstissä todetaan, kuinka maantiepyöräilyn maailmanmestari ”saa miesten ja ehkä naistenkin päät kääntymään, eikä syyttä”.¹¹³ Tämä oli esimerkki tapauksesta, jossa naisurheilija nostettiin esiin lähes kokonaan irrallaan urheilijan roolista. Berglundin kuva julkaistiin ilman kontekstia maantiepyöräilyyn urheilulajina, yksittäisenä kuvana ja ilman minkäänlaista artikkelia. Tämä ei vielä itsessään ollut huomionarvoista, sillä Helsingin Sanomien sivuilla urheilijoita ja urheilulajeja tuotiin ennen olympialaisten alkua tutuksi juuri tämän tyyppisillä pienillä kuvilla tai tekstinpätkillä. Berglundin tapauksesta teki merkittävän

---

¹¹¹ Kane & Lenskyj, 1998, 193.

¹¹² Liite 2.

¹¹³ HS, 28.7.1984.

kuitenkin se, kuinka hänet tuotiin esiin ilman minkäänlaista viittausta tulevaan kilpailuun tai olympialaisiin. Tekstissä mainittiin hänen olevan maailmanmestari ja kuvassa hän talutti pyöräänsä, mutta ensisijaisesti kuvateksti kiinnitti huomion Berglundin ulkonäköön.

Maantiepyöräily oli yksi lajeista, joissa naiset saivat ensimmäistä kertaa kilpailla olympialaisissa vasta Los Angelesissa. Lajin äärimmäisen luonteen takia sen ei ole aina uskottu olevan sovelias ja turvallinen naisille ja tällaisiin lajeihin osallistuvat naiset ovat uhmanneet heteroseksuaaleja odotuksia.¹¹⁴ Berglund kuitenkin oli kuvatekstin mukaan yhä miesten silmissä viehättävä maskuliinisesta lajivalinnastaan huolimatta. Naisellistaminen onkin ollut yksi keino neutralisoida sukupuolijärjestystä uhmaavaa toimintaa.¹¹⁵ Koska naisten urheilun pelättiin murtavan yhteiskunnan vallitsevat voimasuhteet ja muuttavan naiset miesten kaltaisiksi, oli naisellisuuden säilyttäminen naisille keino saada hyväksyntä urheiluharrastukselleen ja vähentää miesten vallalle syntynyttä uhkaa. Samaan aikaan tekstin maininta, kuinka hän kääntää myös naisten päät, on voitu nähdä viittauksena homoseksuaalisuuteen, joka yleisesti yhdistettiin urheileviin naisiin. Naisurheilijoiden leimaaminen lesboiksi oli myös tehokas keino rajoittaa heidän esittämänsä uhkaa urheilun miehelle hegemonialle. Homoseksuaalisuuteen viittaaminen kuvasi heidät epänormaaleina, jolloin heidän saavutuksensa voitiin myös jättää huomioimatta.¹¹⁶

Kontrasti miehiin korostuu, kun tarkastellaan suomalaisista miesmaantiepyöräilijöistä tehtyä artikkelia seuraavan päivän lehdessä. Jutussa kerrotaan tulevan henkilökohtaisen maantieajon hankalista olosuhteista ja spekuloidaan suomalaisten mahdollisuuksilla kisassa. Juttuun liitettyssä kuvassa Patrick Wackström ja Harri Hannus poseeraavat pyöriensä selässä ja kuvatekstissä mainitaan miesten valmistautuvan kisaan. Jutussa painotus on kisan raakuudessa ja vaikeissa olosuhteissa.¹¹⁷ Miehistä annetaan kuva urheilijoina, eikä jutussa viitata muihin seikkoihin, kuten Berglundin tapauksessa. Isompi huomio selittyy miespyöräilijöiden suomalaisuudella, mutta tyyli ei. Miespyöräilijöiden kuvauksessa keskittyminen on suorituksessa ja odottavissa rankoissa olosuhteissa Los Angelesin helteessä. Naispyöräilijä Berglund puolestaan saa vain ihmisten päät kääntymään ulkonäkönsä vuoksi. Suhtautuminen saman lajin urheilijoihin on hyvin erilainen ja antaa heistä erilaisen kuvan.

---

¹¹⁴ Kane & Lenskyj, 1998, 193,

¹¹⁵ Hargreaves, 2, 2000.

¹¹⁶ Duncan & Messner, 1998, 193.

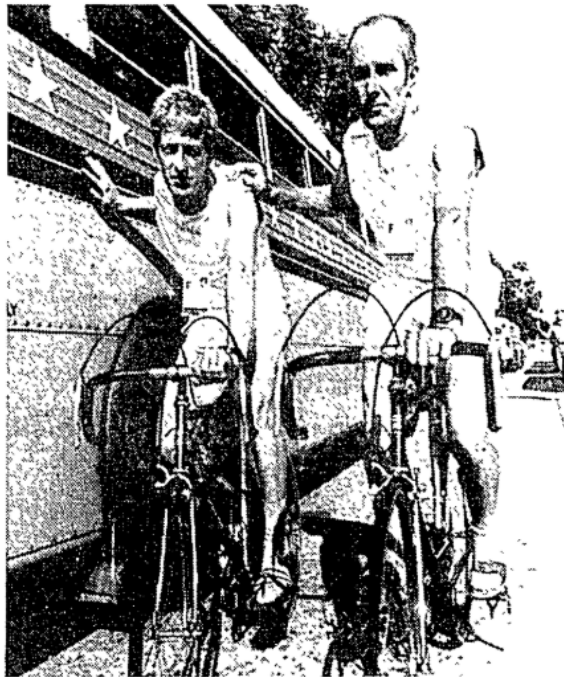
¹¹⁷ 'Pyöräily kuumimpaan aikaan', *HS* 29.7.1984.

Keskittyminen naisurheilijoiden ulkoisiin ominaisuuksiin urheilukykyjen sijasta alentaa heidän toimintansa arvoa ja vahvistaa heidän alemmuuttaan miehiin.¹¹⁸

Ruotsin maantiepyöräilyn maailmanmestari Marie Ann Berglund saa miesten ja ehkä naistenkin päät kääntymään. Eikä syytä . . .

Patrick Wackström (vas) ja Harry Hannus viimeistelivät kuntoaan Los Angelesin helteessä.

Marie Ann Berglund sai miesten ja naisten päät kääntymään,¹¹⁹ Patrick Wackström ja Harry Hannus taas viimeistelivät kuntoaan.¹²⁰

Myös New York Times kirjoitti olympialaisten ensimmäiseen naisten maantieajoon osallistuvien naisten ulkonäöstä. Pyöräilijä Rebecca Twigg mainittiin olevan pyöräilijän lisäksi ”malli, joka on esiintynyt naistenlehtien kansissa”.¹²¹ Tällainen kuvailu vaikutti siihen, miten naiset nähtiin urheilijoina. Se muistutti, että maailman huipulla oleva naispyöräilijä oli yhä nainen, eikä pelkkä urheilija. Huomion siirtäminen urheilullisuuden sijaan ulkonäköön toiseutti naisia urheilussa ja minimoi heidän miesten vallalle muodostavansa uhan.¹²² Twiggin kohdalla nähtiin tarpeelliseksi huomauttaa, että maskuliinisesta lajistaan huolimatta hän oli yhä tarpeeksi viehättävä malliksi ja kelpasi jopa naistenlehtien kansiin. Ero voidaan huomata, kun sama lehti kiinnitti huomiota koripalloilija Chris Mullinin ulkonäköön: New York Timesin mukaan hänestä huomasi, ettei hän ollut

¹¹⁸ Toffoletti, 2016, 204.

¹¹⁹ *HS*, 28.7.1984.

¹²⁰ ’Pyöräily kuumimpaan aikaan’, *HS* 29.7.1984.

¹²¹ ’The Games, Sport By Sport’, *NYT* 22.7.1984

¹²² Duncan & Messner, 1998, 182.

viettänyt vapaa-aikaansa ennen kisoja parannellen rusketustaan. Hän näytti ”kalpealta salirootalta”¹²³ eli oli viettänyt aikaansa treenaten sisätiloissa. Miesurheilijan ulkonäön kuvailu tässä tapauksessa viittasi hänen kovaan harjoitteluunsa, toisin kuin naisella.

Naisellinen ulkonäkö on pelkän ulkomuodon lisäksi myös tekoja. Jousiampuja Päivi Meriluotoa kuvailtiin Helsingin Sanomien Olympialiitteeseen tehdyssä haastattelussa näin:

Edustusasuinen Päivi Meriluoto on hyvin näyttävän näköinen. Pitkä ja ryhdikäs, hoikka. Naiselliseen tapaan hän pohtii Los Angelesin kisapuvuston suosiota. Joillekin sinivalkoinen sopii, kuten hänelle, mutta kyllä esimerkiksi Ranska aina trikoloristaan enemmän irti saa.¹²⁴

Vaikka artikkelissa tuotiin esille myös Meriluodon lajia, suurilta osin huomio kiinnittyi hänen arkeensa ja ulkonäköönsä. Hänen mainittiin olevan aivan kuten muutkin jousiampujat, joiden oikea käsi on hankaumilla ja rakoilla, mutta samalla hän kuitenkin ”naiselliseen tapaan” pohti sitä, miltä tulee kisoissa näyttämään.

Urheilullisuuden uhka naiseudelle näkyi urheilukentällä usein feminiinisyyden korostamisena. Naisurheilijat saattoivat pyrkiä korostamaan naiseuttaan esimerkiksi koruilla ja meikillä, jotta ristiriita roolien välillä ei olisi liian räikeä. Naiset pelkäsivät miehiseksi ja siten epänormaaliksi leimautumista ja ylläpitivät siksi naisellista ulkonäköä. Pat Griffin liittyy naisurheilijoiden ulkonäön ylläpitämisen heteroseksuaalisen kuvan säilyttämiseen. Naisellinen ulkonäkö on tehnyt urheilusta hyväksyttävämpää, koska se nähtiin synonyyminä heteroseksuaalisuudelle. Griffin käyttää tästä termiä ”heteroseksuaalinen drag show”.¹²⁵

Ulkonäöstä huolehtiminen on usein nähty osana naisurheilijaa. Tietynlaisen kauneuden kontrollin takana voidaan sanoa olleen oikeastaan käytöksen kontrolli, jolla on pyritty lisäämään tietynlaista ulkonäköä edistävää naisellista käytöstä, kuten meikkaamista tai hiustenlaittoa.¹²⁶ Naissukupuolen kohtaamien odotusten takia myös monet naisurheilijat itse ovat korostaneet ulkonäköään laittautumalla kisoihin tai nostamalla naisellisena pidettyjä aiheita esille haastatteluissa. Esimerkiksi edellisessä esimerkissä Meriluoto itse pohdiskeli Suomen kisapuvuston tyylikkyyttä. Kuuluisa esimerkki ulkonäköään hyödyntävästä urheilijasta oli amerikkalainen pikajuoksija Florence Griffith, jonka kynnet ovat lähes yhtä kuuluisat kuin hänen saavutuksensa. Helsingin Sanomissakin häntä

---

¹²³ Mullin, A Virtuooso, Stirs the U.S. Team’, *NYT* 11.8.1984.

¹²⁴ Päivi pitää jousiammunnan yksinäisyydestä’, *HS* 29.7.1984.

¹²⁵ Griffin, 1998, 71; Kane & Lenskyj, 1998, 188.

¹²⁶ Wolf, 1992, 13.

kuvailtiin ”pitkäkyntiseksi”.¹²⁷ Griffith oli myös lehden mukaan luvannut maalata ”viehättävät kyntensä” Yhdysvaltain lipun värein ja säästää yhdelle kynnelle kultaisen värin.¹²⁸

Sekä media että urheilijat itse ikään kuin muistuttivat siitä, että urheilijan statuksestaan huolimatta naisurheilijat olivat yhä myös naisia. Viehättävän ulkonäön onkin huomattu tuovat urheilijalle lisää näkyvyyttä ja sen myötä myös mahdollisesti tuloja, joka taas mahdollistaa ammattimaisemman harjoittelun. Tämä on herättänyt myös keskustelua siitä, kuinka naisten tulisi itse hyödyntää tätä.¹²⁹ Tällainen keskustelu on tuonut esiin naisten alemmaa arvoa urheilijana verrattuna miehiin. Miesurheilijalla huomion saamiseen on riittänyt saavutukset ja kyvyt, naisilla ulkonäkö. Tämä ajatusmalli on nähty niin järkevänä ja muuttumattomana, ettei ulkonäköään itse korostavien naisurheilijoiden ole voinut sanoa itse osallistuvan omaan sortoonsa, vaan hyödyntävän vain sitä asetelmaa, joka heille on näyttäytynyt luonnollisena.¹³⁰ Ajatus siitä, että naisten olisi tullut hyödyntää ulkonäköön keskittymistä saadakseen huomiota itselleen ja lajilleen on ristiriidassa sen kanssa, miten miehiin on suhtauduttu.

On kuitenkin tärkeä huomata, että oli lopulta median päätös, mitä asioita urheilijasta nostettiin esiin. Yksi kisojen tunnetuimmista naisurheilijoista, amerikkalainen kestävyysjuoksija Mary Decker, oli esimerkki tästä. Decker oli ollut tunnettu juoksupiireissä jo nuoresta iästä lähtien, mutta New York Timesin mukaan

korvakorut ja kynsilakka, joita hän nykyään käyttää kisatessaan kertovat, että hän on nyt aikuinen. Neiti Decker antaa elegantin kuvan radalla, ikään kuin hän ei hikoilisi.¹³¹

Decker oli yksi naisten yleisurheilun keulakuvista ja menestynyt urallaan. Silti hän oli onnistunut säilyttämään naisellisuutensa myös urheilijana ja tämä näkyi myös uutisessa. Kyseinen esimerkki tuo hyvin esiin sen, kuinka urheilija itse käytti koruja ja kynsilakkaa ja New York Times päätti nostaa tämän esille uutisoinnissaan. Decker mainittiin molemmissa lehdissä myös yhtenä kisojen tunnetuimmista ja suurituloisimmista urheilijoista Edwin Mosesin ja Carl Lewisin rinnalla. Yhtenä taustatekijänä tähän voidaan pitää hänen ulkonäköään. Helsingin Sanomien mukaan aikaisemmin

---

¹²⁷ 'Brisco-Hooks juoksi historiaa', *HS* 11.8.1984.

¹²⁸ 'Kultakynsi ei auttanut', *HS* 11.8.1984,

¹²⁹ Bernstein, 2002, 422-423.

¹³⁰ Lenskyj, 1986, 143-144.

¹³¹ '...And To These 4 Athletes It Means More Than a Medal', *NYT* 22.7.1984.

1500 ja 3000 metriä olivat amerikkalaisten silmissä matkoja, jotka sopivat vain venakkojen vartalolle.

Nyt kelpaavat amerikkalaisille firmoille sekä Deckerin vartalo että jalat.¹³²

Kommentti kertoo siitä, millainen oli länsimaiden suhtautuminen naisten kestävyysjuoksuun ja kuinka sitä ei nähty sopivina länsimaiden naisurheilijoille. Tämä sopi yhteen aiemmin esitettyyn ajatukseen, kuinka länsimaiset naisurheilijat olivat jääneet jälkeen itäblokin naisista, koska heille ulkonäkö oli nostettu menestystä tärkeämmäksi. Nyt 1500 ja 3000 metriä olivat kuitenkin sopivia myös amerikkalaiselle Deckerille, mutta jalkojen lisäksi firmoille kelpasi myös hänen vartalonsa. Tämä kieli myös muutoksesta kauneusihanteessa, kun 1970-luvun kuntoilupiikin myötä naisten ihanteellinen keho oli hoikka ja myös lihakset olivat toivottuja, tosin kohtuudella. Heteroseksuaaliseen kauneusihanteeseen sopimattomat naisurheilijat eivät olleet oikeutettuja naisille varattuihin etuihin, kuten medianäkyvyyteen, joka saattoi edistää urasta saatavaa taloudellista hyötyä.¹³³

Naisellisen urheilun huipentumana näissä kisoissa nähtiin uutena lajina vain naisille tarkoitetut rytmisen voimistelu ja taitouinti. Helsingin Sanomien Savusumua-palstalla taitouinnin viitattiin olevan lähtöisin amerikkalaisnäyttelijä Esther Williamsilta, joka ”ui kauniina erilaisissa vetisissä elokuvissa.” Juttu nosti esiin myös, kuinka laji oli kielletty ”kankeilta miehiltä” ja kuinka vedenpitävät meikit olivat lajissa tärkeässä roolissa, sillä ”pinnalle ponnahtaessa pitää olla sievä”.¹³⁴ Myös New York Timesissa taitouinnin yhteydessä viitataan Esther Williams -elokuvaan, jossa oli kaunista vesibalettia, ”kukka hiuksissa ja hymy huulilla.”¹³⁵ Jo lähtökohtaisesti jutuissa huomio kiinnittyi lajin esteettiseen puoleen, eikä sen urheilullisuuteen. Urheilulajina taitouinti oli selvästi väheksytty. Koska kyseessä oli laji, jossa kilpailivat vain naiset, sen maskuliinisesta tai urheilullisesta kuvasta ei tarvinnut huolehtia. Taitouinnissa menestyvät naiset eivät uhanneet perinteistä urheilun maskuliinisuutta, eikä taitouinnista puhuttu urheiluna, vaan esiintymisenä. Kun New York Timesissa pohdittiin naisten urheilun laajenemista, kyseenalaistettiin vain naisille tarkoitettujen rytmisen voimistelun ja taitouinnin status urheilulajeina. Missä menee raja, kyseli lehti.¹³⁶ Tämä kertoo yleisestä suhtautumisesta esteettiseen urheiluun. Naisurheilijoilta vaadittiin tietynlaista ulkonäköä,

---

¹³² 'Olympialiikkeen vahvat viholliset', *HS* 27.7.1984

¹³³ Lenskyj, 1986, 128, 143.

¹³⁴ 'Estherin tytöt upoksissa', *HS* 6.8.1984.

¹³⁵ 'The Games, Sport by Sport', *NYT* 22.7.1984.

¹³⁶ "Synchronized swimming and rhythmic gymnastics are pleasant to watch, but are they a sport? Where is the line between physical competition and artistic performance?", 'The 1,001 Venues and Their Contrasts', *NYT* 12.8.1984

mutta samaan aikaan annettiin ymmärtää, että esteettisiä lajeja oli vaikea nähdä urheiluna. Naisellisuus ja urheilu eivät tämänkään perusteella sopineet yhteen.

Myös miesurheilijoilla ulkonäkö saattoi nousta esiin uutisoinnissa. Esimerkiksi seitsenottelija Daley Thompsonin ulkonäkö mainitaan. Lehtien hän ei näyttänyt kahdeksan tuntia päivässä harjoittelevalta urheilijalta vaan ennemminkin ”yökerholeijonalta tai autokauppiaalta”¹³⁷, jolla oli ”aseistariisuva hymy”¹³⁸. Naiset esitettiin seksuaalisuuden korostaminen yhteydessä lähes aina miesten halun kohteina, mutta miehillä seksuaalisuus tuotiin esiin toimijuuden kautta, heteroseksuaalisten valloitusten yhteydessä. Daleyn kuvailu yökerholeijonan antoi hänestä kuvan naistenmiehenä, jolla riitti vientiä. Tämä taas entisestään korosti hänen maskuliinisuuttaan.¹³⁹ Toisaalta miespainonnostajien kuvailtiin olevan ”lihaksikkaita, salskeita miehiä, jotka herättävät ihailua myös Long Beachin aurinkorannoilla.”¹⁴⁰ Oikeaa mieheyttä voitiin mitata myös naisilta saadulla huomiolla.¹⁴¹ Ero on kuitenkin siinä, että mieheys ja maskuliinisuus vahvistavat käsitystä urheilullisuudesta, kun taas naisellisuus ei.

Humoristisella Savusumua-palstalla myös miesten ulkonäköön kiinnitettiin tarkemmin huomiota. Palstalla uutisoitiin esimerkiksi Carl Lewisin uudesta kampauksesta, josta oli pyydetty kommentteja ammattilaisparturilta.¹⁴² Ruotsalaista keihäänheittäjä Kenth Elderbrinkiä kuvailtiin ”ihanan hymyn omaavaksi söpöksi viilipytyksi”¹⁴³ ja ruotsalaista painijaa Frank Anderssonia vaaleaksi ja komeakroppaiseksi mieheksi, jonka perässä Hollywoodin huhuttiin olevan.¹⁴⁴ Helsingin Sanomissa suhtautuminen ruotsalaisiin tuntuikin olevan muita leikkimielisempää, mikä varmasti selittyi maiden välisellä kilpailuasetelmalla. Edellä olevien kommenttien lisäksi Ruotsin nyrkkeilijöiden sanottiin tarvitsevan esikuvakseen samanlaisen ”valovoimaisen söpöliinin” kuin mitä Björn Borg oli ollut tennikselle.¹⁴⁵ Tämän tapaisia viittauksia miesten ulkonäköön ei tehty ”virallisilla” urheilusivuilla. Naisurheilijoiden tapauksessa viittaukset ulkonäköön olivat osa tavallista journalismia, mutta miesten tapauksessa ulkonäköön viittaaminen tapahtui sen ulkopuolella ja selvästi jonkinlaisena vitsinä tai tarkoituksellisen vähättelyn muotona.

---

¹³⁷ 'Thompson huuliveikkonakin vailla vertaa', *HS*, 11.8.1984.

¹³⁸ 'Living to Train For Decathlon', *NYT* 8.8.1984.

¹³⁹ Duncan & Messner, 1998, 182.

¹⁴⁰ 'Kamalakanta hurja mies', *HS* 1.8.1984.

¹⁴¹ Dworkin & Wachs, 2000, 50-51.

¹⁴² 'Carlin kampausta piristää', *HS* 12.8.1984.

¹⁴³ 'Ahaa, Ruotsin heittäjät luntaavat', *HS*, 10.8.1984.

¹⁴⁴ 'Ilta ei ollutkaan pojun', *HS* 3.8.1984.

¹⁴⁵ 'Kumarrus ja pokkaus ulos olympiakehästä', *HS* 11.8.1984.

Miesten kuvailussa lehdissä nousi usein esiin myös tietynlainen ”showmaisuus” ja näyttävyyys, kuten Daley Thompsonin tapauksessa. New York Timesin kuvaili, kuinka juoksijatahti Johnny Graylla oli korvassaan timanttikorvakoru ja olympiakarsinnassa hiuksissaan irokeesikampa.¹⁴⁶ Toinen esimerkki samantyyppisestä ulkonäön kuvailusta liittyi ehkä kisojen isoimmaksi tähdeksi kuvailtuun Carl Lewisiin. Kun Lewis saapui lehdistötilaisuuteen, oli hänen pukeutumisenensa yksi osa uutisointia. Farkut ja punainen hihaton nahkapaita¹⁴⁷ kertoivat, ettei Carl Lewis ole mikään tavallinen mies, vaan spektaakkeli. Rivien välistä voi kuitenkin huomata, että erityisesti Lewisin mahtaileva esiintyminen oi suomalaisten ja myös joidenkin amerikkalaisten mielestä liikaa.¹⁴⁸ Miehillä liikaa itsensä korostamista pidettiin siis negatiivisena seikkana. Ulkonäköön panostaminen nähtiin naisellisena piirteenä, jolloin se ei liiallisena ollut hyväksyttyä miehillä ja nähtiin turhana ja keinotekoisena.

Ehkä juuri tämän takia useimmat miesurheilijoiden ulkonäköön kohdistuneet huomiot olivat lähinnä kuvailevia, kuten ”rillipää partasuu”¹⁴⁹, ”Kajaanin pellavapä”¹⁵⁰ tai ”sympaattinen kähärätukkainen saksalaispoika”¹⁵¹. Nuoria miesurheilijoita saatettiin kuvailla lapsenkasvoisiksi, mutta heidän nuoruuteensa viitattaessa esiin nostettiin yleensä myös heidän muita ominaisuuksiaan, kuten pelottomuus, röyhkeys tai itsevarmuus.¹⁵² Tämä kompensoi nuoruuden tuomaa maskuliinisuuden puutetta.

Erityisen paljon huomiota keräsi kisojen uintikuninkaaksi povattu länsisaksalainen Michael Gross. Gross ei ollut ulkoisesti perinteinen huippu-uimari ja tämä tuotiin esiin New York Timesissa. Häntä verrattiin legendaariseen Mark Spizziin, jonka sanottiin olleen tumma ja komea ja John Naberiin, joka oli ollut kuin hymyilevä ja seurallinen nallekarhu. Gross taas näytti lehden mukaan ennemminkin Seesamitien kuin uima-altaan sankarilta, jonka pitkässä ja luisessa kropassa ei ollut juuri rasvaa eikä nähtävästi paljon lihaksiakaan. Uimariksi epätyypillisen kehon kuvailun lisäksi lehti kuvaili myös hänen muita ominaisuuksiaan.

---

¹⁴⁶ ‘Fast 600 Signal to Gray’, *NYT* 23.7.1984

¹⁴⁷ ‘All Eyes On Carl Lewis’, *NYT* 2.8.1984.

¹⁴⁸ Esim. ‘Lewis-show hämmensi’, *HS* 6.8.1984; ‘Copyright Carl Lewis’, *NYT* 7.8.1984.

¹⁴⁹ ‘Danneberg yllätti’, *HS* 12.8.1984

¹⁵⁰ ‘Ponneton esitys pudotti Eskelisen’; *HS* 4.8.1984.

¹⁵¹ ‘Kurkistus kisakulissien taakse: Casitasjärven jättiläinen’, *HS* 5.8.1984.

¹⁵² “But it was Drazen Petrovic, a 6-4, 10-year-old baby-faced guard, who attracted most of the attention. -- ‘He’s not afraid of anything’”, ‘U.S. Trounces China, 97-49’, *NYT* 30.7.1984; “[Paul Gonzales] is 20 years old but still has a little boy’s face and bright smile. -- When he speaks about his chances of winning a gold medal, his words are a mix of analysis and street bravado”, ‘A Boxer Returns to His Home A Hero Before His First Bout’, *NYT* 30.7.1984.

lyhyeksi kynitty vaalea tukka sopii Länsi-Saksan armeijan alokkaalle, jollainen Gross on. Hänen nenänsä on liian pitkä hänen kasvoihinsa. Hänen siniset silmänsä ovat niin kapeat, että hän näyttää aina siristelevän tai ajattelevan kovasti.¹⁵³

Samaan aikaan New York Times kuitenkin totesi, että Grossin ”pitkät kädet ja romuluinen vartalo” olivat kuin tehty tähän lajiin ja hän oli 200 metrin perhosuinnissa selvä suosikki.¹⁵⁴ Menestys oli osa maskuliinisuutta ja siten Grossin ulkoiset puutteet voitiin korvata urheilullisilla kyvyillä. Grossin kuvaus New York Timesissa ei kokonaisuutena kuitenkaan ollut kovinkaan positiivinen ja myös Helsingin Sanomissa tuotiin esiin hänen lempinimensä ”albatrossi”¹⁵⁵. New York Timesissa erityisesti ei-amerikkalaisten urheilijoiden kuvaus saattoi olla tämän tyylistä. ”Kyttyräselkäisen” kiinalaisen korkeushyppääjän Zhu Jianhuan ei sanottu juuri näyttävän urheilijalta pukeutuneena nurinperin olevaan Niken paitaa ja sarvisankaisiin silmälasihin.¹⁵⁶ Japanilaista voimistelijaa Koji Gushikenia taas kutsuttiin pieneksi mieheksi, joka näytti kasvoistaan ikivanhalta.¹⁵⁷

Suhtautumiseen eri maiden urheilijoihin vaikutti olympialaisissa voimakkaana vallitseva nationalismi ja eri kansojen välinen kilpailu. Yllä olevista esimerkeistä voi päätellä, että erityisesti urheilullisesta amerikkalaisten menestystä uhkaavat urheilijat saatettiin kuvata ulkonäöltään puutteellisina. Zhu Jianhuan oli kisoissa Kiinan paras yleisurheilun mitalitoivo ja Koji Gushiken yksi voimistelun mitalisuosikeista. Urheilijoiden kuvailu etnosentrisillä stereotyypeillä on ollut amerikkalaisessa mediassa yleistä, erityisesti kommunistista maista tulevien urheilijoiden kohdalla.¹⁵⁸ Neuvostoliiton ja sen liittolaisten boikotin takia kisojen uutisoinnissa ei ollut niin näkyvästi esillä idän ja lännen urheilijoiden ulkonäön kaksintaistelua, joka yleensä oli voimakasta erityisesti naisurheilijoiden kohdalla.

Savusumua-palstalla oli myös juttu kisakylässä toimivasta kisakampaamosta, jossa tarjottiin ilmaista hiustenleikkuuta. Jutun ohessa olleessa kuvassa poseeraa ennen ja jälkeen -kuvissa länsisaksalainen voimistelija Elke Heine, joka oli testannut kauneushoitolan ja kuvatekstin mukaan tuloksia oli syntynyt.¹⁵⁹ Kisakampaamo oli tarkoitettu kaikille urheilijoille, sekä miehille että naisille, mutta Helsingin Sanomat oli päättänyt valita esimerkkikuvaansa kuitenkin naisurheilijan. Tämä vahvisti jo

---

¹⁵³ ‘Looking Ahead: Gross Surprises US And Himself’, *NYT* 1.8.1984.

¹⁵⁴ ‘Siben Upsets Gross’, *NYT* 4.8.1984.

¹⁵⁵ ‘Gross ei haaveile Spitzin urasta’, *HS* 2.8.1984.; ‘Americans Are Off to Quick Start With 6 Gold Medals at Olympics’, *NYT*, 20.7.1984.

¹⁵⁶ ‘China’s Master Technician Of The Art Of High Jump’, *NYT* 3.8.1984.

¹⁵⁷ ‘Timing Was Finally Right’, *NYT* 4.8.1984.

¹⁵⁸ Davis & Harris, 1998, 165.

¹⁵⁹ ‘Tehokas kisakampaamo’, *HS* 26.7.1984.

olemassa olevia ajatuksia naisten keskittymisestä ulkonäöstä huolehtimiseen. Urheilukisojenkin keskellä naisilla oli tarve ehostaa itseään kisakampaamossa tai pohtia maajoukkueen kisapuvuston sopivuutta. Naisurheilijoilla nähtiin jatkuvasti enemmän merkkejä heidän feminiinisyydestään kuin urheilullisuudestaan.¹⁶⁰ Naisten ja naisurheilijoiden kuvaaminen vallitsevien viehättävyyden standardien näkökulmasta vahvisti maskuliinisuutta ja korosti naisten välillä vallitsevaa kilpailua miesten huomiosta.¹⁶¹ Tämä vahvisti naisellisuuden diskurssia, jonka mukaan ulkonäkö ja miehiin vetoaminen oli naisten elämän päätehtävä ja kaiken toiminnan tavoite.

Länsisaksalainen voimistelija Elke Heine testasi kisojen kauneushoitolan, ja tulosta syntyi.

Voimistelija Elke Heine toimi esimerkkinä kisakampaamon tehokkuudesta.¹⁶²

Naisten urheilussa tavoitteena on perinteisesti ollut viehättävän ulkonäön ja terveyden ylläpitäminen. Kun 1970-luvulta lähtien kuntoilusta tuli jättimäinen bisnes ja naiset innostuivat kehonrakennuksesta, nähtiin se hyväksyttävänä, koska lajin tarkoitus oli ensisijaisesti esteettinen, tietynlaisen ulkonäön tavoittelu. Toisin kuin mieskehonrakentajilla, joita usein syytettiin narsisteiksi kiinnostuksestaan oman kehonsa muokkaamiseen, naisilla samanlainen kiinnostus nähtiin luonnollisena. 1970-luvun puolivälissä naisten uusia kuntoiluharrastuksia keuhuttiin niiden saavuttamista kauniista tuloksista. Sen myötä syntyi uudenlainen, maltillisen lihaksikas ja terve kauneusihanne, jossa urheilun tarkoitus oli ihanteellisen ulkomuodon saavuttaminen. Myös naisten urheilun rajoituksia perusteltiin sillä, että urheilun tarkoituksena oli tehdä tytöistä hienoja naisia, ei miesten vertaisia.¹⁶³ Tämä ajatusmalli on näkyvissä vuoden 1984 kisojen uutisoinnissa. Naisellisella ulkonäöllä voitiin oikeuttaa naisten

¹⁶⁰ Hargreaves, 1994, 163.

¹⁶¹ Lenskyj, 1986, 143.

¹⁶² 'Tehokas kisakampaamo', *HS* 26.7.1984.

¹⁶³ Lenskyj, 1986, 100-101, 127-128.

urheilu ja sitä käyttivät hyväkseen niin media ylläpitäessään urheilun miehistä hegemoniaa ja naisurheilijat halutessaan välttää leimautumista mieheksi.

Mielenkiintoinen, sekä miehiin että naisiin kohdistuva ilmiö, joka oli läsnä Helsingin Sanomien sivuilla kisojen ajan, oli Savusumua-palstalla tietyin välein esiin nostettu ”kisapojun” ja ”kisatypykän” valinta. Lehden mukaan tässä kisassa ulkoinen olemus ratkaisi ja urheilijoita tarkasteltiin ”sillä silmällä”, mutta myös urheilukyvyt toivat lisäpisteitä. Kisapojun tittelin sanottiin lehdessä olevan menossa Japaniin. Voimistelija Koji Gushikenista mainittiin iloiset silmät, loistava hymy ja riemukkaat elkeet, jotka tekivät hänestä potentiaalisen ehdokkaan kisapojuksi. ”Söpöliini” Gushiken osasi kuitenkin myös voimistella ja jätti ”antiikin jumalolentoja muistuttavat jepet” kakkosiksi. Hänen sanottiin valloittavan naisen kuin naisen sydämen.¹⁶⁴ Kisatypykäksi lehti ehdotti brittiläistä keihäänheittäjää Fatima Whitebreadia amerikkalaisjuoksija Evelyn Ashfordin edellä. Lehden mukaan ”Fatimaa kelvokkaampaa yksilöä oli vaikea löytää”.¹⁶⁵ Suomessa tämän päätöksen ajateltiin mahdollisesti herättävän vastalauseita, sillä edellisen vuoden MM-kisoissa Helsingissä miehet olivat ihastuneet tähän Ashfordiin, ”jonka solakkaa mutta revähtänyttä jalkaa he hoitivat hellästi” tämän loukkaannuttua kisoissa. Myöhemmin naisten puolelta uudeksi kilpailijaksi nostettiin amerikkalainen pikajuoksija Chandra Cheeseborough, joka oli ”jokapojan unelma”, josta pitivät myös naiset ja vielä loistava juoksijakin. Hän oli lehden mukaan jo lähes ”liian täydellinen ollakseen totta”.¹⁶⁶

---

¹⁶⁴ ’Gushiken vahvin ehdokas kisapojuksi’, *HS* 7.8.1984.

¹⁶⁵ ’Tiina ja Fatima kätköissä’, *HS* 8.8.1984.

¹⁶⁶ ’Ulkoisen kauneuden kilvoittelu kiihtyy’, *HS* 9.8.1984.

Miespuolisten suomalaisten unelmatyttö Chandra Cheeseborough, joka on melkein liian täydellinen ollakseen totta. Naisetkin tykkäävät tummasta amerikkalaisesta.

Chandra Cheeseborough, miespuolisten suomalaisten unelmatyttö, oli Helsingin Sanomien mukaan jo melkein liian täydellinen ollakseen totta.¹⁶⁷

Kisapojua ja -tytykkää valitessa fokus oli kiinnittynyt urheilijan ulkonäköön ja siksi kyseinen kisa myös löytyi Savusumua-palstalta, eikä muiden urheilu-uutisten joukosta. Koko kisan tarpeellisuuden voi kuitenkin kyseenalaistaa, sillä siinä arvosteltiin urheilijoita täysin toissijaisten ominaisuuksien kautta, pääsääntöisesti ulkonäön perusteella, vaikka urheilukyvyilläkin sanottiin olevan merkitystä. Naisten ja miesten välillä oli kuitenkin havaittavissa eroja. Kisapoju Gushikenista kertovassa artikkelissa viitattiin hänen voittamaansa moniottelun kultaa sekä pitkään uraan voimistelussa. Kun Fatima Whitebreadia kruunattiin kisatypykkäksi, jutun painopiste oli Whitebreadin Suomen Tiina Lillakille tarjoamassa tuessa palkintopallilla, kun ”sulokas”¹⁶⁸ kolmikko oli saanut mitalit kaulaansa. Kun jutussa viitattiin tiukkaan kisaan Whitebreadin ja Tessa Sandersonin välillä, kyse ei ollut Sandersonin voittamasta keihäskisasta vaan Whitebreadin hymynleveydellä voittamasta kisatypykkäkisasta. Kun Gushikenin vartalo oli hänen välineensä urheilussa, naisilla se oli vain objekti.

Tällaisessa ulkonäköön ja viehättävyyteen keskittyvässä kisassa sukupuolen eron merkitys tulee voimakkaasti esiin. Koska maskuliiniset ominaisuudet ja arvot ovat olleet yhteiskunnassa arvostetumpia kuin naiselliset, sillä oli merkitystä, puhuttiinko miehestä vai naisesta kun urheilijaan

---

¹⁶⁷ 'Ulkoisen kauneuden kilvoittelu kiihtyy', *HS* 9.8.1984

¹⁶⁸ 'Tiina ja Fatima kätköissä', *HS* 8.8.1984.

viitataan vastakkaista sukupuolta viehättävänä. Miesten suosio naisten keskuudessa lisäsi hänen maskuliinisuuttaan ja täten paransi hänen asemaansa yhteiskunnan silmissä. Naisten miehiltä saama huomio taas oli naisellisuuden merkki, joka ei yhteiskunnassa nostanut hänen arvoaan. Koska miehet on nähty yhteiskunnassa toimijoina, tuli naisesta miehen katseen kohde.¹⁶⁹

2.2. Mörssärittäriä ja rautaisia miehiä – urheilullisuus esillä

Naisten fyysinen kuvailu saattoi olla myös perinteisiä käsityksiä vahvistavien stereotyyppien vastaista ja siinä saatettiin tuoda esiin heidän urheilullisia tai maskuliinisia ominaisuuksiaan. Erityisesti miehisinä pidettyjen lajien yhteydessä maskuliiniset piirteet saattoivat korostua ja samalla tukea ajatusta, kuinka maskuliiniset lajit tekevät naisista miehekkäitä ja vähemmän viehättäviä. Onnistuminen kuin mies oli naisille myös kehu ja kertoi lahjakkuudesta urheilijana.¹⁷⁰ Erilaisissa lajeissa korostuvat kuitenkin myös luonnostaan erilaiset ominaisuudet. Helsingin Sanomissa esimerkiksi naisten kuulakilpailun osanottajaa kutsuttiin ”mörssärittäreksi”¹⁷¹ ja naisten koripalloilusta uutisoidessa Kiinan Yuefang Chenia kuvailtiin jättikokoiseksi pelaajaksi, joka hääri ”pelottavan tehokkaana”.¹⁷² USA:n naisten koripallojoukkueesta puhuttiin ylivoimaisena ja erityisesti joukkueen tähteä Cheryl Milleriä keuhuttiin ”tekniseksi, nopeaksi ja voimakkaaksi”.¹⁷³ Millerin lisäksi myös koko Yhdysvaltain naisten koripallojoukkueella sanottiin olevan ”koko, voimaa ja nopeutta”.¹⁷⁴ Sekä kuulantyyöntö että koripallo ovatkin perinteisiä ”miesten lajeja”, joita oli aikaisemmin rajoitettu naisilta.¹⁷⁵ Sen sijaan New York Timesissa paljon esillä olleesta Yhdysvaltojen naisten lentopallojoukkueesta sanottiin, kuinka kyseessä ei ollut suinkaan mikään rantatyttöjen kokoelma, joka on haalittu kokoon limumainoksesta, vaan yhtenäinen joukkue, joka oli tehnyt pitkään töitä yhdessä.¹⁷⁶ Tämä antaa kuitenkin ymmärtää, että ulkoisesti joukkuetta voisi luulla tällaiseksi ”rantatyttöjen kokoelmaksi”. Tähän sopii aikaisemmin mainittu kommentti lentopallosta viehättävyyden ja urheilullisuuden yhdistävänä lajina.

Cheryl Millerin tapaus nosti hänet esiin muiden naisurheilijoiden joukosta. Milleriä kuvailtiin joukkueensa kirkkaimmaksi tähdeksi, joka oli ollut pysäyttämätön yliopistosarjoissa.¹⁷⁷ Millerin

---

¹⁶⁹ Bernstein, 2002, 420.

¹⁷⁰ Hargreaves, 1994, 171.

¹⁷¹ 'Losch ratkaisi viime työnnöllä', *HS*, 5.8.1984.

¹⁷² 'Kiina yllätti Ranskan koripallossa', *HS*, 2.8.1984

¹⁷³ 'Olisiko Neuvostoliittokin kaatunut? USA ylivoimainen naisten koripallossa', *HS* 9.8.1984.

¹⁷⁴ 'The Games, Sport By Sport', *NYT* 22.7.1984.

¹⁷⁵ Lenskyj, 1986; 30, 100-101.

¹⁷⁶ 'Volleyball's Team America', *NYT* 5.8.1984.

¹⁷⁷ 'Olisiko Neuvostoliittokin kaatunut? USA ylivoimainen naisten koripallossa', *HS* 9.8.1984.

urheilullisuutta ja koripallotaitoja korostettiin.¹⁷⁸ Yhdysvaltojen koripallojoukkue kokonaisuutena nousi molemmissa lehdissä esiin yhtenä kisojen ylivoimaisimmista joukkueista ja paljon spekulointiin Neuvostoliiton puuttumisella kisoista ja pohdittiin, olisivatko he voineet pysäyttää jenkkinaiset. Osittain Millerin ja naiskoripalloilijoiden hehkutuksen varsinkin New York Timesissa voi selittää nationalismilla. Neuvostoliitto oli voittanut kultaa edellisissä olympialaisissa, joita amerikkalaiset olivat boikotoineet ja he halusivat nyt näyttää olevansa vertaisia kilpailevan ideologian kanssa.

Samasta joukkueesta nousi Millerin lisäksi esiin myös Lynette Woodard. Myös Woodardista tuotiin esiin hänen tärkeytensä joukkueelle pelaajana, joka osasi sekä puolustaa että tehdä koreja.¹⁷⁹ Syy, miksi heidän urheilullisuuttaan korostettiin lähes varauksetta, voi löytyä myös heidän taustastaan. Sekä Miller että Woodard olivat afroamerikkalaisia ja suhtautuminen mustiin naisiin urheilussa on aina eronnut valkoisista. Amerikkalaisessa kulttuurissa valkoisen naisen ideaalikeho on ollut pieni, heikko ja hoikka,¹⁸⁰ mutta mustien naisten ihanteet ovat poikenneet tästä.

Yhdysvalloissa urheilussa, kuten muuallakin yhteiskunnassa, kysymykset ”rodun” ja etnisen taustan merkityksestä olivat ja ovat yhä voimakkaasti läsnä. Historiallisesti amerikkalaisessa yhteiskunnassa sukupuolia suurempi kahtiajako on syntynyt mustien ja valkoisten välille. Mustilla naisilla on ollut enemmän yhteisiä kokemuksia mustien miesten kuin valkoisten naisten välillä, vaikka he ovat kärsineet valkoisten naisten rasismien lisäksi myös miesten seksismistä. Kamppaillessaan mahdollisuuksista 1900-luvulla mustat naisurheilijat saivat tukea urheilun mustilta miesjohtajilta, jotka näkivät yhteistyön mahdollisuutena edistää yhteistä kansalaisoikeusliikettä. Afroamerikkalaisten naisten keskuudessa ihanteellinen naisellisuus on nähty eri tavalla. Urheilullisuus ja kauneus eivät olleet toisensa poissulkevia ominaisuuksia. Kuitenkin myös mustien naisten keskuudessa kilpaurheilu nähtiin usein sopimattomana kaikkein koulutetuimmalle väestölle.¹⁸¹ Menestyminen urheilussa on nähty mustien naisten rotutyypillisten ominaisuuksien ansioksi. Afrikasta lähtöisin olevien jälkeläiset nähtiin luonnostaan fyysisten impulssien ohjaamana urheilullisempina kuin sivistyneet eurooppalaiset. Urheilussa menestyminen ja sen näkeminen maskuliinisena tuki myös näkemystä mustista naisista vähemmän haluttavina ja miehisinä.¹⁸² Mustille naisille urheilullisuus oli siis sallittavampaa kuin valkoisille, koska heitä ei historiallisesti

---

¹⁷⁸ ‘Dunk With Care’, *NYT* 31.7.1984.

¹⁷⁹ ‘Lynette Woodard Now a Role Player’, *NYT* 27.7.1984.

¹⁸⁰ Roth & Basow, 2004, 250.

¹⁸¹ Gissendanner, 1994, 83,87- 88.

¹⁸² Cahn, 1995, 127-128.

nähty naisina samalla tavalla kuin valkoisia. Tämä ajatusmalli saattoi vaikuttaa vielä 1980-luvullakin siihen, miten yhteiskunta kohteli mustia naisurheilijoita.

Miesurheilijoihin viitattiin usein suurina sekä urheilullisuutta ja maskuliinisuutta korostavalla tyylillä. Esimerkiksi suomalaisten suursuosikin Pertti Karppisen kuvailtiin Helsingin Sanomissa olevan ”mies täyttä rautaa”¹⁸³, 100 metrin sprintteri Ron Brownia taas ”härkämäiseksi”¹⁸⁴, koripalloilija Jeffrey Turneria ”205-senttiseksi voimapesäksi”¹⁸⁵ ja kiekonheittäjä Richard Slaneyta ”kiekkohirmuksi”¹⁸⁶. Myös New York Timesissa miesurheilijoiden kuvailussa nousi esiin lihaksien ja koon korostaminen. Yhdysvaltain miesten voimistelujoukkueen sanottiin lepäävän Mitch Gaylordin ”lihaksikkailla käsivarsilla”¹⁸⁷, USA:n vesipallojoukkue taas oli kokoelma ”lihaksikkaita ja ruskettuneita kalifornialaisia”¹⁸⁸, kymmenottelija Jürgen Hingsen pitkä ja roteva, ”Hollywood-Hingsen”¹⁸⁹ ja painija Jeff Blatnickin ”iso, lihaksikas kultamitalisti”¹⁹⁰. Yhdysvaltain lipunkantaja Ed Burke taas kantoi lippua avajaisissa kuin se ”olisi tulitikku”.¹⁹¹ Voimakkaan miesurheilijan kuvan säilyttäminen oli urheilun miehisen hegemonian kannalta merkittävässä roolissa, sillä maskuliininen miesruumis on symboloinut voimaa ja hallintaa.¹⁹²

Samalla tavalla kirjoitettiin suomalaisesta tenniksenpelaajasta Olli Rahnastosta, joka Helsingin Sanomien mukaan saattoi vaikuttaa lehtikuvissa hennolta, mutta antoi todellisuudessa vahvan vaikutelman. Hänellä oli ”miehen hartiat, lujat käsivarret ja erittäin lihaksikkaat jalat.”¹⁹³ Samaan aikaan painotettiin kuitenkin, kuinka turhaa keikarimaisuutta Rahnastosta ei löytynyt ja korostettiin hänen parisuhdettaan. Näin varmistettiin, ettei liialla ulkonäön kehumisella kuitenkaan annettu hyväksytystä heteroseksuaalisuudesta poikkeavaa kuvaa. New York Timesissa taas uimahyppääjä Greg Louganiksesta luotiin kuvaa ylivertaisena urheilijana lajissaan, jolla oli kaikki vaadittavat ominaisuudet: hän oli vahva, voimakas, notkea ja karismaattinen, lihaksikas uimahyppääjä pienissä uimahousuissa. Louganiksella tuotiin esiin myös hänen tanssin ja teatterin opintonsa yliopistossa.¹⁹⁴

---

¹⁸³ 'Karppinen pakotti Kolben luovuttamaan', *HS*, 1.8.1984.

¹⁸⁴ 'Carl Lewis vei ensimmäinen kultansa', *HS*, 6.8.1984.

¹⁸⁵ 'Koripallofinaalista USA:n näytös', *HS* 12.8.1984.

¹⁸⁶ 'Kuka lohduttaisi Zola Buddia?', *HS* 12.8.1984

¹⁸⁷ 'A Daring Routine, Gold For Gymnasts', *NYT* 2.8.1984

¹⁸⁸ 'Water Polo's No 10', *NYT* 3.8.1984.

¹⁸⁹ 'Living To Train For Decathlon', *NYT* 8.8.1984

¹⁹⁰ 'Embarrassed, Not Ashamed', *NYT* 4.8.1984.

¹⁹¹ 'Only One Political Statement', *NYT* 29.7.1984.

¹⁹² Duncan & Messner, 1998, 174-175.

¹⁹³ 'Olli Rahnasto lähtee töihin', *HS* 29.7.1984.

¹⁹⁴ 'Diving's State Of The Art', *NYT* 8.8.1984

Rahnastosta kuvailu eroasi siten, ettei Lougniksen seksuaalisuutta pyritty mitenkään tuoman esiin tai todistelemaan, mutta hänen yliveritaisuutensa omassa lajissaan oli voimakkaasti esillä.

Molemmat ovat esimerkkejä hegemonisen maskuliinisuuden rakentamisesta, johon kuului lihaksikkuus ja urheilullisuus. Samalla tavalla, kuin aikaisemmin lehdistön paheksuessa Carl Lewisin mahtailevaa esiintymistä, hegemonisen maskuliinisuuden rakentamisessa hiljennettiin toisenlaiset maskuliinisuudet. Louganis oli naisellisina pidettyjen tanssin ja teatterin opiskelija, mutta samalla myös lihaksikas, vahva ja ylivoimainen urheilija, mikä korostui lehdissä. Miesten kuvailu vahvuuksien ja voiman kautta onkin ollut tyypillistä. Tämä tuki urheilussa vallitsevaa hegemoniaa ja samalla sulki ulos toisenlaisia tapoja olla mies.¹⁹⁵

Miehekkään ulkonäön puuttuessa myös muunlaiset ominaisuudet saattoivat olla rakentamassa miesurheilijan maskuliinisuutta. Koska miehisen katseen miellyttäminen oli naisen tehtävä, ei miehelle ulkonäkö ollut yhtä tärkeää, koska he saattoivat todistaa maskuliinisuutensa myös urheilumenestyksen kautta. Uimareista puhuttaessa New York Timesissa luotiin ensin stereotyyppinen kuva amerikkalaisesta miesuimarista, jolla on pitkä ja solakka rantavartalo ja vaalea tukka. Kaikki uimarit eivät kuitenkaan sopineet tähän malliin, kuten lyhyt ja tanakka Rick Carey¹⁹⁶ ja heiveröinen Mike O'Brien.¹⁹⁷ Samaan aikaan kuitenkin todettiin, kuinka Carey oli urheilijana perfektionisti, joka tyytyi vain parhaaseen suoritukseensa ja O'Brien ulkonäöstään huolimatta tarpeeksi vahva voittamaan olympiakultaa. Miesten maskuliiniset piirteet, kuten päättäväisyys ja vahvuus, olivat heidän menestyksensä taustalla. Toimijuuden ja urheilijan oman ansion korostaminen on ollut tyypillistä miesurheilijoiden saavutuksissa.¹⁹⁸

Myös naisten maantiepyöräilyssä erilaiset urheilulliset vartalot nostettiin esille ja niiden välille luotiin kilpailuasetelma. Kun urheilullisuus liitettiin valkoisiin naisiin, korostus oli usein heidän vartalossaan. Amerikkalaiset ennakkosuosikit Rebecca Twigg ja Connie Carpenter edustivat New York Timesin mukaan kahta erilaista pyöräilijätyyppiä. Carpenter oli kokenut ja fyysisesti vahva, Twigg taas nähtiin pienikokoisena verrattuna muihin pyöräilijöihin, mutta siron ulkonäön sanottiin peittävän sen voiman, joka tuli esiin pyörän päällä.¹⁹⁹ Kisan loppuhuipennusta kuvailtaessa, lehti kertoi loppukirin olleen ”tikkulaihan” Carpenterin ja ”kiinteän” Twiggin välillä.²⁰⁰ Kilpailua

---

¹⁹⁵ Sabo & Jansen, 1992, 177.

¹⁹⁶ 'Rick Carey's Golden Gloom', *NYT* 1.8.1984.

¹⁹⁷ '3 U.S. Golds Lift Final Total To 21', *NYT* 5.8.1984.

¹⁹⁸ Sabo & Jansen, 1992, 175.

¹⁹⁹ 'New Twist in Cycling Rivalry', *NYT* 29.7.1984.

²⁰⁰ 'Two Sprints, Two Triumphs', *NYT* 30.7.1984.

kuvailtiin ikään kuin kahden vartalon välisenä. Kuten edellä on todettu, urheilun tavoite naisilla oli viehättävä ulkonäkö ja naisten kiinnostus urheilua kohtaan onkin nähty hyväksyttävänä vain, jos sen tarkoituksena oli muokata ulkonäköä.²⁰¹ Erilaisten kehojen taistelu kiinnitti huomion ulkoisiin ominaisuuksiin ja tämä sama ilmiö oli havaittavissa myös naisvoimistelussa.

2.3. Mary Lou Retton – maskuliininen pikkutyttö

Yksi olympialaisten tapahtumista, joissa ulkonäkö nousi voimakkaasti esille, oli perinteinen ”naisten laji” eli voimistelu. Kuten aikaisemmin on tuotu esiin, tällaisissa lajeissa naisurheilijat saivat myös enemmän mediahuomiota. Sopivien lajien on nähty lisäävän urheilijan naisellisuutta, eli korostavan hänen ulkonäköään ja niitä piirteitä, jotka miehet näkevät naisilla viehättävänä kuten terveys, heteroseksuaalinen viehättävyys ja passiivisuus.²⁰²

Naisvaltaisissa lajeissa niiden vaatima fyysinen voima on jäänyt usein esteettisen painotuksen varjoon ja heidän kuvailussaan korostuu ulkonäön merkitys.²⁰³ Naisvoimistelulla onkin historia lajina, jossa kilpailu oli aluksi kokonaan kielletty. Sittenkin siitä on tullut kilpaurheilua, jossa äärimmäinen voima verhotaan naiselliseen ulkonäköön. Tämä tausta teki siitä haastavan nähdä urheilulajina, jollainen se jo 1980-luvulla oli.²⁰⁴

New York Timesin mukaan voimistelun suosion taustalla oli Neuvostoliiton Olga Korbut ja hänen saavutuksensa ja hymynsä vuoden 1972 olympialaisissa.²⁰⁵ Jo tästä huomataan, miten ulkonäön merkitys eli Korbutin hymy, tuotiin esiin voimistelun suosion yhteydessä. Yhdysvalloissa lajin suosiota nosti Los Angelesin olympialaisten kynnyksellä sen ensimmäinen amerikkalainen supertähti, 16-vuotias Mary Lou Retton, joka uutisten mukaan erosi voimakkaasti aiemmista suosikeista. New York Timesin mukaan hänen tyyliinsä korosti voimaa ja nopeutta aikaisemmille voittajille tyypillisen sulokkaan esiintymisen sijaan. Valmentajansa mukaan Retton oli voimakkaampi ja räjähtävämpi kuin kukaan aikaisempi voimistelija.²⁰⁶ Helsingin Sanomissa valmentaja viittasi hänen vartalonsa, joka hänen mukaansa poikkesi vanhoista mestareista.²⁰⁷

---

²⁰¹ Creedon 1998, 97.

²⁰² Lenskyj, 1986, 139.

²⁰³ Bryson, 1994, 49; Toohey & Veal, 2007, 209

²⁰⁴ Laine, 2000, 294.

²⁰⁵ ‘The Games, Sport by Sport’, *NYT* 22.7.1984.

²⁰⁶ ‘...And To These 4 Athletes It Means More Than a Medal’, *NYT* 22.7.1984.

²⁰⁷ ‘Romania vei naisten kullat’, *HS* 3.8.1984.

USA:n Mary Lou Rettonissa yhdistyvät tyylikkyys ja voima.

Naisvoimistelijat esitettiin uutiskuvissa usein kesken suorituksen. Voimistelija Mary Lou Retton ja hänen vartalonsa olivat yksi kisojen puheenaiheista.²⁰⁸

Sosialististen maiden boikotin takia vahva suosikki Neuvostoliitto oli poissa kamppailusta ja Yhdysvalloilla oli ensimmäistä kertaa oikea mahdollisuus mitaliin. Helsingin Sanomissa tilannetta kommentoitiin näin: ”Uhkea maailmanmestari Natalia Jurtschenko perintöprinsessoineen on poissa.”²⁰⁹ Ulkonäkö oli hyvin voimakkaasti läsnä kaikessa naisvoimisteluun liittyvässä kuvailussa. Myös New York Times keskittyi vallan vaihtumiseen naisvoimistelussa ja erityisesti korostamaan voittavan yksilön ja kehon muutosta eikä lajin kehitystä. Lehti listasi voimistelun uutta tähteä, amerikkalaista Mary Lou Rettonia edeltäneet Ludmilla Turischevan, jonka sanottiin olleen ”pitkä, kivan näköinen, hieno nuori nainen”²¹⁰ ja ”Neuvostoliiton keijukaisen”²¹¹ Olga Korbutin saporoineen sekä toisen venäläisen, ”kevyen ja pienen”²¹² Nelli Kimin. Eniten Rettonia kuitenkin verrattiin molemmissa lehdissä edelliseen voimistelun lapsitähteen Nadia Comaneciin. Kun Comanecin vartaloa ja kasvoja kuvailtiin lapselliseksi,²¹³ Rettonin uudenlainen lyhyt ja vankka, mutta ei kuitenkaan ”petite”²¹⁴ voimistelijan vartalo kiinnitti huomiota eri tavalla:

²⁰⁸ ‘Rettonilta odotetaan kultaa’, *HS* 30.7.1984

²⁰⁹ ‘Kiina ja Japani taistelevat telineillä’, *HS* 29.7.1984

²¹⁰ ‘I Was Thinking Stick, Stick’, *NYT* 5.8.1984.

²¹¹ ‘The Games, Sport by Sport’, *NYT* 22.7.1984.

²¹² ‘I Was Thinking Stick, Stick’, *NYT* 5.8.1984.

²¹³ ‘Nadia Comaneci Still Glows As Images OF 1976 Recede’, *NYT* 29.7.1984

²¹⁴ ‘...And To These 4 Athletes I Means More Than A Medal’, *NYT* 22.7.1984.

neiti Retton on rakenteeltaan enemmän lyhyen, rotevan jalkapalloilijan kuin menneiden olympialaisten keijumaisten voimistelijoiden kaltainen.²¹⁵

Vertauksena aikaisempiin suosittuihin naisvoimistelijoihin, jotka olivat ”laihoja ja pitivät hiuksiaan ponihännällä”²¹⁶ Rettonin sanottiin olevan ”tanakka”²¹⁷ ja ”lihaksikas kuin minikokoinen jalkapallon tukimies”²¹⁸ ja erityisesti hänen voimakkaita jalkojaan korostettiin.²¹⁹ Eroa kasvatettiin vielä kommentoimalla hänen lyhyitä hiuksiaan, ”joita voisi kuvailla poikamaiseksi.”²²⁰ Myös Rettonin pahimpana kilpailijana pidetyn Romanian Ecaterina Szabon vartalon sanottiin muistuttavan Rettonin kaltaista uuden tyyppisen voimistelijan kehoa, tosin Yhdysvaltojen joukkueen valmentajan mukaan hän oli lihonut.²²¹ Helsingin Sanomissa Szaboa puolestaan kuvailtiin ”naiselliseksi tyyppiä”, joka voimisteli pehmeästi eikä ollut pelkkää luuta ja nahkaa.²²² Kehoihin keskittyvässä uutisoinnissa voimistelijat kuvattiinkin lähes pelkästään katseen ja myös arvostelun kohteena. Vaikka myös heidän suorituksistaan uutisoitiin, keskittyminen ulkonäköön jätti ne toissijaiseksi.

Szabon ja Rettonin välille luotu vertailu oli voimakkaasti läsnä uutisoinnissa. ”Lihaksikas”, ”napakka”, ”urheilullinen”, ”maskuliininen” ja ”voimakasrakenteinen”²²³ Retton oli ennakkosuosikki kisojen voimistelukuningattareksi, mutta voiton vei lopulta ”jäntevä ja keijukaismainen”²²⁴ Szabo, joka voitti kolme kultaa yksilölajeista ja joukkuekisan Romanian joukkueessa. Tämä synnytti mielenkiintoisen kehojen vastakkainasettelun, kun Rettonia oli aikaisemmin kuvailtu Helsingin Sanomissa voimistelijaksi, joka ei edustanut ”siroa ballerinaatyyppiä”²²⁵ eikä ollut ”keijukaismainen eikä pikkutyttömäinenkään”²²⁶.

Lehtien välille muodostui kiinnostava ero New York Timesin korostaessa Szabon ja Rettonin ruumiiden samankaltaisuutta Helsingin Sanomien samaan aikaan luodessa kuvaa jopa miehekkäästä Rettonista ja naisellisen tyyppin edustajasta Szabosta. Naisten voimistelussa kaksinkamppailua rakennettiin Helsingin Sanomien sivuilla paitsi kahden voimistelijan myös kahden erilaisen naiskehon välille. New York Timesissa Szabo saatettiin nähdä enemmän samankaltaisena kuin

---

²¹⁵ ‘Gymnastics: US Hopes Are High’, *NYT* 29.7.1984.

²¹⁶ ‘The No-Show 10s’, *NYT* 31.7.1984.

²¹⁷ ‘The Games, Sport by Sport’, *NYT* 22.7.1984.

²¹⁸ ‘The No-Show 10s’, *NYT* 31.7.1984.

²¹⁹ ‘...And To These 4 Athletes It Means More Than a Medal.’ *NYT* 22.7.1984.

²²⁰ ‘The No-Show 10s’, *NYT* 22.7.1984.

²²¹ ‘Gymnastics: US Hopes Are High’, *NYT*, 29.7.1984; ‘Gold To Retton in All-Around’, *NYT* 4.8.1984.

²²² ‘Kiina ja Japani taistelevat telineillä’, *HS*, 29.7.1984.

²²³ ‘Romania vei naisten kullat’, *HS*, 3.8.1984; ‘Mary Lou Retton taisteli kuin mies’, *HS* 5.8.1984.

²²⁴ ‘Telinefinaalista pettymys amerikkalaisille: Szabo taiteili kolme kultaa’, *HS* 7.8.1984.

²²⁵ ‘Comanecin valmentaja on muovaillut kymppipyödyksen: Rettonilta odotetaan kultaa’, *HS* 30.7.1984.

²²⁶ ‘Romania vei naisten kullat’, *HS* 3.8.1984.

Retton, koska kommunistimaasta kotoisin ollutta urheilijaa ei ehkä voitu kuvata naisellisempänä kuin amerikkalaista, sillä oletamus oli perinteisesti ollut päinvastainen. Joka tapauksessa voimistelijoiden kehoihin keskittyminen häivytti heidän asemaansa urheilijana ja korosti ulkonäön merkitystä naisten urheilussa. Vaikka naisten voimistelu sai paljon palstatilaa molemmissa lehdissä, voidaan pohtia, millaista uutisointi oli? Pelkkä lisääntynyt uutisointi ei kertonut naisurheilun arvostuksen kasvusta, jos itse urheilu jäi uutisoinnissa toissijaiseksi.

Rettonista puhuttaessa kontrasti hänen lihaksikkaan, maskuliinisenä nähdyn vartalonsa ja luonteensa välillä oli jatkuvasti esillä. Koska uutisoinnissa korostui hänen lihaksikas ruumiinsa, Rettonin naisellistaminen tapahtui muiden ominaisuuksien kautta. Voimakkaan näköisen ulkonäön ja ”pikkutyttömäisen persoonallisuuden ja luonnollisuuden innokkuuden”²²⁷ tasapainottelu oli osa Rettonin imagoa. Hänen ”cockerspanielin silmänsä”²²⁸ ja ”epätavallisen voimakas tyyliinsä ja hurmaavan pirteä persoonansa”²²⁹ ankkuroivat hänet ulkomuodostaan huolimatta naisten maailmaan. Persoonan, urheilun sulavuuden ja nuoruuden nostaminen esiin olivatkin muita tapoja, joilla naisurheilijoita asetettiin sukupuolirooliinsa.²³⁰

Edellä esitellyn maskuliinisemmän vartalon korostamisen lisäksi voimistelu tuotti myös perinteisempää naiskuvaa. Rettonin joukkueoveri Juliette McNamaran kuvailtiin jäävän yleensä ystävänsä varjoon, mutta nousseen joukkuekilpailussa parrasvaloihin. Hänen suorituksensa permannolla oli yksi hänen parhaimmistaan. McNamaran ulkonäköä kuvailtiin näin:

maidonvalkealle iholle levittäytyvien pisamien ja mustan silmänrajauskynän ympäröimien suurten silmiensä kanssa neiti McNamara näyttää herkältä kauriinvasalta.²³¹

Kun Rettonilla korostettiin hänen jalkojensa lihaksikkuutta, McNamaralla jalat taas olivat hauraan näköiset, mutta silkkaa lihasta ja vartalo oli hoikka. McNamara sopikin paremmin perinteiseen kuvaan naisurheilijasta ja erityisesti voimistelijasta. Hänen kuvailussaan New York Times nosti itse esiin feminististen urheilututkijoiden huomaaman seikan, kuinka ulkonäköön keskittyminen saa katsojat unohtamaan lajien urheilullisuuden.²³² Ulkonäköä korostamalla myös lehdessä häivyttiin urheilullisuutta.

---

²²⁷ ‘...And To These 4 athletes It Means More Than a Medal’, *NYT* 22.7.1984.

²²⁸ ‘I Was Thinking Stick, Stick’, *NYT* 5.8.1984.

²²⁹ ‘For McNamara, A Sweet And Sour Night’, *NYT* 3.8.1984.

²³⁰ Toohey & Veal, 2007, 209.

²³¹ ‘For McNamara, A Sweet and Sour Night’, *NYT* 3.8.1984.

²³² Roth & Basow, 2004, 252.

Keskittymällä naisurheilijoiden ulkonäköön media siirsi huomion pois heidän urheilusuorituksistaan ja pienensi sitä symbolista uhkaa, jonka he loivat urheilun maskuliiniselle hegemonialle. Rettonin rinnalle tarjottiin vaihtoehtoista kuvaa naisvoimistelijasta, joka yhä täytti naiselliset odotukset ja onnistui myös nousemaan valokeilaan maskuliinisen kilpailijansa ohi. Perinteisen naiskuvan korostaminen urheilussa ja poikkeavan, esimerkiksi maskuliinisen kehon marginalisointi kumosi urheilun naisten kehoille tarjoaman mahdollisuuden vapautua olemassa olevista stereotypioista.²³³

Naisvoimistelun saama mediahuomio tuki ajatusta, että miesten ja naisten urheilua on lähestytty mediassa eri tavalla. Myös miesten voimistelu sai lehdistössä palstatilaa, mutta lähestymistapa oli erilainen. Miesten voimistelun uutisoinnissa korostui Yhdysvaltojen ja Kiinan joukkueen taistelu kullasta. New York Timesissa ei arvosteltu miesvoimistelijoiden kehoja, vaan pohdittiin, kokeileeko amerikkalaisvoimistelija Mitch Gaylord itsensä jälkeen nimettyä vaarallista tempua rekillä varmistaakseen joukkueelle voiton.²³⁴ Huomio kiinnittyi miesten voimistelussa lajin kovaan kilpailuun, kuten osittain myös naisten voimistelun kohdalla, mutta ulkonäkö sen sijaan ei uutisoinnissa juurikaan noussut esiin.

Yhteenveto

Tässä luvussa olen keskittynyt tarkastelemaan urheilijoiden ulkonäköön keskittyvää diskurssia ja sukupuolen rakentamista urheilijan ulkonäön kautta Los Angelesin kisoja koskevassa uutisoinnissa. Riitta Pirisen mukaan huomion kohdistaminen naisurheilijoiden ulkonäköön korostuu erityisesti naistenlehtiteksteissä, mutta sitä esiintyy myös omassa sanomalehtiaineistossani.²³⁵ Esillä olevista esimerkeistä huomataan, ettei naisurheilijoiden välinen kamppailu välttämättä aina ollut taitojen, vaan esimerkiksi erilaisten kehojen tai hymyjen taistoa. Urheilun fyysisyys on nähty maskuliinisena ja sen takia naisurheilijoiden kohdalla tuli sukupuolijärjestyksen ylläpitämiseksi korostaa heidän muita ominaisuuksiaan. Helsingin Sanomissa naisurheilijoita käsitelleistä jutuista 20 prosentissa viitattiin urheilijan ulkonäköön, miesurheilijoiden kohdalla luku oli vain kuusi prosenttia. New York Timesissa taas 23 %:ssa naisista ja 10 %:ssa miehistä tehdyissä jutuissa tuli esiin urheilijan ulkonäkö.²³⁶

---

²³³ Kane & Lenskyj, 1998, 188.

²³⁴ 'Looking Ahead: The Time Is Now For The Gaylord II', *NYT* 31.7.1984; 'US Team Wins Gymnastics In Major Upset Over Chinese', *NYT* 1.8.1984.

²³⁵ Pirinen, 2006, 41.

²³⁶ Liite 2.

Heteroseksuaalisen imagon ja perinteisen naisellisuuden korostaminen ovat esimerkkejä käytännöistä, joita media käyttää uutisoidessaan naisurheilusta. Yksi heteroseksuaalisuuden alleviivaamisen keino oli naisellisen ja viehättävän ulkonäön tuominen esiin, yleensä miehisestä näkökulmasta. Kuvaamalla naisurheilijaa seksiobjektina ja katseen kohteena media ylläpiti ajatusta, että myös naisurheilijalle hyväksyty ulkonäkö oli ensisijainen tavoite. Koska urheileva nainen on ollut uhka patriarkaalille järjestykselle, kuvaamalla hänen ulkoista naisellisuuttaan voitiin hänet istuttaa perinteisen, ”oikean” naisen rooliin.²³⁷ Naisurheilijoiden marginalisointi ja trivialisointi esimerkiksi ulkonäköä korostamalla voidaan nähdä keinona ylläpitää miesten patriarkaalista valtaa naisista.²³⁸

Urheilu on nähty maskulinisoivana toimintana ja sen on pelätty muuttavan naiset miesten kaltaisiksi. Siksi naisten urheilun tavoitteena on nähty viehättävän ulkonäön ja terveyden ylläpitäminen. Naisurheilijoita, jotka eivät sopeutuneet hyväksytyyn naisen malliin, kritisoitiin julkisesti New York Timesissa vielä vuonna 1960. Naisurheilijan tehtävänä onkin ollut olla ensisijaisesti nainen ja sitten vasta urheilija.²³⁹ Perinteistä naisellisuutta edustavat naiset ovat saaneet enemmän näkyvyyttä ja tätä kautta on rakennettu kuvaa naisurheilijasta.²⁴⁰ Myös Los Angelesin kisojen uutisoinnissa naiselliset naiset saivat enemmän huomiota ja myös miehiä, jotka eivät sopineet perinteiseen käsitykseen komeudesta, saatettiin pilkata. Miehellä ulkoiset puutteet voitiin kuitenkin korvata muunlaisella maskuliinisuudella, kuten urheilumenestyksellä, mutta naisilla urheilumenestys tarkoitti vain entistä enemmän vaatimuksia tietynlaisen naisellisen imagon ylläpitämiselle, jota urheilumenestys horjutti.

3. ”Äitiysloma piristi voittajaa” – urheilu ja naisen elämä

Urheilun yhdistäminen arkeen tuottaa yhä helposti hankaluuksia sekä mies- että naisurheilijoille. Varsinkin aikana, jolloin ammattilaisurheilijoiden ei ollut sallittua kilpailla olympialaisissa, oli suurimmalla osalla urheilijoista myös muita tulonlähteitä. Ammattilaisuuden kiellosta huolimatta urheilijoiden asema vaihteli hyvin voimakkaasti. Toiset elivät välillisesti sponsorituloilla, toiset taas olivat tavallisia työssäkäyviä ihmisiä, yliopisto-opiskelijoita tai perheenisä tai -äitejä. Lähteinä käyttämissäni lehdissä tuotiinkin esiin usein urheilijan siviilitausta: työ, opiskelu ja perhe. Urheilun ulkopuolinen elämä tuotiin kuitenkin urheilijoilla esiin eri tavoilla. Tutkimusten mukaan

---

²³⁷ Wensing & Bruce, 2003, 387-388.

²³⁸ Sabo & Jansen, 92, 171.

²³⁹ Cahn, 1994, 207.

²⁴⁰ Kane & Greendorfer, 1994, 33.

yksityiselämä korostuu tyypillisesti naisurheilijoista uutisoidessa.²⁴¹ Näin oli myös omassa aineistossani.²⁴²

Median stereotyyppisillä nais- ja mieskuvilla on luonnollistettu olemassa olevia stereotyyppioita ja luotu käsitys sukupuolten eroista luonnollisina ja muuttumattomina. Miehet on kuvattu perinteisesti aggressiivisina ja heidän toimintaansa ja saavutuksiaan korostettu, kun taas naisurheilijasta on luotu kuvaa seksualisoituna olentona, joihin on viitattu usein heidän muiden rooliensa kautta. Naisurheilija on äiti, vaimo tai tyttö, ei pelkkä urheilija. Tämä on ollut median tapa muistuttaa yleisöä, että naisurheilijat ovat yhä oikeita naisia, äitejä ja vaimoja, joille urheilu on vain harrastus. Naisurheilijan perhe-elämän korostaminen on sijoittanut heidän paikkansa kotiin ja tukenut ajatusta jaosta yksityiseen ja julkiseen, jossa julkinen elämä nähdään miehen vastuuna ja kodin yksityisessä piirissä toimiminen naisen roolina. Jos nainen ei sopeudu tähän rooliin, on hänet voitu kuvata epänormaalina tai hänen naiseudessaan nähdään jotain epäilyttävää.²⁴³ Siksi myös naiset itse ovat voineet pyrkiä tuomaan esille elämäänsä urheilun takana.

Ulkonäön korostamisen lisäksi myös muiden urheilun ulkopuolisten ominaisuuksien esiintuominen on mahdollistanut urheilijan sukupuolittamisen. Butlerin sukupuolen tuottamisen teorian mukaan normatiivinen seksuaalisuus vahvistaa normatiivista sukupuolta: tässä ajatuskehikossa ihminen on nainen siinä määrin, kuin hän toimii naisena vallitsevassa heteroseksuaalisessa kehyksessä. Sosiaalinen sukupuoli ovat ne kulttuuriset merkitykset, jotka biologisesti sukupuolinen keho omaksuu. Sukupuoli rakentuu toiston perusteella ja esimerkiksi erilaiset naiseuteen liittyvät rutiinit nousevat tässä luvussa esille naisurheilijoiden kohdalla.²⁴⁴ Naiseus ei ole vain olemista, vaan tekemistä. Länsimaisessa kulttuurissa tietyt arkiset toiminnot ovat vahvasti liitettyjä sukupuoleen. Esimerkiksi naisten tehtävänä on nähty hoitaa kotia ja lapsia ja se nähdään heidän ”luonnollisen” hoivaviettinsä kohteena. Mies taas on ollut perheen elättäjä, jonka tehtävä on suojella.²⁴⁵ Sukupuolta määritellään siis myös toiminnan kautta.

Toinen aineistosta esiin noussut naisurheilijadiskurssi oli naisurheilija naisena, sukupuolensa edustajana. Tässä luvussa tarkastelen, miten sukupuolta tuotetaan aineistossani urheilijan urheilun ulkopuolisen toiminnan kautta. Miten sukupuolta rakennetaan urheilijan toiminnan kautta? Miten

---

²⁴¹ Toohey & Veal, 2007, 209.

²⁴² Liite 2.

²⁴³ Hargreaves, 1994, 163-164; Brookes, 2002, 130.

²⁴⁴ Butler et al., 2006; 21, 25, 54.

²⁴⁵ Lenskyj, 1986, 13; Mangan, 2000, 2.

urheilijan arkea kuvaillaan ja miten urheilijan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten hänet kuvaillaan urheilun ulkopuolella? Mikä on perheen ja puolison rooli urheilijasta uutisoidessa? Alaluvuissa käsittelen aineistossa esille noussutta nuoren urheilijan elämää ja aikuiseksi kasvamista urheilijana sekä vapaa-ajan, arjen ja perhe-elämän yhdistämistä urheilu-uraan. Viimeisessä alaluvussa käsittelen New York Timesin uutisointia naisten maratonin voittajasta Joan Benoitista ja kestävyysjuoksija Mary Deckeristä. Erityisesti olen kiinnittänyt huomiota siihen, millaisia henkilökuvia urheilijoista luotiin ja mitä asioita heistä nostettiin esiin.

3.1. Teinityttöjä ja vastuullisia nuoria miehiä – kasvaminen urheilijana

Jennifer Hargreavesin mukaan teini-ikäisille tytöille tärkeintä on tietynlaisen trendikkään ja seksikkään imagon luominen tullakseen hyväksytyksi niin ystäviensä kuin poikienkin silmissä. Teini-ikäisten tyttöjen suhteet toisiin saman ikäisiin luodaan heidän ulkoisen olemuksensa kautta: vaatteiden, meikkien ja hiusten välityksellä. Naisellisuus ja seksikkyys ovat keinoja saada valtaa ikätoveriensä joukossa. Sen sijaan pojat asettuvat enemmän fyysisen aktiivisuuden ja valloituksen kulttuuriin, jossa fyysiset saavutukset ovat mahdollisuus nousta sosiaalisessa hierarkiassa. Useimmille tytöille urheilulla ei olekaan yhteyttä naisellisuuden ideaaliin kuvaan.²⁴⁶ Urheilevien nuorten naisten tapauksessa heidän pitää yrittää saada yhdistettyä nämä kaksi maailmaa, naisellisuus ja sen tuoma hyväksyntä sekä urheilu-ura. Aineistossani nuoria naisurheilijoita tai teini-ikäisestä asti urheilu-uraan panostaneita naisia käsittelevässä uutisoinnissa tämän yhdistelmän haasteet ja uhat nousivat esiin.

Naisurheilijan aikuistuminen urheilun ehdoilla oli yksi esiin nousseista kehyksistä. Nuoren naisen osallisuus urheilumaailmassa voidaan nähdä uhkana, sillä naisurheilun on nähty uhkaavan perinteistä heteroseksuaalista naisellisuutta. Sen lisäksi, että urheilun on pelätty uhkaavan naisen kykyä saada lapsia, naisurheilijoiden joukossa on uskottu olevan suurempi määrä homoseksuaaleja, jotka pyrkivät viettelemään erityisesti nuoria ja viattomia naisurheilijoita. Vaatimus, että naisurheilijoiden tulee sopeutua perinteiseen feminiiniseen malliin, onkin tutkijoiden mielestä todellisuudessa ollut vaatimus heteroseksuaalisuudesta.²⁴⁷ Heteronormatiivisessa kulttuurissa homoseksuaalisuus on nähty todellisena uhkana ja siksi nuorten urheilijanaisten ”normaaliuden” eli naisellisuuden korostaminen saattoi nousta esiin niin urheilijoiden itsensä kautta kuin myös uutisoinnin valinnoissa. Liiallinen

---

²⁴⁶Hargreaves, 1994, 157.

²⁴⁷ Kane & Lenskyj, 1998, 188, 190; Hargreaves, 2000, 138-139.

sitoutuminen urheiluun, joka nähtiin maskuliinisuuden maailmana, voi antaa kuvan naisesta, joka on luopunut sukupuolestaan uran vuoksi. Julkisen paineen takia naisurheilijat saattoivat itse kokea vaikeana panostaa urheiluun ja kahden roolin odotusten välillä tasapainoilu saattoi olla haasteellista. Samaan aikaan nuorten naisurheilijoiden kokemat haasteet urheilun ja muun elämän yhdistämisessä tukivat ajatusta, ettei urheilu ole naisille luonnollista. Kyseessä onkin eräänlainen kehä, joka samalla vahvisti olemassa olevia käsityksiä sukupuolesta.

Vuoden 1984 olympialaisissa pelkästään vieraana ollut entinen voimistelija Nadia Comaneci on yksi kuuluisimmista esimerkeistä lapsuutensa urheilun parissa viettäneestä nuoresta naisesta. Comanecin tapauksessa tuotiin aina esiin myös kilpaurheilun negatiiviset vaikutukset nuoren tytön elämään. Uutisoinnissa korotettiin, kuinka Comaneci, jonka maine urheilijana oli ollut tunteeton ja hymyilemätön, kertoi nyt olevansa onnellinen ja hymyili paljon. Los Angelesin kisojen yhteydessä New York Times uutisoi, kuinka vuoden 1976 kisojen lapsi oli nyt korvattu ”määrätietoisella nuorella naisella”, joka oli tietoinen maineestaan ja ”tarpeeksi turhamainen raidoittaakseen hiuksensa”.²⁴⁸ Lehden mukaan Comanecista oli siis kasvanut tavallinen nuori nainen, vaikka taustalla vaikuttivat monenlaiset haasteet. Esiin nostettiin huhut siitä, kuinka urheilun paineet olivat ajaneet Comanecin ylipainoiseksi sekä hermoromahdukseen ja itsemurhan partaalle. Nyt, urheilu-uran jälkeen, ”hymyilevä Nadia” oli valittu Kansainvälisen olympiakomitean valiokuntaan, joka valvoi urheilijoiden etuja. ”Niin ne vakavat pikkutyöt kasvavat aikuisiksi ja vaikutusvaltaisiksi naisiksi”²⁴⁹ todettiin Helsingin Sanomien Savusumua-palstalla.

Aikaisemmin mainitut huhut olivat osa kuuluisuuden taakkaa, mutta nyt Comanecin elämä pyöri opiskelun ja voimistelun valmentamisen ympärillä. New York Timesin jutussa luotiin kuva, kuinka lopetettuaan urheilun Comaneci oli pystynyt viimein elämään normaalia nuoren naisen elämää, jonka urheilu-ura oli häneltä vienyt. Comanecin tapauksessa taustalta nousee esiin ajatus feministisen urheilututkimuksen varhaisesta rooliteoriasta, jonka mukaan naisurheilija joutuu kärsimään kahden roolinsa, naisen ja urheilijan, välisestä ristiriidasta.²⁵⁰ Vaikka rooliteoriasta on sittemmin tutkimuksessa pitkälti luovuttu, on ajatus sukupuolirooleista ja niiden konfliktista juurtunut syvälle ihmisten ajatteluun. Roolien ristiriidan uskottiin aiheuttavan naisille monenlaisia ongelmia ja Comanecin tapauksessa voitiinkin ymmärtää, että hänellä muun elämän yhdistäminen johti psyykkisiin ja fyysisiin ongelmiin. Tämä oli ainakin kuva, joka median kautta välittyi.

---

²⁴⁸ ‘Nadia Comaneci Still Glows As Images Of 1976 Recede’, *NYT* 29.7.1984.

²⁴⁹ ‘Hymyilevä Nadia istuu valiokunnassa’, *HS* 1.8.1984.

²⁵⁰ Birrell, 1988, 465.

Yksi uusista lapsitähdistä oli 15-vuotias uimari Michele Richardson. New York Timesin mukaan hänellä oli mahdollisuudet mitaliin 800 metrin vapaauintissa, mutta matka olympialaisiin ei ollut helppo ”tytölle, josta on tulossa nuori nainen.”²⁵¹ Lehti kirjoittaa, kuinka valmentajan mukaan kasvava tyttö oli unohtanut joskus uimisen. Edellisenä vuonna Richardson oli kiinnostunut pojista ja meikeistä, eikä ollut onnistunut uintikisoissa. Seurauksena hänen valmentajansa laati listan asioista, jotka hänen tuli tehdä tullakseen hyväksi uimariksi. Uintitekniikkaan liittyvien asioiden lisäksi Richardsonin tuli pudottaa painoa, hän ei saanut käyttää meikkiä ennen kuin täytti 15 eikä altaalla harjoitellessaan saanut pussailla tai pitää poikaystävänsä kädestä. Hänen tuli valita urheilijan elämäntapa ja kieltäytyä herkuista. Nyt lehden mukaan ensimmäinen asia, jonka Richardsonista huomasi, oli se, että hän oli hoikka. Kasvaessa noussut paino oli laskenut ja kuuri oli siis tehonnut. Kuten edellisessä luvussa käsiteltiin, urheilun yhdistäminen ulkonäköön onkin ollut perinteisesti yksi naisten urheilun oikeuttava seikka. Jos urheilun tarkoitus oli tavoitella tietynlaisia ulkonäköä, se oli hyväksyttävää. Muuten Richardsonista nousivat esiin hyvin samanlaiset asiat kuin Comanecin tapauksessa: myös Richardson oli kipuillut yrittäessään yhdistää teini-ikäisen tytön elämää ammattimaiseen urheiluun.

Uimahyppääjä Wendy Wyland, 19, oli myös New York Timesissa esillä nuorena urheilijana. Lehden mukaan Wyland oli yksi harvoista uimahyppääjistä, joka ei ollut koskaan ”eksynyt”²⁵² hypätessään. Sen sijaan hän oli ollut eksyksissä elämässään. Toisin kuin Richardson, Wyland oli panostanut 14-vuotiaana kaikkensa uimahyppyyn ja muuttanut yksin pois vanhempiensa luota. Uimahyppy sujui hyvin, mutta henkilökohtaisessa elämässä hänellä oli ongelmia. Lehden mukaan Wyland kaipasi perhettään, eikä sopeutunut uuteen lukioon. Ongelmat ratkesivat, kun tämä alkoi tapailla poikia ja hankki uusia ystäviä uimahyppypiirien ulkopuolelta. Nyt hän New York Timesin vaikutti ulospäin

yhä tavalliselta kalifornialaiselta teiniltä – hän rakastaa Van Halenia, Billy Joelia ja Pat Benataria, hössöttää uudesta Vidal Sassoonin kampauksestaan ja kuvailee vaatteiden shoppailua lempiaktiviteetikseen.²⁵³

Nämä esimerkit Richardsonista ja Wylandista tukevat Hargreavesin väittämää, että teini-ikäisille tytöille tärkeintä on ollut tietynlaisen trendikkään imagon luominen. Oikeanlainen imago on kartuttanut sosiaalista pääomaa, joka on mahdollistanut tietyn aseman teini-ikäisten keskinäisissä

---

²⁵¹ ‘Young Swimmer Faces Next Challenge’, *NYT* 28.7.1984.

²⁵² Kesken hypyn tapahtuva suuntaa- ja suuntavaiston menettäminen ja oman aseman hukkaaminen suhteessa veteen.

²⁵³ ‘Teen-Ager, Lost in Diving, Finds Herself’, *NYT* 9.8.1984.

suhteissa. Teinityttöjen kohdalla urheilu ja siinä menestyminen eivät kuitenkaan ainakaan näissä esimerkeissä kuuluneet tähän tavoiteltavaan kuvaan. Tämä vahvisti käsitystä urheilusta maskuliinisena toimintana, jonka tarkoitus on kasvattaa pojista miehiä. Wendy Wylandin ja Nadia Comanecin tarinat kuvastavat myös sitä, kuinka urheilussa menestyvien naisten on usein uutisoitu kärsivän esimerkiksi masennuksesta.²⁵⁴ Se tuki kuvaa, kuinka urheilu ei sovi naisen elämään ja aiheutti ongelmia.

Edellä olevissa esimerkeissä luodaan kuvaa valinnoista, jotka mahdollistivat onnellisen elämän. Leena-Maija Rossi on pohtinut fiktiossa esiintyviä merkkejä tai merkkikoosteita, joita luetaan onnellisen ja onnettoman elämän merkkeinä. Hänen mukaansa onnellisuudelle ja onnettomuudelle voidaan asettaa kulttuurisesti jaettu ehtoja, joiden kautta kuvataan esimerkiksi valintoja, jotka tuottavat ihmisen elämässä onnea ja tätä kautta kuvaa siitä, mitkä ovat hyviä ja huonoja valintoja.²⁵⁵ Vaikka Rossi puhuu fiktioista, voi tätä ajatusta mielestäni soveltaa myös omaan tutkimusaineistooni. Esimerkiksi henkilökuvien kautta voitiin luoda kuvaa, millaista elämää urheilija eli ja miten se oli seurausta hänen elämänvalinnoistaan. Wendy Wylandin ja Nadia Comanecin haasteista kertominen antoi kuvan, että panostaminen urheiluun teki heidät onnettomaksi ja siitä hellittäminen tai muunlaisen sisällön löytäminen elämään oli tehnyt heidät onnellisemmaksi. Tämä vahvisti kuvaa nuorelle naiselle sopivasta elämästä, johon ei kuulunut tavoitteellinen urheilu.

Urheilun ja nuoren miehen elämän yhdistämisen haasteista puhuttiin vähemmän, vaikka esimerkiksi suomalaismelojista Helsingin Sanomat uutisoi töihin ja opiskeluihin viitaten, kuinka ”nuorilla miehillä on paljon muutakin tekemistä kuin melominen.”²⁵⁶ Kuitenkin nuorten miesten tapauksissa diskurssi erosi pääsääntöisesti nuorista naisurheilijoista. Nuoresta suomalaisesta painonnostajasta Jouni Grönmanista todettiin, kuinka hän oli onnistunut harjoittelun ohella hoitamaan loppuun myös opintonsa ja mieheltä löytyi kotoa myös perhe.²⁵⁷ Myös 18-vuotiaan tennispelaajan Olli Rahnaston sanottiin olevan iästään huolimatta kypsä, velvollisuudentuntoinen ja älykäs²⁵⁸ ja amerikkalaisen 17-vuotiaan nyrkkeilijän Meldrick Taylorin olleen nuoruudestaan ja kokemattomuudestaan huolimatta kärsivällinen ottelussaan.²⁵⁹ Edes kisojen nuorimman osallistujan, belgialaisen soutu-kaksikon perämiehen, 12-vuotiaan Philippe Ceulanaeren tapauksessa urheilun ei nähdä juuri aiheuttaneen

---

²⁵⁴ Kane & Greendorfer, 1994, 37.

²⁵⁵ Rossi, 2015, 53-55.

²⁵⁶ 'Kajakkinelikkö haki kokemusta', *HS* 10.8.1984.

²⁵⁷ 'Rauta opettaa nöyräksi', *HS* 3.8.1984.

²⁵⁸ 'Olli Rahnasto lähtee töihin', *HS* 29.7.1984.

²⁵⁹ 'Taylor And Shannon Triumph In Boxing', *NYT* 3.8.1984.

ongelmia.²⁶⁰ Jutussa korostettiin Ceulanaeren ikää, mutta samalla tuotiin kuitenkin esiin se, että hän oli myös itse huippusoutaja. New York Timesin mukaan kyseessä oli ”vastuullinen ja vakava nuori mies”, joka sanoi menettävänsä harjoittelun takia aikaa opiskelusta.²⁶¹ Uutisoinnissa ei tule esiin, että urheilun yhdistäminen 12-vuotiaan elämään olisi erityisen haasteellista. Molemmissa lehdissä Caulanaeresta annettiin hyvinkin sympaattinen kuva.

Nuorten miesten tapauksessa ei siis tuotu esiin, että he olisivat kokeneet urheilemisen haasteellisena, vaan sen sijaan korostettiin, kuinka nuoresta iästään huolimatta he olivat onnistuneet elämässä monin tavoin. Kun naisten tapauksessa heidän kokemansa haasteet voitiin nähdä seurauksena naiseuden ja urheilun yhdistämisen ongelmista, urheilun maskuliinisen luonteen takia miehillä ei ollut vastaavia haasteita. Kuten Hargreaves toteaa, nuorilla miehillä fyysinen aktiivisuus on tapa nostaa omaa profiiliaan ikätoveriensa joukossa. Tyttöjen asennetta urheiluun on vahvistanut juuri tämän kaltainen uutisointi, jossa urheilua ei nähty luonnollisena osana naiseutta.²⁶²

Huoli urheilun vaikutuksesta nuorten naisten kehitykseen nousi esille kisojen jälkeen, kun New York Times pohti raportissaan, oliko olympialaisissa kilpaileminen kaikkien sen aiheuttamien menetysten arvoista. Yhdysvaltain naisten lentopallomaajoukkuetta, jonka useimmat pelaajat pidensivät uraansa päästäkseen pelaamaan olympialaisissa 1980 kisojen boikotin jälkeen, oli lehden mukaan kutsuttu ankaran kultin jäseniksi, jotka olivat luopuneet identiteeteistään päästäkseen lyömään kumipalloa, treenanneet yhdessä yliopistotutkintojen ja yksityiselämän kustannuksella ja muodostaneet joukkueesta perheen. Urheilu asetettiin tässä voimakkaasti ristiriitaan tietynlaisen normaalina nähdyn elämän kanssa. Urheilulle omistautuminen oli pelaajille tarkoittanut omasta elämästä luopumista ja perheen oli korvannut joukkue.²⁶³ Myös Helsingin Sanomissa oli esillä, kuinka urheilu-ura vaati naisurheilijalta uhrauksia. Keihäänheittäjä Tiina Lillak suri sitä, kuinka urheilu-uran myötä ystävät kaikkosivat, vaikka miehiä kyllä pyöri ympärillä.²⁶⁴

Median näkökulma oli selvä, vaikka urheilijat eivät itse välttämättä kokeneet asiaa samalla tavalla. Kun naisten lentopallojoukkueen tähti Flo Hyman sanoi, ettei ole joutunut luopumaan mistään, New York Times muistutti, että 30-vuotias Hyman oli omistanut yli 10 vuotta elämästään lentopallolle. Myös muut pelaajat olivat lehden mukaan vanhoja, 12 pelaajasta 9 vähintään 24-vuotiaita, iässä

---

²⁶⁰ 'Kisojen nuorin pitää aamu-uinneista', *HS* 26.7.1984.

²⁶¹ 'For a 12-year-old, It's 'Fantastique'', *NYT*, 26.7.1984.

²⁶² Hargreaves, 1994, 157-158

²⁶³ 'Graceful With Strength', *NYT* 9.8.1984; 'Was It Worth It?', *NYT* 15.8.1984.

²⁶⁴ 'Kultaa ja kyyneliä', *HS* 11.8.1984.

jolloin kovalle lattialle syöksyminen ei ollut kehon mielestä enää hauskaa. Myös muista naisurheilijoista mainittiin, kuinka he olivat vaihtaneet lapsuutensa menestykseen urheilussa. Mary Lou Retton muutti kotoaan ennen teini-ikää ja toinen voimistelija, 25-vuotias Kathy Johnson, oli puhunut aikeistaan palata kisojen jälkeen kotiin tunteakseen olevansa jälleen 15. Lehti nosti esiin huolen naisurheilijoiden fyysisen kypsymisen hidastumisesta ja jälkeen jäämisestä sosiaalisesti, kun nuoret urheilijat eivät viettäneet aikaa leikkien ikätoveriensa kanssa, vaan aikuisten seurassa. Esimerkkinä toiminut Hyman korosti kuitenkin, että oli tehnyt juuri niin kuin halusi ja jos voisi valita, tekisi sen uudelleen. Joka tapauksessa hän odotti kuitenkin innolla hetken rentoutumista.

Flo Hyman on 30 ja aikuinen. Voi vain toivoa, että muuta mitalistit ja kilpailijat, ”kuningattaret ja entiset kuningattaret”, voivat myös rentoutua hetken – ilman, että todellisuus iskee liian nopeasti päin kasvoja.²⁶⁵

Artikkeli tuntui olevan huolissaan niistä nuorista naisurheilijoista, joiden elämässä urheilu oli etusijalla. Vaikka artikkelin tarkoitus oli pohtia urheilun vaatimia uhrauksia ja sitä, oliko se ollut kaikkien niiden arvoista, esimerkkeinä käytettiin vain naisia ja puhuttiin vain kuningattarista, ei kuninkaista. Jutussa mainittiin kyllä miesurheilijoita, kuten uimari Rick Carey, joka oli tyytymätön voittoonsa, koska ei tehnyt uutta maailmanennätystä. Mutta artikkeli ei pohtinut Careyn tekemiä uhrauksia tai sitä, katuiko hän kenties panostamistaan urheiluun. Ja kun miesurheilija kertoi, ettei ole joutunut urheilu-uransa takia luopumaan mistään, ei hänen sanojansa kyseenalaistettu.²⁶⁶

Urheiluun panostavien naisten on pelätty luopuvan sukupuolestaan ja tarttuvan miesten hallussa olevaan valtaan.²⁶⁷ Erityisesti nuorten naisurheilijoiden tapauksessa tämä uhka voitiin nähdä suurempana. Urheilulla on voimakas sosialisoiiva vaikutus ja se on yhteiskunnan arvojen ja normien välittäjä.²⁶⁸ Se osaltaan muokkaa nuoria yhteiskunnan arvojen mukaiseksi ja siksi muuttuvat normit urheilun sisällä uhkaavat koko yhteiskunnan vallitsevia rakenteita. Jos nuoret naiset olisivat omaksuneet urheilun kautta ominaisuuksia, joita pidetään maskuliinisina, olisi se voinut muuttaa sitä, mikä nähtiin hyväksyttävänä naisille.

---

²⁶⁵ ‘Was It Worth It?’, *NYT* 15.8.1984

²⁶⁶ “Still, Terry Schroeder keeps his head above water, in eater polo and in life. He is 27 years old and, like most of his teammates, has postponed school and career to pursue a gold medal. He is enrolled in Palmer College--“, ‘Water Polo’s no 10’, *NYT* 3.8.1984; Carl Lewis: “My life has revolved around track and field -- and I don’t think I’ve missed anything. I don’t feel like I’ve made sacrifices”, ‘All Eyes Are On Carl Lewis’, 2.8.1984; Scott Johnson: “All the parties, all the football games – I didn’t miss out on anything”, ‘For U.S. Gymnast, A Perfect Landing’, *NYT* 25.7.1984.

²⁶⁷ Cahn, 1994, 208.

²⁶⁸ Hargreaves, 1994, 9.

3.2. Pyykkäämistä ja puutarhanhoitoa – urheilijan arki

Maskuliinisena instituutiona urheilu on voitu lähtökohtaisesti nähdä uhkana naiseudelle ja naisen elämään kuulumattomana asiana. Urheilu kuuluu julkiselle alueelle ja on ymmärretty myös sitä kautta miehisenä toimintana. Yksityiselämä taas on nähty perinteisesti enemmän naisten toiminta-alueena, jossa heidän tehtävinään ovat olleet lastenhoito, avioliitto ja kodista huolehtiminen.²⁶⁹ Tämä sukupuolittunut jako on ollut näkyvillä myös urheilusta uutisoidessa. Naisurheilijoiden uutisoinnissa yksityisen piiriin liittyvät representaatiot ovat korostuneet ja naisurheilijoiden toiminnan liittäminen yksityisen piiriin on voitu nähdä miesten keinona pyrkiä vahvistamaan hegemoniaansa urheilussa.²⁷⁰ Naisten yhdistäminen heille ”luonnolliseen” ympäristöön oli jälleen yksi keino ylläpitää käsitystä, että he ovat ensisijaisesti naisia.

Yllättäen tiskaaminen oli yksi naisten kotiin sidottuun rooliin perinteisesti yhdistetty toimi, joka nousi Los Angelesin olympiaurheilijoita haastatellessa. Päivi Meriluoto kertoi hoitavansa jousiammunasta johtuvia käsiensä rakkoja ja hankaumia tiskaamalla²⁷¹ ja tiskaaminen mainittiin myös Tiina Lillakista kertovan jutun yhteydessä. Toimittajan vieraillessa Lillakin, hänen valmentajansa Kalevi Härkösen, tämän toisen valmennettavan Arto Härkösen sekä moukariheittäjä Juha Tiaisen asuttamassa talossa, aloitti hän artikkelin kuvailemalla taloa ja kertomalla, kuinka ”kauniin kodin keittiössä Tiina Lillak tiskaa.” Keittiössä istui myös talon miesasukkaita, mutta Lillak oli kuitenkin päätenyt tiskarin hommiin siitäkkin huolimatta, että oli loukannut jalkansa keihäänheiton finaalissa aikaisemmin.²⁷² Asetelmassa sukupuoli ja käsitykset sukupuolten tehtävistä korostuivat. Talon ainoa naisurheilija hoiti tiskejä kipeän jalkansa kanssa, kun miehet vain istuivat.

Kuten Judith Butler on todennut, sukupuoli ei ole pelkkää olemista vaan tekemistä ja muodostuu toiston ja rituaalien kautta.²⁷³ Nämä sukupuolitetut teot, jonka kautta sukupuolta rakennetaan, määritellään kulttuurissa. Kun käsittelemäni aineistoa tarkastellaan tästä sukupuolen tekemisen näkökulmasta, voidaan huomata siihen olevan monia keinoja, aina tiskaamisesta lähtien. Esimerkiksi Suomen ennätyksen kisoissa rikkonutta Maarit Sihvosta käsittelevässä artikkelissa kerrottiin, kuinka hän mainitsi haluavansa ennen kotiinlähtöä vielä ehtiä ostoksille ja rannalle ruskettumaan.²⁷⁴ Päivi

²⁶⁹ Zimbalist Rosaldo, 1974, 23-24.

²⁷⁰ Jaakkola, 2010, 37-38.

²⁷¹ 'Päivi pitää jousiammunnan yksinäisyydestä', *HS* 29.7.1984.

²⁷² 'Kultaa ja kyyneliä', *HS*, 12.8.1984.

²⁷³ Butler et al., 2006, 25.

²⁷⁴ 'Uimapuvun saumat joutuivat koville', *HS*, 5.8.1984.

Meriluodosta ennen olympialaisia tehdyssä henkilöhaastattelussa taas tuotiin esille arki urheilun takana:

Jousiampujan valkoinen kilpailuasu on upea niin kauan kuin aurinko paistaa. Sateella Robin Hoodien jälkeläiset ovat kurassa kainaloita myöten. Pyykinpesu ja valkaisu ovatkin Päivin mielestä jousiampujan arjen kenkkumaisia puolia. Joka matkalta hän lataa pari kassillista valkopyykyä koneeseen ennen kuin edes riisuu takin päältään.²⁷⁵

Meriluoto kertoi Helsingin Sanomille myös kotonaan olevasta kasvimaasta ja sanoi sen olevan hyvää kuntoliikuntaa, sillä ”Päivi ei ole halunnut tehdä harjoituksista pakko-ohjelmaa.” Kisojen jälkeinen ostoksilla käyminen, rannalla ruskettuminen ja pyykin peseminen kiinnittivät naisurheilijat perinteiseen ”naisten maailmaan”. Lukijalla pysyi mielessä, etteivät he olleet pelkkiä urheilijoita, vaan naisurheilijoita. Vastaavana esimerkkinä voidaan nähdä uimari Steve Lundquist, jota kuvailtiin ulospäinsuuntautuneeksi nuorukaiseksi, jonka keho oli kärsinyt moottoripyörä- ja vesihiihtö- onnettomuuksissa.²⁷⁶ Vaaralliset ja vauhdikkaat harrastukset on perinteisesti nähty maskuliinisina ja ne korostivat yksilön miehisyyttä verrattuna esimerkiksi kotitöihin viittaamiseen. Niiden tarjoama mahdollinen vaara ja jopa fyysisen loukkaantumisen mahdollisuus nähtiin lähtökohtaisesti miehille sopivana.²⁷⁷

Myös Meriluodon harjoitteluun viittaava kommentti, kuinka hän halusi pitää harjoittelun rentona, vähensi käsitystä hänestä todellisena urheilijana. Kun vastaavasti 110 metrin aitajuoksussa pronssille yltänyt Arto Bryggare kertoi urheilijan arjen kurinalaisuudesta,²⁷⁸ korostui ajatus urheilun maskuliinisuudesta ja sen yhteensopivuudesta miesten elämään. Fyysisenä toimijana miehen nähtiin pystyvän kovaan harjoitteluun ja sitä kautta saavutuksiin, joita ei nähty naisille mahdollisina. Kun naiset ovat oppineet jo lapsena näkemään kehonsa objektina muille, ovat miehet tottuneet ajattelemaan itseään aktiivisena ja voimakkaana. Urheilun kautta pojat ovat tottuneet käyttämään kehojaan tuottamaan voimaa, kun taas tytöillä on hankaluuksia hyödyntää koko fyysistä potentiaaliaan, koska ”en pysty” on ollut tyttöjä rajoittava ajatus. Näiden käytäntöjen, joiden seurauksena naiset liikkuvat rajoitetusti ja varovasti, on syntynyt ajatus naisellisuudesta, johon ei kuulu äärimmäinen fyysisuus.²⁷⁹ Toimimalla tämän mallin mukaisesti naiset ovat vahvistaneet sitä ja

---

²⁷⁵ 'Päivi pitää jousiammunnan yksinäisyydestä', *HS* 29.7.1984.

²⁷⁶ 'Americans Are Off To a Quick Start With 6 Gold Medals at Olympics', *NYT* 30.7.1984.

²⁷⁷ Sabo & Jansen, 1998, 209.

²⁷⁸ 'Bryggaren rutistus päättyi itkunryöpsähdykseen', *HS* 8.8.1984.

²⁷⁹ Whitson, 228-229, 2002.

sen rikkominen on aiheuttanut usein kuohuntaa. Naisten urheilulle on myös tyypillistä sen kuvaaminen jonain muuna, kuin urheiluna. Kun naisten urheilu on ollut julkisuudessa, on korostettu sen avulla saavutettua ulkonäköä tai vartaloa, ei ajatusta aktiivisesta ja liikkuvasta naisesta.²⁸⁰ Ankaran harjoittelun kuvaaminen ei siis välttämättä sopinut kuvaan naisurheilijasta, mutta harjoittelun tuloksia kyllä tuotiin esiin mediassa, kuten ensimmäisessä luvussa huomattiin.

Naisurheilijan arjessa kokemat haasteet johtavat yhä vielä nykyäänkin uran aikaiseen lopettamiseen. Esimerkiksi heikommat taloudelliset mahdollisuudet panostaa urheiluun ovat johtaneet lupaavienkin naisurheilijoiden uran aikaiseen päättymiseen. 1980-luvulla tämä korostui vielä enemmän. Los Angelesin kisoista uutisoitiin, kuinka esimerkiksi seitsenottelun kultamitalisti, 23-vuotias Glynis Nunn kertoi voittonsa jälkeen lopettavansa urheilu-uransa. Helsingin Sanomien mukaan naisella oli urheilijana vielä menestymisen mahdollisuuksia, mutta työelämä vaati nyt osansa. Nunn ei ollut olympiakullan jo voitettuaan valmis uhraamaan vielä neljää vuotta urheilulle.²⁸¹ Myös 21-vuotiaasta, Yhdysvaltojen historian parhaasta uimarista Tracy Caulkinsista tehdyssä jutussa haastateltu valmentaja sanoi suosittelevansa Caulkinsille eläköitymistä. Valmentajan mukaan hänen oli nyt aika nauttia menestyksekkään uran tuottamasta julkisuudesta ja aloittaa ura televisiossa.²⁸² Tällainen uutisointi korosti naisurheilijan uran haastavuutta eikä ainakaan rohkaissut niitä nuoria tyttöjä, jotka haaveilivat urheilu-urasta. Naisurheilijoiden marginalisointi jo määrällisesti vähensi nuorten tyttöjen mahdollisuuksia nähdä oman kaltaisiaan roolimalleja urheilun maailmassa.

Naisurheilijoilla saatettiin kuitenkin kertoa myös toisesta valinnasta, lajille omistautumisesta. Esimerkiksi uimahypyn kultamitalisti Michele Mitchell kertoi New York Timesille aloittavansa lakiopinnot syksyllä, ja tekevänsä ainoastaan yhden myönnytyksen opiskelulle ja aikovansa harjoitella vain kerran päivässä kahden sijaan.²⁸³ Aikaisemmin on kuitenkin huomattu, että urheilulle koko elämänsä omistava naisurheilija joutui helposti julkisen kritiikin kohteeksi. Koska urheileva nainen oli tunkeilija miehisdollalla maaperällä, oli maskuliinisen hegemonian säilyttämisen kannalta tärkeää, että hänen uransa ei jatkunut.²⁸⁴ Uutisoimalla naisurheilijoiden kohtaamista haasteista ei ainakaan edistetty urheilua ammatinvalintana nuorilla naisurheilijoilla.

---

²⁸⁰ Hargreaves, 1994, 160-161.

²⁸¹ 'Glynis Nunn lopettaa huipulla', *HS* 6.8.1984.

²⁸² 'America's Best Swimmer', *NYT* 3.8.1984.

²⁸³ 'Zhou of China Scores Upset On Platform', *NYT* 11.8.1984.

²⁸⁴ Whitson, 2002, 230-231.

Los Angelesin kisoissa suurin osa niistä harvoista, jotka pystyivät elättämään itsensä urheilulla, oli miehiä. Uutisoinnissa korostuvat erityisesti amerikkalaiset supertähdet Edwin Moses ja Carl Lewis. Helsingin Sanomien mukaan Lewis tienasi vuodessa 600 miljoonaa markkaa ja tulisi julistaa ammattilaiseksi. Moses pääsi lähelle Lewiksen tuloja pelkästään urheilemalla ja urheiluvälinebisneksellä. Ainoa nainen, joka näiden kahden yhteydessä mainittiin, oli Mary Decker. Hän tienasi lehden mukaan juoksemalla 300 miljoonaa markkaa vuodessa.²⁸⁵ Moseksesta ja Deckeristä puhuttiin kuitenkin eri tavoin. Moseksen mainittiin elävän nyt urheilulla, vaikka hänellä olikin kaksi loppututkintoa yliopistosta ja hän oli työskennellyt jonkin aikaa myös insinöörinä. Deckerillä taas tuotiin esiin, kuinka hän ja hänen vartalonsa nykyään kelpasivat mainostamaan amerikkalaisten firmojen tuotteita. Vaikka urheilijoiden mahdollisuus tienata ei ollut suoranaisesti lehdestä riippuvainen, ero miehistä ja naisista puhuttaessa oli selvä. Moses tienasi juoksemalla ja oheisbisneksellä, mutta hänen mainittiin olevan kuitenkin myös älykäs, Decker taas vihdoinkin ”kelpasi” firmojen mainoskasvoksi.

Urheilukenttien ulkopuoliset älylliset saavutukset saatettiin tuoda esiin myös naisurheilijoiden tapauksessa. Esimerkiksi pyöräilijä Rebecca Twiggin mainittiin siirtyneen suoraan kahdeksannelta luokalta yliopistoon, mutta samassa yhteydessä ei kuitenkaan jätetty kertomatta hänen urastaan myös mallina.²⁸⁶ Maininnat Deckerin ja Twiggin ulkoisista ominaisuuksista tukevat ensimmäisessä luvussa esitettyä väitettä, että naisurheilijasta uutisoidessa korostui hänen ulkonäkönsä ja tämä tarkoitti myös mahdollisuutta tienata mainoskasvona.

Toisenlainen mainostus nousi esiin New York Timesissa usean miesurheilijan kohdalla. Painin olympiavoittaja Jeff Blatnick kommentoi urheilu-uransa jälkeistä elämää ja totesi, kuinka oikeasti haluaisi vain olla Miller Lite -olutmerkin mainoksissa.²⁸⁷ Myös kisojen kymmenottelusta New York Times totesi, että miehet näyttivät harjoittelevan oluen tv-mainosta varten.²⁸⁸ Useat miesurheilijat myös toivat esiin, kuinka aikoivat joko juhlia menestystään tai parannella pettymystään mallasjuomien avulla.

On mielenkiintoista, että oluen juonti ja olutmainokset nousivat uutisoinnissa esiin näin voimakkaasti. Urheilutapahtumat ja olutmainokset liittyvät erottamattomasti yhteen ja niissä molemmissa on ylläpidetty perinteisiä sukupuolten valtasuhteita ja ne on nähty kulttuurisesti

---

²⁸⁵ ‘Olympialiikkeen vahvat viholliset’, *HS* 27.7.1984

²⁸⁶ ‘The Games, Sport by sport’, *NYT* 22.7.1984

²⁸⁷ ‘Embarrassed, Not Ashamed’, *NYT* 4.8.1984.

²⁸⁸ ‘The Biggest Buzz’, *NYT* 10.8.1984

maskuliinisina. Naiset ovat kaljamainoksissa olleet yleensä palvelevassa roolissa ja amerikkalaisissa olutmainoksista löytyviä mieshahmoja taas on yhdistänyt äärimmäinen maskuliinisuus.²⁸⁹ Aineistossa esiin nousevia viittauksia oluen juontiin ja mainontaan liittyen on mielenkiintoista tarkastella niiden luoman mielikuvan näkökulmasta. Mainostajat ovat luoneet mielikuvaa, että olutta juovat perinteiset miehiset miehet ja kenties sen takia myös urheilijat itse halusivat identifioitua tähän mielikuvaan.

3.3. Ammattivaimoja ja ihmeäitejä – urheilija, sukupuoli ja seksuaalisuus

Naisurheilun vastustaminen on perinteisesti nojautunut voimakkaasti lääketieteeseen. Urheilu on nähty naisille luonnottomana ja vaarantavan heidän terveytensä. Jo aikaisemmin tässä luvussa tuotiin esiin New York Timesissa herännyt huoli urheilun vaikutuksesta naisten fyysiselle ja psyykkiselle kehitykselle. Toinen pelko on kohdistunut urheilun maskuliinisoivaan vaikutukseen ja sen luomaan uhkaan heteroseksuaalisuudelle. Naisten urheilun suosion ja näkyvyyden kasvaessa myös tarve puhdistaa naisurheilu sen lesboimagosta on voimistunut. Tutkijoiden näkemyksen mukaan homofobiaa on käytetty urheilun parissa kontrolloinnin ja vallan välineenä, jonka avulla pyritään säilyttämään vallitseva järjestys. Esimerkki homofobisesta uutisoinnista on naisen liittämien suoraan heteroseksuaaliseen rooliin, tyypillisimmin vaimona tai äitinä.²⁹⁰ Tällaisen kuvaston tuottaminen on heteroseksuaalisen imagon edistämistä, jonka tarkoitus on puhdistaa urheilu sen lesbomaineesta ja vakuuttaa niin fanit kuin sponsoritkin siitä, että naisurheilun ”imago-ongelma” on hallinnassa.²⁹¹

Lesbot urheilussa on nähty uhkana miesten hegemonialle, koska se on häirinnyt urheilussa vallitsevia sukupuoli- ja seksuaalisuuteen perustuvia valtasuhteita. Lesbot, jotka ovat sosiaalisia luomuksia, uhkaavat oletusta heteroseksuaalisuudesta luonnollisena. Kieltäytyessään ”naisen” roolista, he ovat samalla kieltäytyneet sukupuolia määrittävistä valtasuhteista ja miehen taloudellisesta, ideologisesta ja poliittisesta vallasta. Lesbot siis järkyttävät olemassa olevia valtarakenteita, jossa nainen on riippuvainen miehestä ja hänen toimintansa kohde. Tämän ajatuksen näkökulmasta urheilu on erityisen huolestuttava alue, sillä naisurheilijat sopivat Griffinin luomaan lesbojen profiiliin: he ovat usein ryhmissä ilman miehiä, fyysisesti aktiivisia tavoilla, jotka eivät liity seksuaalisesti viehättävänä olemiseen ja toimivat tavoilla, jotka eivät paranna heidän ominaisuuksiaan vaimona ja äitinä.²⁹²

---

²⁸⁹ Sabo & Jansen, 1992, 177; Strate, 1992, 78.

²⁹⁰ Kane & Lenskyj, 1998, 188-189.

²⁹¹ Griffin, 1992, Kanen & Lenskyjin (1998, 189) mukaan.

²⁹² Wittig, 1993 ja Griffin, 1992, Kanen & Lenskyjin (1998, 189-190) mukaan.

Naisten sorto on biologisen sukupuolen sortoa ja kuvaa miesten tavoitetta kontrolloida naisten lisääntymiskykyä. Keskeisiä ovat olleet tavat, joilla miehet harjoittavat valtaansa. Yksimielisyys naisten seksuaalisuuden kulttuurisista ja ideologisista ulottuvuuksista on saavutettu lääketieteen, tieteen ja uskonnon asiantuntijamiesten ajatuksista. Tätä kautta on ylläpidetty epätasa-arvoa yhteiskuntaluokkien, etnisten ryhmien ja sukupuolten välillä. Niiden ylläpitäminen ei ole vaatinut välttämättä voimaa, vaan yksimielisyyttä ja ”tervettä järkeä” eli vakiintuneita ajattelutapoja – näin se on aina ollut! Tämän seurauksena naiset eivät ole välttämättä kyseenalaistaneet asemaansa. Kun sukupuoliroolit ja valtarakenteet on nähty itsestään selvinä, käsitykset naisesta ja esimerkiksi naisten seksuaalisuudesta ovat muokkautuneet ja niitä on ylläpidetty myös naisten itsensä toimesta.²⁹³

Sukupuolien sekoittuminen on ollut pitkään urheilussa vallitseva pelko. Viime vuosilta on paljon esimerkkejä tapauksista, joissa naisurheilijoihin on kohdistettu vaatimuksia lääkityksen aloittamiseen, koska heidän testosteronitasonsa ovat kansainvälisen yleisurheiluliiton mukaan olleet liian korkeat. Pelko, että naisurheilijoiden joukosta löytyy miehiä, ei kuitenkaan ole uusi. Myös Los Angelesin kisoissa kaikki naisurheilijat joutuivat osallistumaan sukupuolenmäärittystestiin. Olympialaissääntöjen mukaan testit olivat pakolliset, mutta vain naisille.²⁹⁴ Tämä kuvaa urheilussa ja olympialaisissa vallinnutta pelkoa ja epäilyä sekä käsitystä miesten ylivertauudesta. Jos nainen oli liian urheilullinen, hänen täytyi olla mies.

Useasta urheilijasta mainittiin lehdissä heidän kotiolonsa ja mahdolliset lapset ja puoliset. Esiin tuli myös urheilijan rooli perheessä ja miehillä tuotiin usein esiin asema perheen päänä, miestänsä tukeva vaimo tai tyttöystävä sekä isää kotiin odottavat lapset. Medialle onkin ollut tyypillistä korostaa miehen asemaa perinteisenä miesten miehenä ja tätä kautta myös heidän heterouttaan. Urheilusankaruuteen kuului fyysisten ominaisuuksien lisäksi myös muiden hyväksytyjen arvojen edustaminen, ja siksi esimerkiksi yhteiskunnan perhearvoihin sitoutuminen saattoi myös nostaa miesurheilijan statusta.²⁹⁵

Muun muassa soutaja Pertti Karppisesta mainittiin New York Timesissa hänen olevan niukkasanainen palomies, naimisissa ja pienen pojan isä²⁹⁶ ja Helsingin Sanomissa hän kiitti mitalista vaimoan, jolle myönsi urheilu-uransa tuottaneen ylimääräistä vaivaa.²⁹⁷ Ampuja Rauno Biesistä

---

²⁹³ Lenskyj, 1986, 12-13.

²⁹⁴ 'Sukupuolitestien tulokset salaisia', *HS* 30.7.1984.

²⁹⁵ Vande Berg, 1998, 139.

²⁹⁶ 'Finn Captures 3rd Gold In Single Sculling', *NYT* 6.8.1984

²⁹⁷ 'Ensimmäinen kesäloma yhdeksään vuoteen: "Nyt alan elää perheelleni"', *HS* 6.8.1984.

Helsingin Sanomat uutisoi, kuinka hän kiirehti takaisin Suomeen heti kisojen jälkeen, koska kotona odottava perhe kaipasi perheenpäättä ja perheenpää heitä.²⁹⁸ Miehen roolin perheessä esiin tuominen vahvisti hänen maskuliinisuuttaan. Eurooppalaisessa kulttuurissa miehen tärkeimpien tehtävien on nähty olevan naisen raskaaksi saattaminen, suojeleminen ja elättäminen.²⁹⁹

Uutisoinnissa nainen näyttäytyikin usein juuri tässä sukupuolittuneessa roolissa, vaimona ja äitinä, joka pitää kodin pystyssä miehen tavoitellessa unelmiaan urheilussa. Helsingin Sanomissa urheilijan vaimoon viitattiin jopa ammattina. Savusumua-palstalle kirjoitetun jutun mukaan elämä urheilijan aviopuolisona ei aina ollut helppoa, sillä amerikkalainen moukarinheittäjä Ed Burke oli nimittäin tappaa vaimonsa urheiluvälineellään 22 vuotta sitten. Lehden mukaan moukarinheittäjän vaimo olikin ”vaarallinen ammatti”.³⁰⁰ Vaimo oli hyvin näkyvillä Burkesta puhuessa. Hän oli tämän valmentaja ja syy, miksi Burke palasi moukarinheiton pariin tauon jälkeen. Shirley Burke sanoi kannustaneensa miestä palaamaan urheilemaan, koska halusi tämän mieluummin viettävän aikaa 20-vuotiaan moukarin kuin 20-vuotiaan naisen kanssa.³⁰¹ Vaimon panos oli siis mahdollistanut urheilu-uran jatkumisen. Sukupuoliasetelmaa korosti myös Burken vaimon viittaus, kuinka hän halusi miehensä palaavan urheilun pariin, jotta tämä ei aloittaisi suhdetta jonkun muun kanssa. Vaikka rooli perheenisänä ja sitoutuminen perheeseen olivat yksi keinoista rakentaa urheilijasta sankaria, kuului hegemoniseen maskuliinisuuteen ja heteroseksuaalisuuden korostamiseen myös suosio naisten keskuudessa. Koska urheilu on maskuliinista ja heteroseksuaalisuus maskuliinisuuden merkki, vahvisti tämä kaikki yksilön kuvaa urheilijana.³⁰² Miehet on nähty luonnonvalinnan seurauksena siveettöminä oliona, joiden tulee taistella naisista muita miehiä vastaan. Naisten taas on nähty tarvitsevan sitoutumista kumppaniin mahdollistaakseen lasten kasvatuksen ja ollen näin luonnostaan yhteistyökykyisiä, passiivisia ja yksiavioisia.³⁰³ Tätä ajatusmallia tukee myös tämän tutkimuksen aineisto, jossa vahvistetaan perinteisiä sukupuolirooleja.

Sukupuolten kotona vallitsevan valta-asetelman takana vaikuttivat aikaisemmin esiin tuotu ajatus sukupuolittuneesta jaosta yksityiseen ja julkiseen sekä epätasa-arvoa perheissä luonut perinne miehestä perheen elättäjänä.³⁰⁴ Naisen rooli miehen tukemisessa tuli esiin, kun suomalainen miesurheilija kiitteli puolisoaan tai äitiään urheilu-uransa mahdollistamisesta. Esimerkiksi painija

---

²⁹⁸ 'Bies löysi vahingossa pronssilajinsa', *HS* 4.8.1984.

²⁹⁹ Mangan, 2000, 2-3.

³⁰⁰ 'Vaarallinen ammatti: Moukarinheittäjän vaimo', *HS* 4.8.1984.

³⁰¹ 'She Winds Me Up', *NYT* 29.7.1984.

³⁰² Toffoletti, 2016, 200; Duncan & Messner, 1998, 182.

³⁰³ Burstyn, 1999, 40.

³⁰⁴ Moore, 2018, 297.

Jouko Salomäen tapauksessa perheen isä oli valmentanut poikiaan ja perheen äidin tehtäväksi oli jäänyt pyykin peseminen.³⁰⁵ Naisurheilijoiden tapauksessa on harvinaisempaa haastatella heidän puolisoaan tai vanhempiaan menetyksen jälkeen. Useimmiten kommentteja pyydettiin valmentajalta ja urheilijalta itseltään, ei esimerkiksi aviomieheltä. Puoliso ja perhe mainittiin kyllä usein, mutta he eivät kommentoineet naisen urheilu-uraa. Miesurheilijan puoliso oli maskuliinisen urheilijamiehen puolisona hyvinkin perinteisessä roolissa, kun taas miehisenä nähdyn naisurheilijan miehen maskuliinisuuden ja sitä kautta myös vallan voitiin nähdä olevan uhattuna parisuhteessa. Aviomies saatettiin kyllä nähdä merkittävänä tekijänä naisurheilijan menestyksen takana, mutta ei samanlaisena tukihenkilönä tai kodinhoitajana kuin monen urheilijan vaimo tai äiti. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin, kuinka jousiampuja Päivi Meriluodon

takana seisoo Aaltonen. Aaltosen osuus Päivin ajatusmaailmasta on ilmeinen. Melkein joka lauseessa toistuu se, mitä Aaltonen sanoi tai ajatteli. Aaltonen on Päivin aviomies ja valmentaja Erkki Aaltonen.³⁰⁶

Kuuluisa sanonta ”kaiken takana on nainen” on tässä tapauksessa kääntynyt pääläelleen. Monessa esimerkissä vaimon tai äidin työpanos kotona oli mahdollistanut miesurheilijan menestyksen. Meriluodon tapauksessa hänen taustallaan vaikutti aviomies, joka ei kuitenkaan huolehtinut kodista vaan valmensi Meriluotoa. Myös Salomäen kohdalla taustalta löytyi valmentajaisä, kun taas äidin tehtävä oli ollut huolehtia kodista.

Naisten maratonin yhteydessä oli tapaus, jossa naisurheilijan aviomiestä haastateltiin vaimonsa suorituksesta. Sveitsin Gabriela Andersen-Schiessin, joka kärsi lämpöhalvauksesta ja pääsi maaliviivalle vain häidin tuskin, suorituksesta uutisoitiin päiviä ja kommentteja asiaan pyydettiin myös hänen mieheltään. Tämä sanoi, että olisi henkilökohtaisista syistä ottanut vaimonsa pois radalta ja kilpailusta.³⁰⁷ Mies kertoi New York Timesille, että oli yrittänyt päästä radalle, mutta ei löytynyt järjestäjää, joka olisi suostunut päästämään miehen lähelle vaimoan.³⁰⁸ Tämä antoi kuvan, että vaikka Andersen-Schiess oli lääkintähenkilökunnan valvonnan alaisena, lopulta häntä olisi pitänyt päästää

---

³⁰⁵ 'Avovaimo kiteytti kotiväen aamuyön tunteet: ”Mahtavaa”', *HS* 4.8.1984.

³⁰⁶ 'Päivi pitää jousiampunnan yksinäisyydestä', *HS* 29.7.1984.

³⁰⁷ 'First Gasps, Then Cheers', *NYT* 6.8.1984.

³⁰⁸ "With security at an unprecedented high level at these games, no official could be found who was flexible enough to let a man get close to his wife, a wife who was at the edge of reason and in danger of suffering long term injury", 'I was hurting', *NYT* 7.8.1984.

auttamaan hänen aviomiehensä. Ajatus aktiivisesta miehestä ja heikosta naisesta ja siitä, että aviomies on vastuussa vaimostaan, on kulttuuristen stereotyyppien tulos.³⁰⁹

Mielenkiintoinen tapaus 1984 olympialaisissa oli amerikkalainen maantiepyöräilyn ensimmäinen naisten olympiavoittaja Connie Carpenter-Phinney ja hänen pyöräilijä-aviomiehensä Davis Phinney. Toisesta uutisoidessa mainittiin yleensä myös toinen, esimerkiksi kuinka oman voittonsa jälkeen Carpenter-Phinneyn jännittäminen ei ollut ohi, koska miesten kisa oli vielä edessä.³¹⁰ Aviomies Davis Phinney taas kertoi pariskunnan päätavoitteen Los Angelesissa olleen se, että Connie voittaa maantieajon ja hän itse tekee parhaansa.³¹¹ Pariskunnan kilpailu olympialaisissa on aina mielenkiintoista ja herättää varmasti huomiota mediassa. Yleisesti tällaisessa tapauksessa osapuoliin viitataan suhteessa tunnetumpaan tai menestyvämpään urheilijaan. Tulokset ja pariskunnan kommentit tukivat ajatusta, että Connie oli Losin kisojen tähti. Vaikka nainen oli parisuhteessa urheilussa menestyneempi, tuli myös tässä esimerkissä esiin perinteinen asetelma, jossa naisesta tuli miehensä uran tukija. New York Times uutisoi Carpenterin tehneen tiedettäväksi, että olympiavoittoon päätyneet kisa oli hänen viimeisensä, sillä hän aikoi keskittyä auttamaan miestään ”saavuttamaan potentiaalinsa pyöräilyssä”.³¹² Muut mahdollisesti Carpenterin uran päättymiseen vaikuttavat asiat eivät nousseet esiin.

Naisurheilijat on siis määritelty usein urheilumediassakin yksityiselämänsä kautta ja suhteessa miehiin.³¹³ Myös naimattomien naisten parisuhdetilanne kiinnosti lehdistöä.³¹⁴ Kiinnostus naisten mahdollista parisuhdetta tai sen puuttumista kohtaan kertoi yhteiskunnan suhtautumisesta naisiin. Butlerin mukaan seksuaalisuus ja sukupuoli nähdään olevan niin tiukassa yhteydessä, että naisille epäilyt homoseksuaalisuudesta saattavat aiheuttaa pelon myös oman sukupuolen menetyksestä.³¹⁵ Korostamalla heteroseksuaalisuutta korostettiin samalla siis urheilijan sukupuolta. Tämä tuntui korostuvan New York Timesin uutisoinnissa. Naisurheilijoihin viitattiin usein etuliitteellä neiti tai rouva, kun taas miehiin viitattiin yleensä pelkällä sukunimellä. Jotta nainen erotettiin miehestä, tuli häneen viitata etuliitteellä, joka paljasti hänen sukupuolensa. Tämä kertoi naisen parisuhdetilanteen merkityksen lisäksi siitä, mikä nähtiin urheilussa normina.³¹⁶ Se, että urheiluun joudutaan vieläkin

---

³⁰⁹ Duncan, 1990, 25.

³¹⁰ 'Carpenter polki USAlle ensi kullan', *HS* 31.7.1984.

³¹¹ 'Italy Wins Cycling: U.S. Takes Bronze', *NYT* 6.8.1984.

³¹² 'Two Sprints, Two Triumphs', *NYT* 30.7.1984.

³¹³ Pirinen, 2002, 96.

³¹⁴ 'Nadia Comaneci Still Glows As Images Of 1976 Recede', *NYT* 29.7.1984.

³¹⁵ Butler et al., 2006, 21.

³¹⁶ Duncan, 1990, 23.

liittämään etuliite ”nainen” kertoo urheilun luonteesta. Ja niin kauan, kun etuliitteen käyttämistä jatketaan, tulee urheilu säilymään pohjimmiltaan maskuliinisena.

Naiseuden ja äitiyden on kaikissa kulttuureissa nähty olevan kiinteässä yhteydessä. Tietyntyylinen äidillisuus, kuten muille annettava hoiva ja huolenpito, on vaikuttanut siihen, millaiset ominaisuudet on nähty naisellisina.³¹⁷ Naisen tehtävä olla äiti on aina ollut naisurheilun suurimpia kompastuskiviä, sillä historiallisesti suurin uhkakuva naisten urheilusta on ollut sen mahdollinen haitta naisen kyvyille hankkia lapsia. Keskittyminen naisen rooliin äitinä on korostanut sitä näkemystä, että äitiys on jokaisen naisen kohtalo ja hedelmällisyyden säilyttäminen hänen tärkein tehtävänsä. Se, että nainen halusi edistää urheilu-uraansa perheen kustannuksella tai ei kenties vain ollut kiinnostunut miehistä, nähtiin merkinä poikkeavuudesta.³¹⁸

Urheilevan naisen äitiys oli mainitsemisen arvoinen ja yksi keino muistuttaa hänen todellisesta sukupuolestaan ja sen tehtävästä. Äitiyden korostaminen on ollut tyypillistä naisurheilijoiden haastatteluissa.³¹⁹ Tämä on huomattavissa myös johdannossa esiin nostamassani esimerkissä, jossa Mira Potkosen äitiys nousee suureen rooliin ja suorastaan määrittelee häntä ihmisenä. Myös suomalaishiihtäjien representaatiota tutkinut Saana Huhtala on nostanut esiin, kuinka äitiys saa esimerkiksi hiihtäjä Aino-Kaisa Saarisesta kertovissa jutuissa merkittävän roolin.³²⁰

Los Angelesissa maratonilla neljänneksi sijoittunutta norjalaista Ingrid Kristiansenia kutsuttiin Helsingin Sanomissa ”ihmeäidiksi”.³²¹ Kristiansen, joka oli pitänyt hallussaan myös naisten maratonin maailmanennätystä, oli saanut lapsen 11 kuukautta ennen kisoja.³²² Olosuhteet huomioiden Kristiansenin saavutus oli huomionarvoinen, saavuttihan hän olympialaisissa erittäin rankassa lajissa neljännen sijan alle vuosi synnytyksen jälkeen. Pohjimmiltaan ajatus urheilijasta, joka on äiti, toimi kuitenkin maskuliinisen hegemonian vahvistajana. Pelko siitä, että urheilun myötä maskuliinisiksi muuttuvat naiset valtaavat miesten aseman myös muualla yhteiskunnassa voitiin todeta turhaksi, kun myös maratonin juokseva nainen voi olla äiti ja siten yhä nainen eikä siten uhannut miesten urheilun kautta rakennettua hegemoniaa.³²³

---

³¹⁷ Vuori, 2010, 109.

³¹⁸ Lenskyj, 1986, 140.

³¹⁹ Griffin, 1998, 69.

³²⁰ Huhtala, 2018, 38.

³²¹ 'Joan Benoit jätti Waitzin hopealle', *HS* 6.8.1984.

³²² 'Olympic Highlights', *NYT* 6.8.1984.

³²³ Kane & Lenskyj, 1998, 187-188.

Samaan aikaan myös urheilun sopimattomuus äideiksi tarkoitetuilla naisille nousi esiin uutisoinnissa. Maratonin jälkeen Kristiansenin tilanne herätti keskustelua New York Timesissa. Lehden mukaan naisen suoritus oli herättänyt ristiriitaisia tunteita ja kun osa oli hehkuttanut naista, joka harjoitteli pitkälle raskauden aikana ja palasi nopeasti harjoittelemaan synnytyksen jälkeen, osa oli nähnyt tämän vaarallisena sikiön kehitykselle.³²⁴ Tämän keskustelun nostaminen esiin New York Timesissa muistutti, että naisten ja äitien urheilun hyväksyminen ei ollut vielä täysin kiistatonta, vaikka jutussa myös tuotiin esiin, että suurimman osan mielestä naisten maratonin aika oli jo tullut.

Toinen tuore äiti Los Angelesin kisoissa oli amerikkalainen pikajuoksija ja kisojen kolminkertainen kultamitalisti Valerie Brisco-Hooks. Uutisoidessaan Brisco-Hooksin kullasta 400 metrillä Helsingin Sanomat toi jo otsikossa esiin hänen elämäntilanteensa: ”Äitiysloma piristi voittajaa” ja jutussa todettiin, kuinka perheenlisäys pakotti Brisco-Hooksin pitämään taukoa juoksemisesta.³²⁵ Hänen voitettuaan kultaa 200 metrillä Helsingin Sanomissa otsikoitiin, kuinka ”Brisco-Hooks juoksi historiaa”³²⁶ ollessaan ensimmäinen urheilija, joka voitti samoissa olympialaisissa sekä 400 että 200 metrin kilpailut. Brisco-Hooksin äitiys tuli esiin kuitenkin myös tässä jutussa. Hänen mainittiin juhlineen voittoa radalla pidellen sylissään vähän yli kaksivuotiaista poikaansa. Samalla tuodaan esiin Brisco-Hooksin pysyneen poikansa syntymää seuranneen vuoden kokonaan poissa kilparadoilta. Myös New York Times kirjoitti, kuinka vielä kaksi vuotta sitten Brisco-Hooks oli juuri synnyttäneenä 18 kiloa ylipainoinen. Lehden mukaan vasta 24-vuotias Brisco-Hooks oli jo ehtinyt lapsen saatuaan lopettaa uransa, mutta miehensä kehotuksesta palannut urheilun pariin.³²⁷

Se, että Brisco-Hooks juhli voittoaan pitelemällä poikaansa sylissään, ei ole mediasta riippuvaista, mutta myös urheilijan toimesta tapahtuvan perheen korostamisen, kuten myös naisellisen ulkonäön esiin tuomisen, voidaan tulkita kertovan jotain yhteiskunnan oletuksista ja rakenteista. Niissä perheessä toimiminen oli osa naisen roolia. Nainen on nähty perheessä pääasiallisena kasvattajana ja lasten olevan äidin vastuulla, jolloin liian aikainen irrottautuminen lapsesta on herättänyt kritiikkiä. Esimerkiksi Kristiansenin tapauksessa kritisoitiin hänen lapselleen mahdollisesti muodostamaa uhkaa jatkaessaan harjoittelua vielä raskaanakin. Koska äitiys on nähty naisten tärkeimpänä yhteiskunnallisena tehtävänä, kaikkea mitä naiset tekevät on tulkittu äitiyden kehyksen kautta. Äitinä toimiminen on mahdollistanut naiselle yhteiskunnan arvostuksen saamisen ja niin kauan, kun hän on

---

³²⁴ ‘Olympic Marathon Highlight Changing Attitudes: Women Athletes Topple Sport Myths’, *NYT* 12.8.1982.

³²⁵ ‘Äitiysloma piristi voittajaa’, *HS* 8.8.1984.

³²⁶ ‘Brisco-Hooks juoksi historiaa’, *HS* 11.08.1984.

³²⁷ ‘Thompson Wins His 2nd Olympic Decathlon’, *NYT* 10.8.1984.

toiminut äidillisyyden kehyksessä, ei hänen ole nähty rikkovan soveliaita naisellisuuden rajoja.³²⁸ Urheilu ei ole äidillistä toimintaa, mutta tämän näkemyksen mukaan se on voitu hyväksyä, kunhan se ei ole estänyt tai häirinnyt urheilijan toimimista äitinä. Siksi jälkikasvun näkyminen voitiin nähdä keinona oikeuttaa urheilu ja tapana sanoa, että nainen oli hoitanut velvollisuutena. Toisin kuin miehille, naisille urheilun ja sankaruuden laittaminen perheen edelle ei ollut sallittua.³²⁹

Miesten tapauksessa liiallinen perhekeskeisyys voitiin nähdä myös negatiivisena. Kuten edellä on tullut ilmi, miehen perhekeskeisyys nähtiin hyveenä, kunhan hän oli perheessään elättäjä ja suojelija. Helsingin Sanomien urheilusivujen Savusumua-palstalla ruotsalaisen painijan Frank Anderssonin perhe-elämästä ei kirjoitettu maskuliinisuuden merkinä:

Juuri ennen olympialaisia Andersson kihlautui ties kuinka monennen kerran, nyt kauniin jugoslaviaalaista syntyperää olevan tarjoilijatar Tinan kanssa. Frankie-pojun suurin rakkaus on hänen mammansa, joka pesee pyykit ja punnitsee morsmaikkuehdokkaat tiukasti.³³⁰

Miehen tehtävä oli olla perheen pää, joten liika riippuvuus muista nähtiin negatiivisena.³³¹ Miehen liiallinen läheisyys esimerkiksi äitinsä kanssa voitiin siis nähdä myös pilkan kohteena. Ruotsalaisesta Anderssonista luotiinkin kuva ”mamanpoikana”. Toki suhtautuminen vaihteli henkilön mukaan. Esimerkiksi monen suomalaisen miesurheilijan suorituksen jälkeen Helsingin Sanomissa haastateltiin urheilijan äitiä, mutta sävy oli erilainen ja äidit lähinnä kertoivat pojilleen antamasta tuesta. Ruotsalaisurheilijan pilkka voikin selittyä myös urheilu-uutisointiin liittyvällä nationalismilla ja Suomen ja Ruotsin keskinäisellä suhteella.

3.4. Mary Decker ja Joan Benoit – naisurheilija pääsee naimisiin

Naisten urheilu on herättänyt julkisuudessa kiinnostusta ja pahennusta, koska se hämärtää sukupuolten ja seksuaalisuuden välillä olevia raja-aitoja. Urheilu on tarjonnut naisille mahdollisuuden kokeilla toisenlaista elämää, kuin perinteinen naisen rooli yhteiskunnassa. Se on tarjonnut myös homoseksuaaleille naisille paikan itsensä ilmaisuun. Naisten urheilua onkin leimannut pelko homoseksuaalisista urheilijoista ja sen leviämisestä urheilun kautta, kuten aikaisemmin on

---

³²⁸ Vuori, 2010; 111, 116.

³²⁹ Hargreaves, 2000, 3.

³³⁰ 'Ilta ei ollutkaan pojun', *HS*, 3.8.1984.

³³¹ Vande Berg, 1998, 139; Mangan 2000, 2.

tullut esiin.³³² Lesbouden pelko tai lähinnä pelko lesboksi olettamisesta on merkittävässä roolissa naisten urheilussa. Tähän pelkoon monet urheilijat ja media vastaavat ”anteeksipyytelevällä” taktiikalla, jossa korostetaan naisellisuutta eri keinoin³³³ ja yksi tehokkaimmista homoseksuaalisen leiman välttämisen keinoista oli heteroseksuaalisen parisuhteen korostaminen uutisoinnissa.

Amerikkalainen 3000 metrin juoksija Mary Decker oli yksi urheilijoista, jonka parisuhde sai olympialaisten aikana paljon palstatilaa lehdistössä. New York Timesissa hänen kerrottiin kärsineen niin urallaan kuin henkilökohtaisessakin elämässään takaiskuista. Lehti tuo esiin, kuinka vuonna 1981 solmittu avioliitto oli päätynyt eroon edellisenä vuonna ja nykyinen suhde englantilaisen kiekonheittäjän Richard Slaney'n kanssa oli paljon esillä lehdistössä, aivan kuin Slaney olisi englantilainen prinssi ja Decker debytantti. Decker itse totesi osuvasti, että tällaista uutisointia tuntui olevan paljon enemmän naisurheilijoiden kohdalla.³³⁴

Deckeristä ja tämän sulhasesta uutisoitiin myös Helsingin Sanomien Savusumua-palstalla. Julkaistussa kuvassa pariskunta poseerasi yhdessä kameralle ja kuvatekstissä kirjoitettiin, kuinka USA:n ”pikkulemmikki” Decker pääsisi sulhasensa kanssa naimisiin vielä kuluvana vuonna, niin Slaney oli luvannut.³³⁵

---

³³² Cahn, 1994, 185.

³³³ Griffin, 1998; 49, 66.

³³⁴ ‘...And To These 4 Athletes It Means More Than a Metal’, *NYT* 22.7.1984.

³³⁵ ‘Savusumua’, *HS*, 7.8.1984

USA:n pikkulemmikki, 3 000 metrin haka Mary Decker pääsee naimisiin vielä tänä vuonna. Brittikiekonheittäjä Richard Slaney (vas.) lupasi niin Los Angelesissa.

Mary Decker, USA:n pikkulemmikki, pääsi olympialaisten lisäksi myös naimisiin.³³⁶

Naisille naimisiin ”pääseminen” nähtiin yhä hyväksynnän merkinä. Kuten aikaisemmin todettu, Deckerin vartalo kelpasi jo mainostajille, mutta kelpasi hän jollekin myös vaimoksi. Miesurheilijoilla vastaavaa utelua ei lehdissä esiintynyt.

Mielenkiintoista oli myös Slaney'n typistäminen Deckerin sulhaseksi. Hänen karsiuduttuaan kiekonheiton finaalista, Helsingin Sanomat kirjoitti hänen voivan nyt keskittyä morsiamensa kannustamiseen. Lehden mukaan ”sulhomies” oli jo häätunnelmissa ja tulos jäi vaisuksi.³³⁷ Kuten aiemmin todettua, urheilupariskuntiin viitataan yleensä tunnetumman urheilijan kautta. Tulevaan vaimoonsa verrattuna Slaney oli melko tuntematon urheilija ja siksi luultavasti Decker mainittiin tässäkin yhteydessä.

Kun Deckerin kisat päättyivät suureen pettymykseen ja keskeyttämiseen 3000 metrin finaalisissa, korostui Slaney'n rooli lehdistössä jälleen. Deckerin loukkaantuessa ja jäädessä radalle makaamaan, uutisoitiin, kuinka hän poistui kentältä kahden miehen tukemana, joista toinen oli hänen sulhasensa.³³⁸ Lopulta

---

³³⁶ 'Savusumua', *HS*, 7.8.1984.

³³⁷ 'Daley Thompson aloitti ennätystahtiin', *HS*, 9.8.1984.

³³⁸ "'I Should've Pushed Her'", *NYT* 11.8.1984

195 senttinen ja 131 kiloinen Richard Slaney, brittiläinen olympiakiekonheittäjä, nosti hänet syliinsä ja kantoi tunneliin.³³⁹

Miesten kuvailu isoina ja vahvoina oli tyypillistä maskuliinisuuden rakentamista.³⁴⁰ Slaney'n koon korostaminen vahvisti kuvaa vahvasta, miehisestä miehestä, joka käsivarsillaan kantaa hennon, loukkaantuneen naisen turvaan. Samalla tavalla toimi heidän Helsingin Sanomissa julkaistu kuvansa, jossa Decker oli turvallisesti miehensä kainalossa.

Myös kisan jälkeiseen lehdistötilaisuuteen Decker saapui Helsingin Sanomien mukaan ”sulhasensa Richard Slaney'n syleilyssä”³⁴¹ ja myöhemmin ”murehti kaatumistaan englantilaisen sulhasensa, Richard Slaney'n isossa sylissä”³⁴². New York Timesin mukaan taas Decker palasi lehdistötilaisuuteen samalla tavalla, kuin oli lähtenyt radalta, sulhasensa sylissä, joka kantoi hänet haastattelutelttaan ja ”laski hänet hellästi lavalla olevalle tuolille mikrofonin taakse.”³⁴³ Lehdistötilaisuuden päättyessä Slaney kantoi itkevän Deckerin käsissään ulos. Jatkuva korostus Slaney'n rooliin Deckerin suojelijana ja tukena vahvisti ajatusta naisista luonnostaan heikompina ja vahvojen miesten suojelua kaipaavina.³⁴⁴ Helsingin Sanomissa toimittajalla heräsikin huoli Deckerin kanssa kolaroineesta Zola Buddista, jolla ei ollut vahvaa miestä rinnallaan.

Deckerillä onneksi on vahva lohduttaja. Hänen on turvallista nojata kiekkohirmunsa isoa rintaa vasten. Mutta kuka lohduttaa Zola Buddia?³⁴⁵

Parisuhde nousi esiin myös naisten maratonin voittajan Joan Benoitin tapauksessa. Sen jälkeen, kun hän oli noussut valokeilaan viisi vuotta aikaisemmin, Benoit oli valmistunut yliopistosta ja päättänyt mennä naimisiin. New York Timesin mukaan hän toivoi vielä parantavansa ennätystään, mutta nyt seuraava haaste tulisi olemaan ”avioliitto ja rauhallisempi olemassaolo.”³⁴⁶ Benoitin hääsuunnitelmat olivat valokeilassa, kun New York Times kirjoitti hänestä jutun maratonvoiton jälkeen.

Vieraslista tulee viimeistellä ja kriittiset päätökset siitä, kuka tulee istumaan kenenkin vieressä, tulee aikanaan tehdä. Joan Benoitin pukeutuminen on viimeiset neljä vuotta koostunut pääsääntöisesti

---

³³⁹ ‘Decker Falls In 3000m Race, Won By a Rumanian’, *NYT* 11.8.1984.

³⁴⁰ Sabo & Jansen, 1992, 175.

³⁴¹ ‘Mary Deckerin olympialainen unelma luhistui: Kulta vaihtui kyyneliin’, *HS* 12.8.1984.

³⁴² ‘Kuka lohduttaisi Zola Buddia?’ *HS* 12.8.1984.

³⁴³ ‘I Should’ve Pushed Her’, *NYT* 11.8.1984.

³⁴⁴ Lenskyj, 1986, 144.

³⁴⁵ ‘Kuka lohduttaisi Zola Buddia?’ *HS* 12.8.1984.

³⁴⁶ ‘Joan Benoit Victor In First Marathon’, *NYT* 6.8.1984.

juoksuvaatteista ja lenkkitosuista, mutta nyt pitää miettiä hääpukua. Ja oletko ikinä yrittänyt ostaa rakkaus-postimerkkejä postitoimistosta suurissa määrin? Nyt, ne todella haastavat tehtävät alkavat.³⁴⁷

Olympiamaraton ei ilmeisesti tarjonnut haastetta häävalmisteluihin verrattuna. New York Timesin mukaan aina tulisi olemaan aikaa arvostaa hänen historiallista tekoaan, eli maratonin olympiakultaa, mutta keskittyminen tuli jo siirtää tärkeämpiin asioihin, häävalmisteluihin. Benoitin valmentajakin tokaisi, kuinka hänen on aika rentoutua, mennä kotiin ja tehdä hääkutsuja. Benoit olikin sitoutunut hääsuunnitteluun: lehden mukaan jopa olympiamaratonin päivänä hän oli tehnyt hääsuunnitelmia.

Benoit oli kova kilpailija ja juoksija ja hänestä tuotiin esille myös hänen kovaa harjoitteluaan. Ehkä myös sen takia valmentaja korosti häiden pakottamaa taukoa ja Benoit kertoi sulhasensa kertoneen, ettei halunnut tämän mieltävän saavutustaan vaan vain hymyilevän seuraavan viikon ajan.³⁴⁸ Vaikka uutisoinnin luoma kuva Benoitista oli hyvin kunnianhimoinen, esiin nostetut seikat häiden valmistelusta ja avioliitosta pitivät yllä myös sukupuolittunutta kuvaa. Media toimi samanaikaisesti sekä naisurheilun kehityksen edistäjänä että sen vastustajana. Se toi esiin Benoitin suorituksen ja kovan harjoittelun, mutta korosti uutisoinnissaan hänen parisuhdettaan ja häitään ja tätä kautta myös hänen naiseuttaan, ei urheilijastatusta. Naisten maratonista uutisointi toi esiin, kuinka urheilumaailma ja naisten urheilu oli murroksessa, mutta tapa, jolla naisurheilija esitettiin, vastusti ajatusta tapahtuneesta muutoksesta liittämällä Benoitin voimakkaan sukupuolitettuun rooliin.³⁴⁹

Onnellisuudelle ja onnettomuudelle asetettuja kulttuurisesti jaettuja ehtoja tutkineen Leena-Maija Rossin mukaan häät ja naimisiin meneminen ovat yksi heteronormatiivisen onnellisuuden symboleista. Onnistumisesta ja onnettomuudesta kulttuuriesityksissä kertovista merkeistä tunnistettavimmat onnellisen heteronormatiivisuuden merkit ovat konstailematon miesmaskuliinisuus sekä koristautuva ja tyylytelty naisfeminiinisyys ja näiden yhteen saattaminen. Häät ovatkin performatiivi, joka täyttää onnekkaan performatiivisuuden edellytykset. Onnistunut performatiivi vaatii toistoja, rituaalisuutta ja kontekstia. Esimerkiksi Rossi nostaa, kuinka häissä toistellaan hääpäivän olevan erityisesti morsiamen elämän paras ja tärkein päivä. Myös Benoitin kohdalla häiden tärkeyttä korostettiin ja lisäksi puhe esimerkiksi hääpuvun valinnasta korosti häiden

---

³⁴⁷”The guest list has to be completed, and the critical decisions of who sits next to whom must be eventually considered. Joan Benoit’s attire for much of the last four years has consisted of running clothes and shoes, but now there will be a wedding dress to think about. And have you ever tried to purchase the Love stamp issue from the Postal Service in large quantities? Now, the really difficult tasks begin”, ‘Benoit Gears Down To Life’s Other Joys’, *NYT* 7.8.1984.

³⁴⁸ ‘Benoit Gears Down To Life’s Other Joys’, *NYT* 7.8.1984.

³⁴⁹ Kane & Greendorfer, 1994, 33.

järjestämistä vaatimusten mukaisesti ”oikein”. Tämä vahvisti käsitystä oikeanlaisesta heteroseksuaalisuudesta ja sitä seuraavasta hyväksynnästä.³⁵⁰

Yhteenveto

Tässä teemassa olen keskittynyt tarkastelemaan urheilijoiden urheilun ulkopuoliseen elämään keskittyntä uutisointia ja hyödyntänyt erityisesti Butlerin ajatusta sukupuolen tekemisestä. Maininnat urheilijan yksityiselämästä korostuivat naisurheilijoilla. Helsingin Sanomissa naisurheilijoita käsitellessä jutuissa 21 %:ssa viitattiin urheilijan arkeen ja yksityiselämään, kun luku oli miesurheilijoita koskevissa jutuissa vain 12 %. New York Timesissa vastaavat luvut olivat 30 % ja 17 %.³⁵¹

Sukupuolta rakennettiin uutisoinnissa monella tapaa, mutta yleensä naissukupuolen rakentuminen tapahtui urheilun ulkopuolella. Riitta Pirisen mukaan henkilökuvien luonti on naistenlehtiteksteille tyypillistä, mutta myös tutkimissani sanomalehdissä urheilijoiden yksityiselämä oli voimakkaasti esillä.³⁵² Koska urheilua ei nähty naissukupuolelle ominaisena, naisurheilijoilla korostettiin monenlaisia urheilun ulkopuolisia toimintoja. Esiin nousivat haasteet naisen elämän ja urheilun yhdistämisessä niin nuorilla tytöillä kuin aikuisillakin, naisen arki sekä urheilijoiden asema perheessä ja suhteet puolisoihinsa. Nämä voidaan nähdä keinoina, kehyksinä, joiden kautta urheilun kautta sukupuoltaan koskevia odotuksia vastaan kapinoivat naiset voitiin asettaa sukupuolirooliin. Naisten pakollinen heteroseksuaalisuus ja heidän esittämisensä seksiobjektina, jonkun vaimona, tyttöystävänä tai äitinä sekä urheilun ulkopuolisiin asioihin keskittyvä raportointi ovatkin esimerkkejä tavoista, jotka Wensing ja Bruce ovat havainneet olympialaisten uutisoinnissa.³⁵³ Yksityisyyden piiriin kuuluvien asioiden liittäminen naisurheilijaan hyödynsi julkisen ja yksityisen alueen sukupuolittunutta jakoa ja vahvisti tätä kautta vallitsevia sukupuolikäsityksiä. Yhteiskunnassa yksityisellä alueella tehtävä työ, kuten kodinhoito on perinteisesti ollut vähemmän arvostettua kuin esimerkiksi palkkatyö. Tätä kautta urheilumediassa esitetty kuva naisesta yksityisen puolen toimijana ylläpiti sukupuolten välistä valta-asemaa.

Naisia kohdeltiin mediassa ristiriitaisesti. Toisaalta he olivat uutisoinnin arvoisia urheilullisen menestyksensä takia, mutta koska urheilu uhkasi käsitystä naisellisuudesta, pyrittiin lukijoille

---

³⁵⁰ Rossi, 2015, 55-58.

³⁵¹ Liite 2.

³⁵² Pirinen, 2006, 43.

³⁵³ Wensing & Bruce, 2003, 387-388.

vakuuttamaan eri tavoin, että olivat yhä ”oikeita naisia”. Tätä ajatusta tuettiin esimerkiksi viittaamalla urheilijoiden perheeseen, aviomieheen tai lapsiin.³⁵⁴ Esimerkiksi Valerie Brisco-Hooks nousi otsikoihin kultamitaleillaan, mutta uutisoinnissa korostui myös hänen asemansa pienen lapsen äitinä. Naiseuden tuottamisen kannalta heteroseksuaalisuus oli avainasemassa ja sen pohjalla vaikutti käsitys yhteiskunnasta, joka perustui miesten ja naisten välisiin suhteisiin. Heteroseksuaalinen nainen oli tavoite, johon kaikkien naisten tuli pyrkiä.³⁵⁵

Yksityiselämän esiin tuominen saattoi olla myös urheilijan oma valinta. Koska urheilua ei nähty feminiinisenä toimintana, monet naisurheilijat saattoivat kokea tarvetta tuoda sukupuoltaan esiin muilla keinoilla. Myös vahva homoseksuaalisuuden pelko vaikutti taustalla. Miehillä urheilu oli maskuliinisuuden ja siten heteroseksuaalisuuden merkki, mutta naisilla se uhkasi käsitystä heteroseksuaalisuudesta. Naisurheilijalla pelkästään se, että hän ei puhu yksityiselämästään on voitu nähdä merkinä lesboudesta.³⁵⁶ Tietynlaisen ulkonäön lisäksi myös tietynlainen toiminta on merkki naisellisuudesta ja heteroseksuaalisuudesta ja sukupuolen rakentuminen tapahtui myös näiden tekojen kautta. Erityisesti naisurheilijoiden heteroseksuaalisen parisuhteen korostaminen lehdistössä voidaan tulkita heteroseksuaalisuuden korostamiseksi. Koska homoseksuaalisuuden leima yhteiskunnassa nähtiin niin negatiivisena, naisurheilijat olivat sosialisoituneet pelkäämään miehisyden leimaa. Miesten urheilun korostaessa lihaksikkuuden ja urheilullisuuden yhteyttä maskuliinisuuteen, ne nähtiin naisilla hyväksytyinä vain yhdistettäessä heteroseksuaalisuuteen.³⁵⁷

4. ”Keppi ei lennä pitkälle, ellei miehellä ole jätkän luontoa” – urheilija kilpailijana ja ihmisenä

Kuten on jo huomattu, naiset ja miehet olivat urheilussa monella eri tavalla epätasa-arvoisia myös median silmissä. Edellä on esitetty, miten naisurheilijoita trivialisoiitiin keskittymällä urheilun ulkopuolisiin tekijöihin, kuten ulkonäköön tai parisuhteeseen. Sukupuolidiskurssia voitiin kuitenkin rakentaa myös keskittymällä naisiin urheilijoina. Urheilussa on kyse kilpailusta ja siksi aggressiivisuus ja kilpailuhenkisyys olivat urheilijassa arvostettavia piirteitä ja niiden puute taas vähensi urheilijan arvoa.

---

³⁵⁴ Hargreaves, 1994, 164.

³⁵⁵ Honkanen, 1996, 152-154.

³⁵⁶ Griffin, 1998, 70.

³⁵⁷ Hargreaves, 1994, 261.

Naisten urheilua on perinteisesti vastustettu korostamalla heidän fyysistä heikkouttaan verrattuna miehiin. Koska nainen ei ole yhtä vahva tai nopea kuin mies, hänen vartaloon ei ole nähty tarkoitettuna rankkaan urheiluun. Fyysisen puolen lisäksi naiset on nähty urheiluun myös henkisesti sopimattomina. Urheilussa kilpaileminen on ollut uhka naisten korkeammalle moraalille ja turmeltumattomalle luonnolle. Kilpailu ja ennätysten rikkominen on ymmärretty naisten luonnon vastaisena ja naisten urheilun tarkoituksena on nähty edistää suloutta ja kauneutta.³⁵⁸ Urheilu ja erityisesti kilpaurheilu onkin ymmärretty miesten alueena ja heille luonnollisena ja suhtautuminen voitonhaluisiin naisiin on ollut ristiriitaista. Pärjätäkseen urheilussa naisen tulee haluta voittaa, mutta tällöin hänen voidaan nähdä käyttäytyvän luontonsa vastaisesti.

Kolmas uutisoinnissa havaitsemani naisellisuuden diskurssi oli naisurheilija osallistujana. Tässä kolmannessa käsittelyluvussa tarkastelen sitä, miten urheilijan sisäinen maailma tuli esiin lehdistössä, heidän kuvaamistaan kilpailijoina sekä naisurheilijoiden lapsellistamista. Esitettiinkö urheilijan tunteita uutisoinnissa ja miten? Millaisena kuvattiin urheilijan suhtautuminen urheiluun? Millainen kilpailija naisurheilija oli? Nähtiinkö urheilija aktiivisena vai passiivisena toimijana ja miten sukupuolen merkitys näkyi siinä? Millaisena nähtiin valmentajan rooli urheilijan menestyksessä?

Kolmas käsittelyluku on jaettu neljään alalukuun, joista ensimmäisessä käsittelen urheilijan asenteen ja urheilukyvyn kuvausta. Toisessa luvussa tarkastelen uutisoinnissa esiin nousevia urheilijoiden tunteita ja kolmannessa naisurheilijoiden esittämistä passiivisena työttelyn, lapsellistamisen ja valmentajan roolin korostamisen kautta. Neljäs ja viimeinen alaluku keskittyy jälleen tapausesimerkkiin eli naisten ensimmäiseen olympiamaratoniin ja Gabriela Andersen-Schiessin kokemaan lämpöhalvaukseen ja sen samaan mediahuomioon.

4.1. Raivoisaa kilpailunhalua ja urheilun iloa

Maskuliinisuutta opitaan urheilun kautta. Jo lapsena pojat ovat oppineet joukkuelajien kautta kovuutta, halua kilpailla ja keskinäisen hierarkian luomista.³⁵⁹ Monille ihmisille maskuliinisuuden ihanne onkin ollut perinteinen joukkueurheilun miessankari, joka on vahva, kova ja kilpailuhenkinen. Urheilijasta on tullut sankari, kun hän rikkoo fyysisiä rajoja, kestää äärimmäisiä olosuhteita ja ajaa kehonsa äärirajoille. Naiselle sankaruus ei kuitenkaan ole ollut mahdollista samoin keinoin, koska edellä kuvailut määritelmät ovat maskuliinisuuden merkkejä. Naissankari on voinut olla esimerkiksi

---

³⁵⁸ Lenskyj, 1986, 37-38.

³⁵⁹ Griffin, 1998, 20-21.

kauneuskuningatar tai itsensä uhraava hoivaaja, mutta yleensä naisen rooli sankaritarinassa on ollut joko uhri tai palkinto. Naiselle ei siis ole riittänyt sankaruuteen urheilullinen yliveraisuus, vaan häneltä on vaadittu naisellisuutta, joka kuitenkin samalla syö hänen uskottavuuttaan urheilijana.³⁶⁰ Kuten aikaisemmin on todettu, täysipainoisesti urheiluun panostamalla nainen sai usein osakseen ihmettelyä ja epäilyjä.

Miesten maratonin olympiavoittajaa on perinteisesti pidetty yhtenä maailman parhaista urheilijoista ja maratonia yhtenä äärimmäisen kestävyuden näytöksistä. Los Angelesissa myös naiset juoksivat ensimmäistä kertaa olympiamaratonin, ja Suomesta kilpaan osallistui kaksi juoksijaa. Ennen kisojen alkua Helsingin Sanomat uutisoi naisten valmistautumisesta kirjoittamalla heidän tankkaavan tulevaa ”maratonlenkkiä varten”.³⁶¹ Maratonista käytetty ilmaisu, lenkki, antoi siitä kuvan jonain muuna kuin äärimmäisen kestävyuden testinä. Naisille yhtenä ihmisen äärimmäisistä suorituksista pidetty maraton olikin vain lenkki, joka yleensä tarkoittaa rentoa, ilman paineita ja kilpailua tehtyä suoritusta.

Maratonin kutsuminen lenkiksi tuki naisurheiluun liitettyä kuvaa harrastuksesta ja leikkimielisestä kisailusta. Vielä silloinkin, kun kuntoilu ja liikunta alettiin nähdä naisille hyväksyttävänä, oli kilpaurheilu pitkään hyväksynnän rajojen ulkopuolella. 1900-luvun alussa naisurheiluun ei haluttu liittää miesten urheilussa negatiivisena pidettyjä piirteitä, kuten liikaa kilpailullisuutta. Kieltoja pehmitettiin usein vetoamalla naisten oletettuun korkeampaan moraaliin ja heitä kehoitettiin välttämään miesten ja poikien tekemiä virheitä ammattimaistamalla urheilu. Kilpaileminen ja ennätysten rikkominen nähtiin naisten luonnon vastaisena ja naisten urheilun toivottiin edistävän ketteryyttä, sulokkuutta ja kauneutta.³⁶² 1980-luvulla vuosisadan alussa käyty kamppailu naisurheilun omistajuudesta puhkesi jälleen, kun naisten osallistujamäärät kasvoivat. Pelkona oli molemmilla kerroilla miesten urheilun epäkohtien, kuten liian kilpailun ja kaupallisuuden leviäminen puhtaana pidettyyn naisten urheiluun. Ja kun naiset kilpailivat, heidän saavutuksiaan ei nähty yhtä arvokkaina kuin miesten.³⁶³ Naisten urheilu on nähty hyvähenkisenä puuhasteluna ja seurauksena naisurheilijoiden status ei ole noussut miesten rinnalle.

Naisten ja miesten erojen on ajateltu olevan seurausta luonnonvalinnasta. Koska miesten tulee kilpailla muita uroksia vastaan, he ovat luonnostaan aggressiivisiä ja kilpailunhaluisia. Naisten sen

---

³⁶⁰ Hargreaves, 2000, 1-2, Vande Berg 1998, 138.

³⁶¹ 'Maratoonarinaiset opettelevat aamuvirkkuiksi', *HS* 25.7.1984.

³⁶² Lenskyj, 1986, 36-38.

³⁶³ Cahn, 1995, 247-248; Bryson, 1994, 49.

sijaan on nähty olevan passiivisia ja yhteistyökykyisiä.³⁶⁴ Kun naisten kilpailullisuus tuotiin esiin, tapahtui se yleensä tietyin ehdoin. Pikajuoksija Evelyn Ashford ilmoitti tullessaan kisoihin valmiina olemaan maailman nopein nainen, mutta voiton jälkeen New York Timesissa tuodaan esiin hänen vuolaat kyyneleensä ja Helsingin Sanomissa ulkonäkönsä.³⁶⁵ Kun pyöräilijä Rebecca Twigg sanoi tönäisseensä kisassa lajinomaisesti toista kilpailijaa, oli se lehden mukaan tapahtunut hänen kainosta ulkonäöstään huolimatta.³⁶⁶ On havaittu, että uutisoidessa naisten vahvuuksista, niiden merkitystä on usein alennettu vähättelevällä kielellä nostamalla esiin myös heidän puutteensa. Sukupuolta ja urheilu-uutisointia tutkittaessa on huomattu, että miesurheilijoita kuvaillaan usein vahvuuksien ja naisia heikkouksien kautta.³⁶⁷ Puutteeksi voidaan nähdä myös naisellisuus, joka ei vahvista käsitystä urheilijasta.

Naisten puuttuminen urheilu-uutisista kokonaan on ollut median merkittävin keino vaikuttaa käsitykseen naisurheilusta. Naisurheilun ollessa esillä, on media voinut tuottamallaan representaatiolla määritellä sen mainetta. Jos naisia on kuvattu fyysisesti haastavissa, maskuliinisissa lajeissa, on heidät esitetty marginalisoidusti. Siihen kuuluvat esimerkiksi erilaiset alentavat kuvailut, kuten edellä mainittu hyvittelevä retoriikka. Naisurheilijoiden kuvailussa ei yleensä myöskään ole korostettu kilpailua, vaan yhteistyötä.³⁶⁸ Esimerkiksi New York Times kirjoittaa, kuinka uimahyppääjä Sylvie Bernierin voittaessa kultaa muut mitalistit ryntäsivät halaamaan ja onnittelemaan häntä. Myös pronssimitalisti Chris Seufert korosti lehdessä uimahyppyä lajina, jossa urheilijoista tulee kuin yhtä perhettä.³⁶⁹ Uimahyppy oli jo esteettisyytensä takia perinteisesti ymmärretty naisille sopivana lajina, joten sen mainetta ”todellisena” urheilulajina ei tarvinnut korostaa.

Miesten kohdalla kilpailu oli itsestäänselvyys. Kova kilpailuasenne näkyi aineistossa monen miesurheilijan kohdalla pettymyksenä jopa mitaliin. Erityisesti amerikkalaisten miesurheilijoiden voitonhalu tuli esiin New York Timesissa. Uimari Rick Careyn pettymys kultamitalin voittamiseen ilman uutta maailmanennätystä oli voimakkaasti esillä voitosta tehdyissä jutuissa.³⁷⁰ Myös

---

³⁶⁴ Burstyn, 1999, 40.

³⁶⁵ ‘Evelyn Ashford Returns to Form’, *NYT* 26.7.1984; ‘U.S 1-2 In Hurdles And Women’s 100’, *NYT* 6.8.1984; ‘Tiina ja Fatima kätköissä’, *HS* 8.8.1984.

³⁶⁶ ‘New Twist in Cycling Rivalry’, *NYT* 29.7.1984.

³⁶⁷ Sabo & Jansen, 1992, 175.

³⁶⁸ Burstyn, 1999, 154.

³⁶⁹ ‘Canadian Wins Springboard Gold’, *NYT* 7.8.1984.

³⁷⁰ ‘He knew he had won the Olympic gold medal in the 200-meter backstroke, but as he bobbed in the chlorinated water, Rick Carey shook his black-capped head in disappointment at not having set a world record. On the medal stand later, he didn’t raise an arm in triumph; he didn’t even smile’, ‘Rick Carey’s Golden Gloom’, *NYT* 1.8.1984; ‘Unsmiling Carey Offers Apology’, *NYT* 3.8.1984.

esimerkiksi nyrkkeilyfinaalin hävinnyt Virgil Hill oli pettynyt hopeaansa, eikä uskonut kenenkään muistavan kakkossijaansa.³⁷¹ Vertailukohtana voidaan tuoda esiin esimerkiksi länsisaksalainen Michael Gross, joka korosti uivansa vain, koska se on hauskaa ja vain niin kauan, kun se on hauskaa.³⁷² Amerikkalainen naisuimari Nancy Hogshead puolestaan kertoi pettyneensä ensin neljänteen sijaansa, mutta unohtavansa kisan pian ja muistavansa iloisena vain kaikki saavutuksensa.³⁷³ Uimahypyn hopeamitalisti Kelly McCormick taas ei ollut pettynyt lainkaan. Hän oli vain iloinen, että sai olla mukana.³⁷⁴ Urheilussa voitonnälkä ja kilpailunhalu arvostetaan korkealle, joten niiden kautta voidaan arvottaa myös eri sukupuolia ja kansallisuuksia. Pojat oppivat jo lapsena, että urheiluun osallistuminen ei riitä, vaan heidän tulee olla parempia kuin muiden.³⁷⁵ Naisille taas hyvä olo ja liikunnan ilo nähtiin tärkeämpinä.

Proud in Defeat: Members of U.S. volleyball team on medal stand Tuesday night.

Yhdysvaltain naisten lentopallojoukkue oli kuvatekstin mukaan tappiostaan huolimatta ylpeä hopeamitalistaan.³⁷⁶

Koska voitonhalu on pohjimmiltaan maskuliininen ominaisuus, sitä ei nähty soveliaana naisurheilijalle. Esimerkiksi Mary Deckerin kunnianhimosta New York Times uutisoi kielteiseen sävyyn. Lehti antoi kuvan, että Decker oli kehittänyt kultamitalista lähes pakkomieltein, joka johti hänen ja Buddin törmäämiseen ja päätti Deckerin olympiadin kyneleiseen raivoon.³⁷⁷ Deckerin voitonhalu ja sen kuvailu lähes maanisuuksena oli esimerkki juuri siitä, mitä naisurheilusta ei haluttu

³⁷¹ ‘U.S. Sets Mark With 9 Golds’, *NYT* 12.8.1984.

³⁷² ‘Looking ahead: Gross Surprises US And Himself’, *NY* 1.8.1984.

³⁷³ ‘3 U.S. Golds Lift Final Total To 21’, *NYT* 5.8.1984.

³⁷⁴ ‘Canadian Wins Springboard Gold’, *NYT* 7.8.1984.

³⁷⁵ Griffin, 1998, 25.

³⁷⁶ ‘Graceful With Strength’, *NYT* 9.8.1984.

³⁷⁷ “Mary Decker seemed to want a gold medal more than anything else in the world. It was *her* race, *her* gold medal. She came roaring up the inside, and she saw the little runner from South Africa who had been cast in the role of attractive spoiler. Some part of Mary Decker flew into a rage, a rage that said, “Out of my way, kid,” – Mary Decker’s Olympiad was over, in tearful, roaring anger”, ‘Was It Worth It?’, *NYT* 15.8.1984.

tulevan sen yleistyessä 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla.³⁷⁸ Tämä heijastui yhä myös uutisoinnissa, jossa korostui naisten urheilun hyvähenkisyys. Kun Deckerissä ilmeni äärimmäistä voitonhalua, kuvattiin se mediassa negatiivisena. Miehisenä pidetyn kilpailullisuuden ilmeneminen Amerikan kullannupussa Deckerissä ei ollut soveliaana nähty asia. Miesten kohdalla samanlaista suhtautumista ei ollut näkyvissä, vaikka esimerkiksi Rick Carey pahoitteleekin myöhemmin voittonsa jälkeen ilmentynyttä pettymystä.³⁷⁹ Miehillä kilpailu nähtiin luonnollisena ja sosiaalisen hierarkian luoja.³⁸⁰

Kun poikia on valmennettu kilpailuun, tyttöjen kasvatuksen fokus on ollut toisaalla. Kuten todettua, naisen ei ole ollut tarkoitus olla innokas kilpailemaan, vaan passiivinen ja heikko. Yksi kisojen suurimmista skandaaleista nähtiinkin lehdistössä naisten ”luonnollisten” ominaisuuksien seurauksena. Deckerin ja Buddin välillä 3000 metrin loppukilpailussa tapahtunut onnettomuus pantiin New York Timesissa osittain sen piikkiin, ettei Decker uskaltanut tönäistä Buddia pelätessään oman maineensa puolesta. Decker totesi myös itse pelänneensä otsikoita.³⁸¹ Tapausta spekulointiin runsaasti: oliko syynä Buddin kokemattomuus vai uhriuttiko Decker itsensä? Lehdessä epäiltiin, että vaikka Decker oli julkisuudessa vihaisesti syyttänyt Buddia, oli oikea syy saattanut olla hänen maineensa kiivaana kilpailijana ja pelko siitä, miltä hän tulisi näyttämään median silmissä.³⁸² Deckerin pelko siitä, että hänet nähtäisiin aggressiivisena ja voitonhaluisena nähtiin siis yhtenä syynä törmäykselle. Tämä on vaikuttava esimerkki siitä, miten mediassakin tunnustettiin se, kuinka stereotyyppit ja sukupuoli-odotukset ohjaavat naisurheilijoiden toimintaa. He pelkäsivät miehiä enemmän leimautuvansa rehentelijöiksi ja voitonhaluisiksi. Käyttämässäni aineistossa ei noussut esiin esimerkkejä, joissa miesurheilija olisi pelännyt näyttävänsä mahtailijalta, vaikka liikaa esiintymistä mediassa kritisoitiinkin.

Deckerin ja Buddin tapaus nousi monella tapaa esimerkiksi tavasta, jolla nais- ja miesurheilijoihin suhtauduttiin. Sen lisäksi, että pohdittiin Deckerin mahdollista maineen menetystä, entinen juoksija Brendan Foster oli kertonut brittien BBC:lle, kuinka hänen mukaansa Deckerin ja Buddin välikohtaus

---

³⁷⁸ Cahn, 1995, 56; Gissendanner, 1994, 82; Bernstein, 2002, 422.

³⁷⁹ ‘Unsmiling Carey Offers Apology’, *NYT* 3.8.1984.

³⁸⁰ Martin, 2018, 110.

³⁸¹ ‘“I Should’ve Pushed Her”’, *NYT* 11.8.1984.

³⁸² ‘“Did the barefoot teen-ager’s inexperience create the collision? Or did Mary Decker victimize herself by moving up in the inside lane while Zola Budd was slightly ahead of her?”’, ‘“But in the confusion of this Olympic controversy, the 26-year-old might have mentioned the real reason for it all – that she didn’t fight for her position on the track because she was intimidated by a combination of her own fame and Zola Budd’s frail form”’, ‘Was Decker Afraid To Push Zola?’, *NYT* 12.8.1984.

oli mahdollista vain naisille, jotka eivät osaa juosta ryhmässä.³⁸³ Vaikka Helsingin Sanomissa Fosterin kommentti leimataan sovinistiseksi, se kertoi aikalaisten suhtautumisesta naisten pitkiin juoksumatkoihin ja tässä luvussa esiin tulevista ja lehdistössä ylläpidetyistä käsityksistä, kuinka naiset olivat sopimattomia kestävyysjuoksuun eivätkä tarpeeksi röyhkeitä. Samaan aikaan naisten röyhkeyttä ja itsevarmuutta ei myöskään katsottu hyvällä, kuten esimerkiksi suhtautuminen Mary Deckeriin paljasti. Tällainen uutisointi paljastaakin urheilussa vallinneen paradoksin. Naisia kritisoitiin heikkoudesta, jos he eivät pärjänneet urheilussa, mutta he joutuivat kritiikin kohteeksi myös tuodessaan esiin maskuliinisina pidettyjä, urheilussa vaadittavia ominaisuuksia.

Kotimaisessa uutisoinnissa korostuu erityisesti suomalaisten miesurheilijoiden sisukkuus ja asenne. Miesurheilijan menestyksen takana on tutkimusten mukaan usein nähty olevan juuri kuri ja voima.³⁸⁴ Suomalaisnyrkkeilijä Pekka Laasasta Helsingin Sanomat kuvaili taistelijaksi, joka sisulla kamppaili nigerialaista ”voimapussia” vastaan.³⁸⁵ Painonnostosta puhuttiin Helsingin Sanomissa lajina, joka

vaatii raakaa harjoittelua, mutta myös kovaa henkistä kanttia. Kun mies on nostolavalla kaksin levytangon kanssa, hänen on löydettävä jostain usko rautojen voittamiseen.³⁸⁶

Jutun mukaan ”vahvimmat miehet tietävät, millaista on tuntea itsensä heikoksi”, koska rauta opettaa nostajat nöyryiksi.³⁸⁷ Painonnosto oli vielä Los Angelesin kisoissa vain miesten laji eli se symboloi todellista maskuliinisuutta, johon naiset eivät olleet osallisina. Tällaisissa vain miehille avoimissa lajeissa maskuliinisuus korostui entisestään. Painonnostossa kilpaillut Ojalehto ”taisteli” lehden mukaan kunnioitettavasti³⁸⁸ ja kultaa painineen Jouko Salomäen tapauksessa Helsingin Sanomat korosti, kuinka hän ”taisteli” kivuliaan kyljen kanssa finaaliin asti.³⁸⁹ Ampuja Timo Niemisen taas ”raju, jo vuosia kestänyt uurastus” nosti hänet jo lähes mitalikantaan.³⁹⁰

Miesten urheilusta uutisoidessa onkin ollut tyypillistä käyttää sotaan liitettäviä sanoja tai vertauskuvia, kuten viitata taisteluun tai kamppailuun. Urheilu on nähty sotana ja kehot aseina ja tämä

---

³⁸³ ”Tällaista voi sattua vain naisille. Miehet olisivat vältäneet kolarin helposti. Takana oleva olisi läimäyttänyt ohitettavaa takamuksille ja kertonut tulostaan.”, ’Kuka lohduttaisi Zola Buddia?’, *HS* 12.8.1984; ’Budd poissa tolaltaan’, *HS*, 12.8.1984.

³⁸⁴ Duncan & Messner, 1998, 177.

³⁸⁵ ’Puna kirjavoi sisukkaan Laasasen: Hännikäinen luuli vastusta vasuriksi’, *HS* 1.8.1984.

³⁸⁶ ’Pronssihymyn takana pettymys: Kultaa hakenut Jouni Grönman avasi Suomen mitalitilin’, *HS* 3.8.1984.

³⁸⁷ ’Rauta opettaa nöyräksi’, *HS* 3.8.1984.

³⁸⁸ ’Olkavammainen Ojalehto jäi alkupainoihinsa’, *HS* 1.8.1984.

³⁸⁹ ’Puudutuspiikki pelasti kullan: ’Muuten en olisi pystynyt painimaan’’, *HS* 4.8.1984.

³⁹⁰ ’Nieminen jäi pisteen mitalitaistelusta’, *HS* 2.8.1984.

on lisännyt urheilun maskuliinisuutta.³⁹¹ Helsingin Sanomien mukaan esimerkiksi kymmenottelijat Daley Thompson ja Jürgen Hingsen vaativat toisiaan kuin palkkionmetsästäjät ja heitä verrattiin gladiaattoreihin.³⁹² Tämä tukee havaintoja, joiden mukaan media arvostaa miesurheilijoita, asettaa heidät jalustalle ja kohtelee heitä moderneina sankareina.³⁹³ Naisten urheilussa vastaava kieli ei ollut yhtä yleistä, mutta kuitenkin mahdollista. Esimerkiksi Helsingin Sanomat kirjoitti, kuinka naisten voimistelussa kilpailusta odotettiin yhtä ”veristä” kuin miehillä.³⁹⁴ Tässäkin kuitenkin huomataan, kuinka naisten urheilua verrattiin miehiin ja samanlaisen tason saavuttamista pidettiin tavoitteena.

Urheilun sotavertausten lisäksi miesten urheilussa on ollut tyypillistä antaa positiivinen kuva aggressiosta ja väkivallasta. Ronald Reagan, joka oli Yhdysvaltain presidentti vuonna 1984, on kuvaillut urheilua lähimpänä sotaa olevaksi ei-kuolettavaksi toiminnaksi. Urheilun rituaalinomaisen väkivallan juhlistaminen on ollut ominaista kaupalliselle urheilumerialle, koska se houkuttelee lukijoita.³⁹⁵ Perinteinen miehinen kamppailulaji eli nyrkkeily saikin hyvin paljon palstatilaa erityisesti New York Timesissa. Tämä oli varmasti myös seurausta amerikkalaisten ylivoimasta lajissa, sillä boikotin seurauksena sen pahimmat kilpailijat puuttuivat. Nyrkkeilyn laaja näkyvyys ja nyrkkeilijöistä luotu aggressiivinen kuva kuitenkin ruokki urheilun maskuliinista kuvaa. Ennen kisoja järjestetyllä leirillä nyrkkeilijät oli saatu vihaisiksi ja esimerkiksi amerikkalainen Frank Tate oli hyvin voitonhaluinen ja totesi, kuinka aikoi hakata ennakkosuosikkina kisoihin lähtevän vastustajansa.³⁹⁶ Nyrkkeilyn lisäksi aggressiivisuuden vaatimusta tuotiin esiin kirjoittaessa vesipallosta, jota pelasivat New York Timesin mukaan ”rotevat, aggressiiviset miehet”³⁹⁷ sekä painista, jossa esiin nousivat amerikkalaiset painijaveljekset Dave ja Mike Schultz. Molemmat olivat saaneet kisoissa varoituksen liiasta aggressiivisuudesta ja lehdessä kerrottiin myös heidän keskinäisistä harjoituksistaan, jotka usein päättyivät ensiapuun. Lehdessä todettiin, kuinka olympialaisissa painissa aggressiivisuus palkitaan, mutta raakuudesta sakotetaan.³⁹⁸

Urheiluun kuuluu sekä sankarillinen, sallittu väkivalta että laitton ja roistomainen väkivalta. Nämä on erotettu toisistaan kulttuurisissa käytännöissä syntyneiden sääntöjen mukaan, joita miehet ylläpitävät toiminnallaan ja joiden rakentumiseen myös lehdistön voidaan nähdä olevan osallinen. Urheilun

---

³⁹¹ Sabo & Jansen, 1992, 175; Kinkema & Harris, 1998, 45.

³⁹² 'Tuttu taistelupari: Thompson-Hingsen', *HS* 7.8.1984.

³⁹³ Sabo & Jansen, 1992, 174.

³⁹⁴ 'Naisten voimistelussa tutut nuotit: Romania johtaa', *HS* 1.8.1984.

³⁹⁵ Burstyn, 1999, 165-166; Duncan & Messner, 1998, 174-175.

³⁹⁶ "--but when I beat this guy, they'll have to say Frank Tate has got the gold medal", 'Boxing: Americans Rated Above '76 Unit', *NYT* 29.7.1984.

³⁹⁷ 'The 1,001 Venues and Their Contracts', *NYT* 12.8.1984.

³⁹⁸ 'Brutality' Charged To U.S Brothers', *NYT* 10.8.1984; 'Grappling With Reality', 11.8.1984.

vaatiman raakuus, joka nähdään keinona ”tehdä pojista miehiä”, on nostettu yhdeksi keinoksi ylläpitää hypermaskuliinisuutta.³⁹⁹ Samaan aikaan, kun muualla yhteiskunnassa fyysisen työn merkitys on vähentynyt ja miesten harjoittamaa väkivaltaa on ruvettu rajoittamaan lainsäädännöllä, urheilusta on tullut yksi viimeisistä paikoista, jossa voima ja uhittelu ovat yhä sallittuja ja ylistettyjä miehisyiden muotoja.⁴⁰⁰

Urheilumedia on rakentanut maskuliinista hegemoniaa yhdistämällä miehisyiden hyväksytyyn ja säädeltyyn määrään väkivaltaa ja voimaa. Medioitu urheilu on voitu nähdä patriarkaalisen rituaalin vahvistajana, joka on uusintanut maskuliinisuuden ja feminiinisuuden hegemonisia muotoja. Yksi sukupuolijärjestyksen merkittävimmistä tunnusmerkeistä on ollut ajatus siitä, että naiset on rakennettu synnyttämään ja miehet väkivaltaa ja kuolemaa varten. Urheilussa vaadittavat ja vaalittavat maskuliinisina pidetyt luonteenpiirteet, kuten päättäväisyys tai aggressiivisuus ovat korostuneet myös yhteiskunnassa. Samaan aikaan ne ovat asettaneet naisille tyypillisinä nähdyt piirteet, kuten hoivaamisen, alempiarvoiseen asemaan. Tämä on johtanut ajattelutapaan, jossa naisten tekemä työ on yhteiskunnassa vähemmän arvostettua.⁴⁰¹ Urheilu-uutisoinnilla, jossa tuotiin esiin ja ihailtiin aggressiivisuutta ja väkivaltaa, ylläpidettiin maskuliinisten ominaisuuksien kulttuurista arvostusta.

Urheilu ja kilpailu on siis ymmärretty erottamattomasti miehiseksi ominaisuuksiksi. Koska naiseus on tarkoittanut alemmaa urheilullista kykyä, urheilussa menestyminen on viitannut maskuliinisuuteen ja epäonnistuneeseen naisellisuuteen. Onnistuminen urheilussa tarkoitti onnistumista miehenä olemisessa.⁴⁰² Esimerkiksi Jouni Grönmanista kirjoitettiin Helsingin Sanomissa, kuinka ”olympiatuskassaankin Grönman nosti kuin mies.”⁴⁰³ Mieheen vertaaminen asetti myös naisurheilijan skaalalla oikeaan paikkaan. Naisten urheilun trivialisoinnille on ollut tyypillistä sen asettaminen miehisiin standardeihin, joita naisten on ollut fyysisesti mahdoton saavuttaa.⁴⁰⁴ Toisaalta naisurheilijan hyvää suoritusta saatettiin kehua vertaamalla häntä miehiin.

---

³⁹⁹ Burstyn, 1999; 166, 275.

⁴⁰⁰ Whitson, 2002, 231.

⁴⁰¹ Bryson, 1994, 48-49; Sabo & Jansen, 1992; 173; Burstyn 1999, 175.

⁴⁰² Cahn, 1994, 212-213.

⁴⁰³ 'Huumori olisi kirkastanut pronssin', 3.8.1984.

⁴⁰⁴ Sabo & Jansen, 1992, 176.

Esimerkiksi voimistelija Mary Lou Rettonin sanottiin Helsingin Sanomissa ”taistelleen kuin mies”⁴⁰⁵. Häntä keuhuttiin myös sanomalla, kuinka hänen suorituksessaan oli ” samaa tiukkaa päättäväisyyttä ja kipakkaa voimaa kuin parhailla miehillä.”⁴⁰⁶ Myös naisten maratonin merkitystä korostettiin, koska

se symbolisoi naisurheilijoiden täydellistä hyväksymistä karuina, rohkeina, itsenäisinä kilpailijoina, kuten miehet.⁴⁰⁷

Miehisyys nähtiin urheilussa siis tavoitteena, johon myös naisten tuli pyrkiä. Burstynin mukaan maskuliinisuus tulee ymmärtää urheilun ideologisena keskuksena ja urheilu perinpohjaisesti miehisenä kulttuurina, miesten miehille rakentamana.⁴⁰⁸ Sen seurauksena nainen on urheilussa aina alempiarvoinen ja mies tavoite, johon tulee pyrkiä. Tässä tulee esiin taas naisurheilun ristiriitaisuus: pärjätäkseen urheilussa naisen tulee olla kuin mies, mutta naisellisuudesta luopumista vastaavasti kritisoidaan. Tämä korostaa naisten kohtaamia haasteita urheilumaailmassa, joka on rakennettu miehille standardeille.

Urheilijamiehen menestyksen taustalla saattoi olla myös hänen persoonansa. Naisen tehtävä oli olla kaunotar, mutta miehellä sai olla luonnetta. Kun naisella oli luonnetta, nähtiin hänet vähemmän haluttavana. Esimerkiksi naisten vaatiessa kansainväliseltä olympiakomitealta (KOK) lisää naisten lajeja olympialaisiin, Helsingin Sanomat kirjoitti heidän tehneen komitealle kiusaa. Helsingin Sanomien mukaan KOK oli jo antanut ”vastaanhangoitteleville naisille” armeliaasti hyvitystä ja luvannut lisää lajeja 1992 kisoihin.⁴⁰⁹ Kisat saattoivat vielä kasvaa, koska ”naiset osaavat tasa-arvoon vedoten vaatia lisää lajeja itselleen” ja KOK:n sanottiin kosiskelevan naisia laajentamalla heidän kilpailuoikeuksiaan olympialaisissa.⁴¹⁰ Naisten vaatimuksista kirjoitettiin lehdessä hyvin asenteellisesti. Tämä vahvisti kuvaa urheilun maskuliinisuudesta ja naisten ulkopuolisuudesta urheilumaailmassa. Tasavertaisuutta vaativat naiset kuvattiin hankalina ja vaativina, jotka tavoittelivat laajempaa osallisuutta miesten hallitsevalle urheilun areenalle.

Naisten sopi olla passiivisia ja tyytyä osaansa, mutta miesurheilijan menestyksen takana saattoi olla hänen luonteensa. Luonnetta löytyi esimerkiksi suomalaiselta keihäänheittäjältä Arto Härköselä. Härkösellä sanottiin olevan kulmikas persoonallisuus, kuten myös kaikilla muilla suurilla

---

⁴⁰⁵ 'Mary Lou Retton taisteli kuin mies', *HS* 5.8.1984.

⁴⁰⁶ 'Romania vei naisten kullat', *HS* 3.8.1984.

⁴⁰⁷ 'The Women's Olympics', *NYT* 4.8.1984.

⁴⁰⁸ Burstyn, 1999, 28.

⁴⁰⁹ 'Oikeuslaitos joutui tiukoille', *HS* 13.8.1984.

⁴¹⁰ 'Paljon parjattu isäntäkaupunki', *HS* 29.7.1984.

suomalaisilla keihäänheittäjillä. Keihäänheiton sanottiinkin olevan laji, jossa ”keppi ei lennä pitkälle, ellei miehellä ole jätjän luonto.”⁴¹¹ Härkösessä lehden mukaan jätkää oli, ehkä jopa liikaa ja ulkokuoreltaan tai elämäntavoiltaan mies ei ollut ainakaan pehmo. Lehdessä pohdittiin myös, löytyikö Härkösestä samoja piirteitä kuin entisaikojen teräsmiehistä.⁴¹² Mies totesikin, että

Jos miehellä on tasainen ja siloinen luonne, hän ei voi kyllä voittaa olympiakultaa sellaisessa lajissa kuin keihäänheitto.⁴¹³

Myös amerikkalaispyöräilijä Alexi Grewalilla korostettiin hänen temperamenttista luonnettaan.⁴¹⁴ Molemmat istuivat käsitykseen maskuliinisesta miehestä, joka oli kova, rohkea, ei näyttänyt heikkouttaan tai kainostellut turhia ja pidättäytyi liiallisesta tunteilusta.⁴¹⁵ Naisilla korostuivat toisenlaiset ominaisuudet, kuten ulkonäkö tai kainous.⁴¹⁶ Esimerkiksi naisten lentopallossa korostettiin lajin viehkeyttä, ja tuotiin esiin, kuinka lopulta ”aina positiiviset” kiinalaiset olivat viehkeämpiä ja vahvempia kuin amerikkalaiset.⁴¹⁷

Härkösen tapauksessa hänen ”jätjän luonteensa” eli maskuliinisuutena yhdistäminen urheilussa menestymiseen toimii yhtenä keinona sulkea naiset urheilun ulkopuolelle. Naisella ei voi olla jätjän luontoa tai jos on, sitä ei nähdä hyväksyttävänä. Tämä antaa kuvan, kuinka esimerkiksi keihäänheitossa naisten ei ole mahdollista menestyä. Lentopalloesimerkissä voiton takana ei suinkaan ollut rempseys ja rämöpäisyys, vaan voitto saavutettiin vahvuuden lisäksi viehkeydellä. Tämä korosti ulkonäön merkitystä naisten urheilussa ja vähensi joukkueen saavutuksen arvoa. Ilmeisesti naisten lentopallossa menestyminen oli mahdollista myös ulkoisten ominaisuuksien avulla, vaikka kyseessä ei ole arvostelulaji.

Urheilumediassa ovat korostuneet perinteisesti myös urheilijoiden kokemat haasteet ja loukkaantumiset, sillä tuhkimotarinat kiinnostivat myös lukijoita. Miesurheilijoilla se vahvisti oletusta kilpailuvietistä ja sinnikkyydestä. Urheilijan menneet haasteet korostivat hänen saavutustaan päästä olympialaisiin ja menestyminen vahvisti heidän maskuliinisuuttaan. Epäonnistujien jättäminen vähemmälle huomiolle tai kokonaan huomioimatta kehysti epäonnistumisen poikkeuksena. Naisurheilijoihin verrattuna, miehiä kuvaillaan useammin vahvuuksien ja menestymisen kautta, ei

---

⁴¹¹ 'Mukava mies, mutta ei osaa heittää keihästä', *HS* 7.8.1984.

⁴¹² 'Epäonnistuminen teki lupauksesta voittajan', *HS* 7.8.1984.

⁴¹³ 'Kultaa ja kyyneleitä', *HS* 11.8.1984.

⁴¹⁴ 'First Things First', *NYT* 31.7.1984.

⁴¹⁵ Donald, 1992, 126.

⁴¹⁶ Engelberg, 2018, 32-33.

⁴¹⁷ 'Graceful With Strength', *NYT* 9.8.1984.

heikkouksien ja epäonnistumisen.⁴¹⁸ Aineistossani korostuivat epäonnistuneet naisurheilijat, vaikka he olivat yleensä vähemmistössä. Erityisen hyvin tämä tulee esiin naisten maratonista uutisoidessa. Tätä käsitellen tämän teeman viimeisessä alaluvussa.

Esimerkiksi Arto Härkösen keihäskullan yhteydessä mainittiin hänen epäonnistumisensa Helsingin MM-kisoissa edellisenä vuonna. Härkönen ei ilkkumisesta huolimatta kuitenkaan ollut masentunut, vaan sisuuntunut ja aloittanut entistä kovemman harjoittelun. Edellisenä kesänä ”turpea ja turpaan saanut mies” oli muuttunut olympiakisoissa kultamitalistiksi. Olympiavoitto ei tullut ilmaiseksi eikä Helsingin Sanomien mukaan ollut myöskään sattuma.⁴¹⁹ Myös painin kultamitalisti Jeff Platnick oli selvinnyt syövästä ja veljensä kuolemasta⁴²⁰ ja nyrkkeilijä Paul Gonzales onnistunut uransa avulla pääsemään pois getosta, jossa kasvoi.⁴²¹ Naisilla paluu saattoi liittyä esimerkiksi äitiyteen.⁴²² Tämä muistutti lukijoita taas naisen todellisesta tehtävästä ja siitä, kuinka naisurheilija oli tehnyt osuutensa yhteiskunnan puolesta.

Urheilijat, jotka loukkaantumisen tai epäonnistumisen jälkeen palaavat lajinsa pariin, on leimattu koviksi, rohkeiksi ja määrätietoisiksi. Urheiluun kuuluvan loukkaantumisten ja niistä toipumisen ihailun on voitu nähdä seuraavan uskomuksesta, että kipu on väistämätöntä ja parantaa yksilön luonnetta ja moraalialia. Erityisesti kivun kasvattava vaikutus on liittynyt miesten urheilun kulttuurisiin käytäntöihin. Vahvojen yksilöiden mallia seurattaessa on luotu myös miessukupuolen sisäistä hierarkiaa, eli maskuliinisuuden hegemonista muotoa. Urheilijat, jotka loukkaantuivat, kestivät kipua ja palasivat sitten urheilukentälle, korostuivat myös urheilumediassa.⁴²³ Miehet olivat taistelijoita, ja heidän voittonsa haasteiden jälkeen olivat siitä todisteita. Myös ankaran harjoittelun korostaminen vahvisti maskuliinisuutta, sillä rankkaa harjoittelua vaativat lajit on nähty yleisesti ”miesten lajeina”.⁴²⁴

Miesten ”selviytymistarinoiden” kertomiseen voi verrata sitä, miten Tiina Lillakin kisoja edeltäneeseen jalkavamman viitattiin Helsingin Sanomissa. Samalla kun tuotiin esiin, kuinka Lillak kipeästä jalastaan huolimatta onnistui voittamaan hopeamitalin, viitattiin siihen, ettei Lillak malttanut loukkaantumisen alkuvaiheessa pysytellä tarpeeksi aloillaan, jolloin jalka olisi voinut parantua

---

⁴¹⁸ Sabo & Jansen, 1992; 175, 178.

⁴¹⁹ ’Epäonnistuminen teki lupauksesta voittajan’, *HS*, 7.8.1984; ’Kultaa ja kyyneliä’, *HS* 11.8.1984.

⁴²⁰ ’Embarrassed, Not Ashamed’, *NYT* 4.8.1984.

⁴²¹ ’A Boxer Returns to His Home A Hero Before His First Bout’, *NYT* 30.7.1984.

⁴²² ’Olympic Highlights’, *NYT* 6.8.1984; ’Thompson Wins His 2d Olympic Decathlon’, *NYT* 10.8.1984.

⁴²³ Sabo & Jansen, 1998, 209.

⁴²⁴ Cahn, 1994, 218.

nopeammin.⁴²⁵ Lillak oli siis itse sabotoinut omaa menestystään, eikä onnistunut nousemaan vaikeuksien kautta voittoon ja korkeimmalle korokkeelle. Urheilun maailmassa ylivertainen rohkeuden merkki on ollut suorittaminen kivun läpi ja siinä Lillak epäonnistui.⁴²⁶

Joan Benoitista taas maalattiin hyvin vastakkaista kuvaa New York Timesissa. Maratonin olympiavoittajan kisat olivat vaarassa saman vuoden keväällä tehdyn polvioperaation takia, mutta kuntoutuskamppailunsa ja historiallisen voittonsa vuoksi hänestä sanottiin tulleen roolimalli naisille.⁴²⁷ Sekä mies- että naisurheilijoista voitiin siis luoda tällaista selviytyjän kuvaa, mutta esimerkiksi amerikkalaisen Benoitin tarina oli enemmän esillä New York Timesissa. Oman maan sanomalehdessä amerikkalaisten sankaruus korostui. Helsingin Sanomien uutisoinnissa kivun läpi suorittamista edusti painija Jouko Salomäki, joka kylkivammastaan huolimatta onnistui saavuttamaan kultaa.⁴²⁸ Tiina Lillakille kipu kesken kilpailun oli sen sijaan liikaa ja hän joutui tyytymään hopeamitaliin. Amerikkalaisessa lehdessä erityisesti oman kotimaan urheilijoihin keskittyvä sankarimyytin luominen myös vahvisti positiivista kuvaa heistä. Onkin mielenkiintoista, miksi Helsingin Sanomissa Lillakin tapauksessa keskittyminen oli ensisijaisesti hänen kokemassaan pettymyksessä, eikä nousussa sairastuoteelta hopealle. Tämäkin saattoi heijastella Suomen ja Yhdysvaltojen kulttuurisia eroja. Kun Yhdysvalloissa luotiin sankaritarinaa, suomalaisen mentaliteettiin kuuluu kenties alavireisempi lähestymistapa ja negatiivisempi suhtautuminen.

4.2. ”Kultaa ja kyneleitä” – urheilijan tunteet valokeilassa

Urheiluun kuuluvat suuret tunteet, aina tappion kirvelevistä kyynelistä riemukkaisiin voitonjuhliin. Uutisoinnissa tunteet nousivat esiin erityisesti naisurheilijoilla. Miesten kasvoihin tai tunnetiloihin huomiota kiinnitettiin eri tavalla. Tunteellisuus ja niiden avoin näyttäminen on naisiin liitetty ominaisuus ja perinteisenä miehisyyden merkkinä taas on pidetty hyvää itsehillintää. Mies ei voi olla impulssiensa vanki, vaan hän on kykeneväinen hillitsemään itsensä.⁴²⁹ Naiseuteen sen sijaan tunteellisuus on kuulunut erottamattomasti ja myös urheilukentällä heidän tunteensa ovat olleet merkittävä osa esiintymistä.

---

⁴²⁵ 'Toipilaanakin muiden veroinen', *HS* 8.8.1984.

⁴²⁶ Creedon, 1998, 95.

⁴²⁷ 'Benoit Gears Down To Life's Other Joys', *NYT* 7.8.1984.

⁴²⁸ 'Kipua tuntien pallille', *HS* 4.8.1984.

⁴²⁹ Burstyn, 1999, 91.

Entisaikojen voimistelutähden Olga Korbutin kirjoitettiin nousseen julkisuuteen aikoinaan taitojensa lisäksi myös ”hihittelyllään ja kyyneleillään.”⁴³⁰ Hymyilevinä naisina kuvailtiin niin voittajia, joilla oli aihetta hymyyn kuin epäonnistujiakin, jotka kertoivat pettymyksestään säilyttäen silti hymyn huulillaan. Kun pienoiskiväärikilpailuun osallistunut Sirpa Ylönen kertoi pettymyksestään 12. sijaansa, kerrottiin hänen olevan siitä huolimatta nauravainen ja hymyilevä.⁴³¹ Lentopalloilija Debbie Greenistä mainittiin hänen loistavien syöttöjensä lisäksi hänen voittajan hymynsä⁴³² ja maratonilla hopeaa voittaneen Greta Waitzin todettiin olevan maaliin tullessaan hymyilevä ja tyytyväinen häviöstä huolimatta.⁴³³ Myös joitain miesurheilijoita kuvailtiin iloisiksi. Japanilainen voimistelija Koji Gushiken oli Helsingin Sanomien mukaan ”hilpeä ja huumorintajuinen”⁴³⁴ ja pituushyppääjä Willie Banksia kuvailtiin ”lajin ilopilleriksi ja seremoniamestariksi”.⁴³⁵ Huumorintaju oli kuitenkin osa maskuliinisuuden myyttiä ja kertoi luonteesta, jolloin se voitiin erottaa pelkästä hymyilystä, joka viittaa lähinnä ulkonäköön. Keskinäisen piikittelyn on nähty kuuluvan miesten väliseen vuorovaikutukseen ja sen kestäminen vaati huumorintajua. Siksi huumorintajuisuus on ymmärretty erottamattomana osana miehisyyttä.⁴³⁶ Uutisoinnissa tuotiinkin esiin esimerkiksi Pertti Karppisen, Juha Tiaisen ja Daley Thompsonin leikinlasku.⁴³⁷ Liika vakavuus ja ”nipottaminen“ on nähty kulttuurissa naisten paheena ja tietynlainen rentous taas miehisenä hyveenä. Huumorintajua ja rentoutta ei kuitenkaan tule sekoittaa kevytkenkäisyyteen ja mahdottomuuteen ottaa mitään vakavasti, sillä kilpailussa miehen täytyy olla tosissaan.

Positiivisuus ei ollut siis pelkästään naisiin yhdistetty piirre, mutta miesurheilijoilla se yhdistettiin yleensä onnistumiseen, jolloin oli aihetta hymyyn. Helsingin Sanomat nosti esiin esimerkiksi suomalaisten jousiampujien erilaiset suhtautumiset samaan sijoitukseen. Tomi Poikolainen tunsi katkeraa pettymystä, kun taas Päivi Meriluoto, ”myönteinen raisiolainen”, ”hymyili vapautuneesti ja tyytyväisenä”.⁴³⁸ Kuten aikaisemmin todettu, tällainen uutisointi ei antanut kuvaa naisista voitontahtoisina ja sitä kautta urheilullisina. Korostamalla tätä uutisoinnissa media vahvisti vallitsevaa käsitystä miehistä ja naisista kilpailijoina.

---

⁴³⁰ ‘A Role Model For U.S. Boys’, *NYT* 7.8.1984.

⁴³¹ ‘Kiekot karkasivat miehiltä’, *HS*, 4.8.1984.

⁴³² ‘Volleyball’s Team America’, *NYT* 5.8.1984.

⁴³³ ‘Joan Benoit Victor In First Marathon’, *NYT* 6.8.1984.

⁴³⁴ ‘Koji Gushikenille vihdoinkin kultaa’, *HS* 4.8.1984.

⁴³⁵ ‘Joyner syrjäytti Banksin’, *HS* 6.8.1984.

⁴³⁶ Strate, 1992, 82.

⁴³⁷ ‘Kurkistus kisakulissien taakse: Casitasjärven jättiläinen’, *HS* 5.8.1984; ‘Kultaa ja logiikkaa’, *HS* 8.8.1984;

‘Thompson huuliveikkonakin vailla vertaa’, *HS* 11.8.1984.

⁴³⁸ ‘Vitossijoista kahdenlaista ilmaa: Poikolainen kuin myrskynmerkki, Meriluoto säteili aurinkoisesti’, *HS* 13.8.1984.

Hymyttömyys saatettiin kuvata naisilla jopa epänormaalina. Uutisoinnissa nousi esiin vuoden 1976 olympialaisten tähti Nadia Comaneci, joka oli herättänyt voimistelu-urallaan ihmisissä jopa huolta hymyilemättömyydellään. Verrattuna edeltävään voimistelutähteen Olga Korbutiin, joka oli ollut karismaattinen ja lämmin, hymyilemätön Comaneci oli vaikuttanut lehtien mielestä olleen kuin hienosäädetty kone, totinen ja iloton lapsi, joka oli ajettu täydellisyyteen totalitäärisen järjestelmän toimesta. Los Angelesissa hän jo hymyili ja joutuu selittelemään imagoaan ilottomana robottina kilpailuun keskittymisellä.⁴³⁹ Hymy on kertonut urheilun roolista naisen elämässä ja siitä, että urheilu on ollut naiselle helppoa eikä raskasta tai uuvuttavaa, toisin kuin miehille.⁴⁴⁰ Kielteinen suhtautuminen Comanecin hymyttömyyteen ja sen pitäminen merkinä siitä, että hän oli tyytymätön järjestelmän vanki, tuki tätä ajatusta. Hymyilemättömyys kertoo yleensä keskittymisestä, mutta Comanecilla sitä ei nähty normaalina, koska naisena hänen urheilunsa olisi tullut olla kevyttä ja vaivatonta. Hymy oli myös viittaus ulkonäköön ja yleisesti viehättävänä pidetty ominaisuus, joten sen puuttuminen nähtiin naisilla ongelmana.

Ilon lisäksi uutisoinnissa oli näkyvillä sekä surun että onnen kyneleet. Helsingin Sanomissa kiinnitettiin huomiota erityisesti isäntämaan urheilijoiden tunteellisuuteen. Urheilijat saattoivat kilpailussa esiintyä kivikovina, mutta kisan päätyttyä puhjeta kyyneliin. Naisten 100 metrin loppukilpailun jälkeen USA:n Jeannette Bolden ”yhtyi Evelyn Ashfordin itkuiseen onneen”,⁴⁴¹ ja palkintopallilla voittaja itki seremonian alusta loppuun.⁴⁴² Helsingin Sanomissa kisojen symboliksi nostettiin hauras voittaja, joka seiso i palkintopallilla kansallislaulun aikana käsi sydämellään. Nämä ”tunneherkät kultamitalistinaiset ja -miehet” olivat urheilijoina kovia, mutta palkintopallilla he uskalsivat näyttää tunteensa.⁴⁴³

Itkuisia voittajia oli kisoissa mukana paljon, niin miehiä kuin naisia. Mikä erotti miehet naisista, oli se, kuinka paljon tunteita nostettiin uutisoinnissa esiin. Monen naisurheilijan, kuten edellä mainitun Evelyn Ashfordin, tunteet olivat näkyvästi esillä niin tekstissä kuin kuvissakin. Helsingin Sanomissa korostui myös Tiina Lillak, jonka hopeamitalin tuomassa pettymyksessä suorastaan ryvettiin lehden sivuilla.⁴⁴⁴ Myös Mary Deckerin tunteenpurkaukset olivat näkyvästi esillä molemmissa lehdissä. Helsingin Sanomien mukaan Decker menetti tasapainonsa niin radalla kuin sen ulkopuolella ja saapui

---

⁴³⁹ ‘Nadia Comaneci Still Glows As Images of 1976 Recede’, *NYT* 29.7.1984; ‘The No-Show 10s’, *NYT* 31.7.1984; ‘Hymyilevä Nadia istuu valiokunnassa’, *HS* 1.8.1984.

⁴⁴⁰ Rantala, 2011, 82.

⁴⁴¹ ‘Ashford sai korvauksen epäonnelleen’, *HS* 7.8.1984.

⁴⁴² ‘U.S. 1-2 In Hurdle and Women’s 100’, *NYT* 6.8.1984.

⁴⁴³ ‘Pehmiksiä vain palkintopallilla’, *HS* 31.7.1984.

⁴⁴⁴ ‘Ilon ja itkun hetket’, *HS* 8.8.1984, ‘Hopeaa ja kyyneliä’, *HS* 8.8.1984, ‘Lillakin haave murskaksi’, *HS* 8.8.1984.

lehdistötilaisuuteen marjtyyriin elkein silmät itkemisestä punaisena ja nyhkyttäen.⁴⁴⁵ Yhteenoton toisenkin osapuolen Zola Buddin kuvaillaan olleen täysin poissa tolaltaan ja itkuinen.⁴⁴⁶ Sekä Deckeriä että Buddia kuvailtiin myös muiden lohduteltavina.⁴⁴⁷ Tutkimuksissa onkin havaittu, että naisurheilijoiden kuvaaminen kyynelissä tai lohdutettuina häviön jälkeen on yleisempää kuin miehillä.⁴⁴⁸

Helsingin Sanomien urheilusivuilla Tiina Lillakin pettymys oli hyvin näkyvissä.⁴⁴⁹

Miesten tunteisiin suhtautuminen oli erilaista. Kun Jeff Blatnickin sanottiin suorastaan parkuneen voittonsa jälkeen, häneltä kysyttiin seuraavana päivänä, oliko hän häpeissään reaktiostaan.⁴⁵⁰ Tämä paljasti, miten miesten avoimeen tunteiden näyttämiseen suhtauduttiin. Naisten, kuten Nadia Comanecin tapauksessa eleettömyyttä pidettiin merkinä siitä, että jotain oli vialla, kun taas Blatnickin oletettiin olevan nolostunut siitä, että oli näyttänyt tunteensa niin avoimesti. Tämä vahvisti ajatusta tunteiden ja niiden näyttäminen sukupuolittumisesta.

Helsingin Sanomissa tunteet liitettiin usein myös kansallisuuteen. Kuten edellä mainitussa Helsingin Sanomien jutussa tulee esiin, amerikkalaisten tunteellisuus herätti huomiota ja suomalaisia

⁴⁴⁵ "I Should've Pushed Her", *NYT* 11.8.1984.

⁴⁴⁶ 'Kulta vaihtui kyyneliin', *HS* 12.8.1984; 'Budd poissa tolaltaan', *HS* 12.8.1984.

⁴⁴⁷ "I Should've Pushed Her", *NYT* 11.8.1984; 'Was Decker Afraid To Push Zola?', *NYT* 12.8.1984.

⁴⁴⁸ Duncan & Messner, 1998, 176-177.

⁴⁴⁹ *HS* 8.8.1984; *HS* 12.8.1984.

⁴⁵⁰ 'Embarrassed, Not Ashamed', 4.8.1984.

miesurheilijoita taas kuvattiin hillittyinä ja vakavina. Esimerkiksi painija Jouko Salomäki otti ”mutkikkaan ja kivuliaan” taipaleen takana olleen kultamitalinsa vastaan tyynesti ja uhoamatta⁴⁵¹ ja Olli Rahnaston sanottiin hillitsevän tunteensa niin voiton kuin häviönkin hetkellä.⁴⁵² Vaikka tunteiden hillintä liitetään myös suomalaisuuteen, oli se myös maskuliinisena pidetty ominaisuus. Naisten urheilussa korostui usein tunteellinen narratiivi ja historiallisesti naisia on pidetty tunteellisuutensa myötä myös epävakaina yksilöinä. Koska tunteiden näyttäminen on nähty merkinä heikkoudesta, ovat miehet oppineet kontrolloimaan tunteitaan.⁴⁵³ Urheilijan vakavuus liitetäänkin usein kovaan työhön ja periksiantamattomuuteen.

Täysin tunteettomia eivät kuitenkaan olleet suomalaisetkaan. Tyyneydestään huolimatta esimerkiksi Salomäen kirjoitettiin lopulta itkeneen avoimesti, yritettyään ensin ”perisuomalaiseen tapaan” pidätellä kyyneleitään.⁴⁵⁴ Savusumua-palstan mukaan tämä avoin tunteiden näyttäminen vetoaa myös naisiin. Tunteet nähtiin hyväksyttävänä myös miehillä, kun ne yhdistettiin heteroseksuaalisuuden diskurssiin. Tunteiden kirjo oli näkyvissä suomalaisten kasvoilla myös Helsingin Sanomien etusivulla, jossa kuvattiin tyytyväinen Juha Tiainen, masentunut Tiina Lillak ja pettynyt Arto Bryggare.⁴⁵⁵ Helsingin Sanomien mukaan Bryggaren rutistus päättyi pronssiin ja ”ryöpsähtävään itkunpurkaukseen”, joka vaihtui pian riemuun ja voitonuhoon.⁴⁵⁶ Lillakin pettymys sen sijaan oli uutisoinnin aiheena päiviä.

Tunteiden kirjoa.⁴⁵⁷

⁴⁵¹ 'Kipua tuntien pallille', *HS* 4.8.1984.

⁴⁵² 'Olli Rahnasto lähtee töihin', *HS* 29.7.1984."

⁴⁵³ Burstyn, 1999, 91.

⁴⁵⁴ 'Itku on miehen mitta', *HS* 5.8.1984.

⁴⁵⁵ 'Ilon ja itkun hetket', *HS* 8.8.1984.

⁴⁵⁶ 'Bryggaren rutistus päättyi itkunryöpsähdykseen', *HS* 8.8.1984.; 'Pronssia ja pippuria', *HS* 8.8.1984;

⁴⁵⁷ 'Ilon ja itkun hetket', *HS* 8.8.1984

Lillakin, Deckerin ja Buddin tapauksessa nousee esiin, kuinka naisten urheilussa keskittyminen oli usein heikkoudessa ja häviäjän epäonnistumisessa enemmän kuin voittajan onnistumisessa. Deckerin ja Buddin onnettomuutta ruutiessa naisten 3000 metrin voittaja, Romanian Maricica Puica jäi lähes kokonaan huomiotta. Samalla tavalla Lillakin pettymyksen vallatessa palstatilaa, voittaja eli britti Tessa Sanderson ei saanut suomalaislehdissä juuri lainkaan huomiota. Lillak oli kisoissa Suomen ykkösnaisurheilija ja siksi oli ymmärrettävää, että hänen suoritukseensa kiinnitettiin myös mediassa paljon huomiota, mutta lukijalle ei uutisoinnista jäänyt mieleen muuta kuin epäonnistuminen ja sitä seuranneet kyyneleet. Myös muissa tutkimuksissa on havaittu, että naisurheilijan tunteiden jatkuva esille tuominen jättää yleisölle kuvan henkisesti heikosta naisesta.⁴⁵⁸

Naisten urheilumenestyksen tai sen puutteen uutisoinnissa korostuivat siis erilaiset tunteet. Tutkimusten mukaan onkin yleistä, että naisurheilijan häviön syynä nähdään yleensä oma inkompetenssi, hermostuneisuus ja liiallinen tunteisuus. Miesten häviön taustalla korostetaan hänen vastustajiensa onnistumisia. Kun miehille tunteiden hallinta ja tyyneys on nähty ominaisina, naiset on kuvattu yleisesti kyvyttöminä ottamaan kontrollia.⁴⁵⁹ Esimerkiksi romanialaiset naisvoimistelijat tekivät valmentajansa mukaan normaalia enemmän virheitä, sillä innokas yleisö herätti ”tyttöissä” ylimääräisiä tunteita ja Kiinan naisten lentopallojoukkueen valmentaja kertoi joukkueensa häviön johtuneen heidän ”henkisestä epävakaudestaan”.⁴⁶⁰

4.3. Ihmemiehiä ja kultatyttöjä

Naisurheilijan kuvaa mediassa tutkinut Riitta Pirinen on havainnut työttömyyden eli aikuiseen naiseen viittaamisen lapsena olevan yksi naisurheilun trivialisoinnin keino. Se on saanut naisten urheilun näyttämään heikkotasoiselta, jossa kilpailevat vain nuoret tytöt ja vähempiarvoiselta kuin aikuisten miesten urheilu. Aikuisten kisathan ovat perinteisesti arvostetumpia ja saavat enemmän näkyvyyttä kuin nuorten kisat. Yleensä työttömyyden kohde ei kuitenkaan suinkaan ole nuori, vaan aikuinen nainen. Työttömyys vähättelee naisen toimijuutta aikuisena ja luo hänestä mielikuvan nuorena ja haavoittuvana. Se luo naisurheilijasta kuvaa lapsellisena ja epäitsenäisenä, joka on riippuvainen muista.⁴⁶¹ Myös

---

⁴⁵⁸ Duncan et al., 1994, 269.

⁴⁵⁹ Duncan & Messner, 1998, 176-177.

⁴⁶⁰ ‘Rumanians Win Gymnastics Gold Over US’, *NYT* 2.8.1984; “--his players were not “emotionally stable.”’, ‘Volleyball’s Team America’, *NYT* 5.8.1984.

⁴⁶¹ Pirinen, 2006, 41.

Kim Toffoletti on nostanut naisurheilijoiden lapsellistamisen tyttötelemällä yhdeksi keinoksi vähätellä naisten urheilusuorituksia ja saada heidät näyttämään miehiä heikommalta.⁴⁶²

Los Angelesin kisojen uutisoinnissa tyttötely ja samalla naisurheilijoiden toimijuuden vähättely oli voimakkaasti esillä. Esimerkiksi Helsingin Sanomien mukaan Suomen ”maratoonaritytöt” lähtivät matkaan toiveikkaina,⁴⁶³ ja korkeushyppääjä Sara Simeoniin viitattiin ”Moskovan kultatyttöä”⁴⁶⁴. Pikajuoksija Evelyn Ashford oli 100 metrin ”ME-tyttö”,⁴⁶⁵ keihäänheittäjä Tiina Lillak lajinsa ”maailmanennätystyttö” ja koko ”Suomen tyttötrio” onnistui pääsemään keihään finaaliin.⁴⁶⁶ Amerikkalainen juoksija Mary Decker oli Helsingin Sanomissa ”USA:n pikkulemmikki”⁴⁶⁷ ja Zola Budd ”paljasjalkainen tyttö”⁴⁶⁸. Naisten kokema tyttötely korostuu, kun heidän kohteluaan verrataan miehiin. Helsingin Sanomat kertoi kotiin palaavien mitalistien joukossa olleen ”kultamitalistit” Karppisen ja Härkösen sekä ”hopeatyttö” Tiina Lillakin.⁴⁶⁹ Maarit Sihvosen osallistuminen kisojen avajaisiin taas kertoi Helsingin Sanomien mukaan, ettei ”tyttö” valmistautunut tosissaan seuraavan päivän kisaan. Samaan aikaan ”rintauinnin erikoismiehen” Martti Järventauksen aika oli ”miehelle kesän toiseksi paras”.⁴⁷⁰

Erityisesti voimistelussa naisurheilijoihin viittaaminen tyttöinä oli yleistä. Naisvoimistelijat olivat usein nuoria, jopa teini-ikäisiä lajin vaatimien ominaisuuksien takia. Helsingin Sanomissa amerikkalaisvoimistelijoihin viitattiinkin seuraavalla tavalla:

Yhdysvaltain naiset tai pikemminkin tytöt havittelivat samantapaista yllätystä kuin maanmiehensä: johtopaikkaa.⁴⁷¹

Ero nais- ja miesurheilijoiden, tyttöjen ja miesten, välillä tuli selvästi esiin. Joukkuekisa ratkesi lopulta USA:n ”tyttöjen” tehdessä romanialaisia enemmän virheitä, amerikkalaisten ”ihmetyttö” Mary Lou Rettonin suorituksesta huolimatta.⁴⁷² Taistelemalla kuin mies nainen saattoi osoittaa

---

⁴⁶² Toffoletti, 2016, 200.

⁴⁶³ ’Toivonen ja Keskitalo mielivät yllätystä’, *HS* 5.8.1984.

⁴⁶⁴ ’Rechartd mielissään tehtävästään’, *HS* 29.7.1984.

⁴⁶⁵ ’Monet parhaista poissa naisten kilpailuista’, *HS* 29.7.1984;

⁴⁶⁶ ’Tiina Lillak selvitti karsinnan löysin rantein. Koko Suomen tyttötrio onnistui’, *HS* 6.8.1984

⁴⁶⁷ ’Savusumua’, *HS* 7.8.1984.

⁴⁶⁸ ’Budd Covers Ground With Press, Too’, 30.7.1984.

⁴⁶⁹ ’Mitalisteja tulossa kotiin perjantaina’, 8.8.1984.

⁴⁷⁰ ’Järventaus ja Sihvonen kaukana kärjestä’, 30.7.1984.

⁴⁷¹ ’Naisten voimistelutta tutut nuotit: Romania johtaa’, *HS* 1.8.1984.

⁴⁷² ’Romania vei naisten kullat’, *HS* 3.8.1984.

arvonsa urheilussa, mutta ”tyttö” ymmärretään miestä heikommaksi. Voidaankin sanoa, että vertauksen mieheen korostaessa urheilullisuutta, työttömyys toimi päinvastaisella tavalla.

Aikuisiinkin naisurheilijoihin saatettiin viitata tyttöinä ja erityisesti nuoresta asti urheilleet naisurheilijat nähtiin lehdistössä helposti yhä lapsina. Esimerkki valokeilassa kasvaneesta naisurheilijasta oli kestävyysjuoksija Mary Decker. 13-vuotiaasta kilpaillut Decker oli New York Timesin mukaan tahtomattaan säilyttänyt pikkutyön imagoaan lapsuudestaan ja oli yhä tunnettu ”pikku-Mary Deckerinä”⁴⁷³, joka oli 14-vuotiaana saparoissaan ja hammasraudoissaan voittanut kokeneet neuvostonaiset.⁴⁷⁴ Työttömyyden voidaankin nähdä kertoneen myös negatiivisesta suhtautumisesta naisen vanhenemiseen kulttuurissa, jossa nuorekasta ulkonäköä tavoitellaan kaikin keinoin.⁴⁷⁵ Kun nuorena valokeilaan astuneet urheilijat varttuivat, haluttiin kenties säilyttää kuva viattomasta urheilijatyöstä.

Naisurheilijoihin suhtautuminen lapsena ja heihin viittaaminen tyttöinä tai nuorina naisina on ollut yksi naisurheilijoihin olympialaisissa käytetyistä kehyksistä.⁴⁷⁶ Lapsellistaminen on yksi tapa saada naiset näyttämään heikoilta ja alempiarvoisilta kuin miehet.⁴⁷⁷ Lapsi on riippuvainen muista ihmisistä ja työttömyyden naisista ylläpidettiin samanlaista mielikuvaa. Vahva, urheilullinen nainen kapinoi heikon naisen stereotyyppiä vastaan, jolloin työttömyys toimi tehokkaana keinona vähentäen hänen itsenäisyyttään.

Naisurheilijoiden työttömyys antoi lukijalle kuvan alempiarvoisesta urheilijasta, jota ei välttämättä tarvinnut ottaa vakavasti. Sen sijaan yhdestä kisojen menestyneimmistä urheilijoista, neljän kultamitalin Carl Lewisistä puhuttaessa ei säästelty ylisanoja. Hän oli ”ihmemies”⁴⁷⁸, kuten myös Edwin Moses⁴⁷⁹. Naisten kohdalla tämä oli harvinaisempaa, mutta ei täysin poikkeavaa: esimerkiksi voimistelija Mary Lou Rettoniin viitattiin 16-vuotiaana ”voimanpesänä”⁴⁸⁰ ja kisan jälkeen ”amerikkalaisena kansallissankarina”⁴⁸¹. Miesten kohdalla urheilijan vahvuuksiin ja menestykseen keskittyminen oli kuitenkin yleisempää ja tämä loi käsityksen voimasta, toimijuudesta ja vallasta.⁴⁸²

---

⁴⁷³ ‘...And to These 4 Athletes Is Means More Than a Metal’, *NYT* 22.7.1984.

⁴⁷⁴ ‘Decker Falls in 3000 m Race, Won By A Rumanian’, *NYT* 10.8.1984.

⁴⁷⁵ Pirinen, 2006, 52.

⁴⁷⁶ Wensing & Bruce, 2003, 387-388.

⁴⁷⁷ Toffoletti, 2016, 200.

⁴⁷⁸ ‘Lewis ja Smith koviin tuulituloksiin’, *HS* 23.7.1984

⁴⁷⁹ ‘Koirakin tarvitsee henkilökortin’, *HS* 26.7.1984.

⁴⁸⁰ ‘Naisten voimistelussa tutut nuotit: Romania johtaa’, *HS* 1.8.1984

⁴⁸¹ ‘I Was Thinking Stick, Stick’, *NYT* 5.8.1984.

⁴⁸² Duncan et al., 1994, 269.

Rettonin tapauksessa ylistyssanat laimenivat, kun hänet kuvattiin yleisesti pikkulapsena ja hänen urheilusuorituksensa jäivät ulkonäköä pienemmälle huomiolle.

Naisurheilijoihin viitattiin usein ihmetyttöinä.⁴⁸³ Miehistä puhuttiin poikina lähinnä silloin, kun heistä puhuttiin tarkemmin jonkin tietyn maan edustajina, kuten kun amerikkalainen yleisö hurrasi raivoisesti voimistelussa ”omille pojilleen”⁴⁸⁴ tai kun Suomen ”nuorilla pojilla” oli vielä koko tulevaisuus edessä huippupurjehtijoina.⁴⁸⁵ Esimerkiksi kisoissa Suomea edustaviin nuoriin painijoihin viitattiin kuitenkin nuorisokolmikkona, ei poikina.⁴⁸⁶ Sama miesurheilija saattoi myös samassa jutussa olla niin ”suosikkipoika” kuin myös ”lähes varma kultamitalimies”.⁴⁸⁷

Miesurheilijan kutsuminen pojukseksi tarkoitti aineistossa lähinnä humoristista kutsumanimeä. Helsingin Sanomien Savusumua-palstalla ruotsalaista painija Frank Anderssonia kutsuttiin humoristisessa artikkelissa leikkisästi ”Frankie-pojukseksi” ja ”suosikkipojukseksi”.⁴⁸⁸ Poju-lempinimi tuntui lähinnä hellältä ivaamiselta, kun sitä käytettiin samassa yhteydessä, jossa Anderssonista luotiin kuvaa avuttomana mammanpoikana. Poju-sana oli käytössä myös Savusumua-palstalla jaetussa ”kisapojun”-tittelissä. Pojuttelu olikin aineistossa lähinnä humoristinen keino, jolla jollain tapaa pilkattiin miesurheilijaa ja laskettiin leikkiä hänen kustannuksellaan. Tytöttelyn merkitys ei näyttäytynyt samalla tavalla, vaan se oli normi naisurheilijoista puhuttaessa. Jos miehellä pojuttelu oli loukkaus, antaa se ymmärrystä myös siitä, mikä oli tytöttelyn merkitys. Koska tytöksi kutsuminen oli naisurheilijoiden kohdalla niin yleistä, se ei kuitenkaan kiinnittänyt samalla tavalla huomiota, vaan vahvisti entisestään käsitystä heikosta naisurheilijasta.

Toinen keino naisurheilijan lapsellistamiseen on pelkän etunimen käyttö uutisoinnissa.⁴⁸⁹ Kisojen uutisoinnissa ei ollut lainkaan poikkeavaa kutsua naisurheilijaa vain esimerkiksi Ulrikeksi⁴⁹⁰ tai Helinäksi.⁴⁹¹ Miesurheilijaan viitattiin yleensä koko nimellä tai pelkällä sukunimellä. Tutkimusten mukaan sukunimen käyttö on yleisempää ylempiarvoisena pidettyihin henkilöihin viitatessa. Alempiarvoisina nähtyjä yksilöitä, kuten nuoria, alaisia tai naisia on voitu kutsua pelkällä etunimellä. Tämä nimien kautta luotu hierarkia onkin tutkimusten mukaan ollut selvästi esillä urheilumediassa.⁴⁹²

---

⁴⁸³ ’Monet parhaista poissa naisten kilpailuista’, *HS* 29.7.1984; ’Allas on amerikkalaisten’, *HS* 29.7.1984.

⁴⁸⁴ ’Olympiavoimistelun ensimmäinen shokki: USA johtaa miesten kilpailua’, *HS* 31.7.1984.

⁴⁸⁵ ’Paloheimo tyytyväinen’, 10.8.1984.

⁴⁸⁶ ’Painijoiden nuorisokolmikko aloittaa väännöt tänään’, *HS* 30.7.1984.

⁴⁸⁷ ’Nukkumatti kadotti jyvän’, *HS* 2.8.1984.

⁴⁸⁸ ’Ilta ei ollutkaan pojun’, *HS* 3.8.1984.

⁴⁸⁹ Wensing & Bruce, 2003, 387-388.

⁴⁹⁰ ’Meywarth kuin piikkisika’, *HS* 29.7.1984.

⁴⁹¹ ’Marjamaa jätti suurkisat’, *HS* 11.8.1984.

⁴⁹² Duncan et al., 1994, 268.

Etunimeä saatettiin toki käyttää myös miehistä, esimerkiksi kun Helsingin Sanomissa kirjoitettiin ”Maryn ja Carlin” olevan lähes ainoat koko Yhdysvalloissa tunnetut yleisurheilijat.⁴⁹³ Tässä tapauksessa etunimen käyttö kertoi urheilijan tunnettavuudesta. Naisten kohdalla etunimen käyttö oli kuitenkin yleisempää. Jatkuva etunimen käyttö ja esimerkiksi otsikointi tyyliin ”Täyttääkö Tiina toiveet?”⁴⁹⁴ loi naisista eriarvoisen kuvan miehiin verrattuna.

Urheilijoiden puhuttelu etunimellä oli yleisempää Helsingin Sanomissa. New York Timesissa naisten ja miesten kutsuminen erosi lähinnä niin, että miesurheilijoita kutsuttiin useimmiten sukunimellä ja naisurheilijoilla sukunimen eteen lisättiin etuliite neiti,⁴⁹⁵ vaikka kyseessä saattoi olla naimissakin oleva urheilija. Kuten aiemmin todettua, tämä vahvisti miehisyyden ensisijaisuutta urheilussa ja yhteiskunnassa.

Naisurheilijoista puhuttaessa korostui usein myös valmentajan rooli. Urheilu-uutisoinnissa naisurheilija on esiintynyt usein objektina, ei itsenäisenä toimijana, joka on itse vastuussa menestyksestään.⁴⁹⁶ Tätä on vahvistanut muiden toimijoiden roolin korostaminen naisurheilijan menestyksessä. Lehdissä saatettiin tuoda esiin, kuinka tuomaristo heltyi antamaan naisurheilijalle täydet pisteet⁴⁹⁷ tai kuinka valmentaja oli onnistunut saamaan naisurheilijan huipulle. Erityisesti amerikkalaisen voimistelijan Mary Lou Rettonin tapauksessa valmentajan vaikutus nousi esille. Rettonin valmentajana toimi Nadia Comaneciakin valmentanut Bela Karolyi ja Rettoniin viitattiinkin usein Karolyin luomuksena. Helsingin Sanomissa otsikoitiin, kuinka Comanecin vanha valmentaja oli ”muovailnut kymppipyödyksen”⁴⁹⁸ ja New York Timesissa kerrottiin Nadiaa muokanneen Karolyin muokkaavan nyt Mary Louta. Karolyita kutsuttiin tähtivalmentajaksi, jonka edellinen suojatti Comaneci muutti voimistelua lajina. Karolyin ohjauksessa myös Mary Lou oli saanut ensimmäiset kymppinsä.⁴⁹⁹ Valmentajan roolin korostaminen voi voimistelun kaltaisessa lajissa olla perusteltua, koska urheilijat olivat varsinkin naisten puolella hyvin nuoria ja valmentajalla oli päätösten tekemisessä suuri vastuu. Rettoniin viittaaminen Karolyin luomuksena ja hänestä puhuminen ”Mary Louna” antoi kuitenkin kuvan urheilijasta valmentajan sätkynukkeksi. Myös

---

⁴⁹³ ’Olympiahumu näkyy vain kisapaikoilla’, *HS* 29.7.1984.

⁴⁹⁴ ’Täyttääkö Tiina toiveet?’, *HS*, 29.7.1984.

⁴⁹⁵ Esim. [Rick]”Carey and miss Cohen”, ’5 More Golds Continue American Dominance’, *NYT* 1.8.1984.

⁴⁹⁶ Sabo & Jansen, 1992, 175.

⁴⁹⁷ ’Naisten voimistelussa tutut nuotit: Romania johtaa’, *HS* 1.8.1984; Romania vei naisten kullat”, *HS* 3.8.1984.

⁴⁹⁸ ’Comanecin valmentaja on muovailnut kymppipyödyksen: Rettonilta odotetaan kultaa’, *HS* 30.7.1984.

⁴⁹⁹ ’The No-Show 10s’, *NYT* 31.7.1984.

edellisessä luvussa esiin tuotu esimerkki Päivi Meriluodon valmentaja-aviomies Erkki Aaltosesta, voimasta Meriluodon takana, heikentää käsitystä naisurheilijasta itsenäisenä toimijana.

Valmentajan merkityksen korostaminen vahvasti kuvaa naisurheilijasta passiivisena objektina, jonka menestyksestä oli vastuussa joku toinen.⁵⁰⁰ Urheilija kuvattiin oppilaana, joka ei ilman valmentajaansa voinut saada käyttöönsä koko potentiaaliaan.⁵⁰¹ Kuten työttöly tai etunimellä kutsuminen, myös valmentajan roolin korostaminen urheilijan itsensä kustannuksella vahvasti kuvaa naisurheilun alemmuudesta ja naisurheilijan passiivisuudesta. Valmentajan roolin korostuessa korostui myös sukupuolten valta-asema ja riippuvuussuhde, sillä suurin osa urheilupalmentajista oli miehiä.

Valmentaja nousi monessa tapauksessa urheilijan ainoaksi ääneksi. Lehdissä ei juuri ollut esillä voimistelijoiden itsensä, kuten Rettonin tai toisen voimistelijätähden Ecaterina Szabon kommentteja, vaan haastatteluja antoi valmentaja Karolyi. New York Times julkaisi Karolyista jopa oman artikkelin. Siinä hänen valmennettavistaan puhuttiin palkintoluomuksina, jotka hän oli muokannut maailmanluokan voimistelijoiksi ja kultamitalisteiksi.⁵⁰² Naisten riippuvuus miehistä on usein ollut urheilukuvien ja -uutisten kohteena. Miehet on esitetty naisurheilijoiden neuvonantajina, valvojina ja ohjaajina. Naisurheilijan valmentajaan on voitu viitata hänen menestyksensä syynä, kuten johdannossa esiin nostetussa esimerkissä uimari Katinka Hosszusta tai Mary Lou Rettonin tapauksessa.⁵⁰³

Erityisesti tämä korostui verratessa suhdetta miesten valmentajasuhteeseen, joka nousi esiin esimerkiksi amerikkalaispyöräilijä Alexi Grewalin yhteydessä. New York Timesin mukaan valmentajan oli täytynyt olla kova temperamenttisenä oman tiensä kulkijana tunnetulle Grewalille, ja tämä oli ollut joko syy tai ylitettävä este Grewalin matkalla kultaan.⁵⁰⁴ Grewalin tapauksessa voitto saattoi olla siis joko valmentajan onnistuneen ohjauksen tai pelkästään Grewalin itsensä ansiota. Tämä vahvasti kuvaa Grewalista oman onnensa seppänä, jolle valmentaja voi olla jopa hidaste. Naisten kohdalla harjoittelua ja urheilua koskevien kysymysten ohjaaminen valmentajalle taas oli osaltaan luomassa sosiaalisesti hyväksytyä kuvaa naisellisuudesta, heteroudesta ja miehen

---

⁵⁰⁰ Duncan & Messner, 1998, 177.

⁵⁰¹ Jaakkola, 2010, 44.

⁵⁰² 'Karolyi Coaches Olympic Proteges From the Outside', *NYT* 2.8.1984.

⁵⁰³ Hargreaves, 1994, 163-164.

⁵⁰⁴ "Maybe the coach's toughness spurred Grewal – or it is just possible that Alexi Grewal found his way to the gold medal despite the coach", 'First Things First', *NYT* 31.7.1984.

auktoriteetista.⁵⁰⁵ Kuten työttely, myös (mies)valmentajan roolin korostaminen vahvisti käsitystä miehen toimijuudesta ja naisista muiden holhousta ja ohjausta kaipaavina. Miesvalmentajan kommentoimissa naisurheilijan uraa, säilyi käsitys siitä, kumpi toimijoista on aktiivinen ja pitää lankoja käsissään.

Valmentajan roolin korostuminen ei kuitenkaan rajoittunut pelkästään naisten urheiluun. Sekä Yhdysvaltain naisten että miesten koripallojoukkueen valmentajan oli paljon esillä. Miesten valmentajaa Bobby Knightia kutsuttiin New York Timesissa mieheksi koko shown takana. Hän oli saanut pelaajat tekemään kovasti töitä, mutta myös pelkäämään häntä, sillä Knightin auktoriteettia ei sopinut ohittaa.⁵⁰⁶ Myös naisten joukkueen Pat Head Summitista luotiin kuva valmentajana, joka vaati pelaajiltaan täyttä panosta ja jonka tyyliin pelaajat olivat joutuneet tottumaan.⁵⁰⁷ Sekä Knight että rouva Summit olivat lehden mukaan tehneet joukoista tähtiä tottelevaisia joukkuepelaajia.⁵⁰⁸ Molempien kuvaus voidaan nähdä positiivisena, sillä he olivat onnistuneet luomaan yhtenäiset joukkueet, jotka molemmat voittivat olympiakultaa. Voidaankin huomata, ettei valmentajan roolin korostaminen ole esillä yksinomaan naisurheilijoiden kohdalla, vaikka se heidän tapauksessaan korostuikin. Knightin ja Summitin tapauksessa tulee kuitenkin jälleen huomioida kansallisuuden vaikutus ja koripallon rooli Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välisen taistelun areenana.

4.4. Gabriela Andersen-Schiess – sitkeä sveitsitär

Hän huojui stadionille kuin hänen juomansa olisi terästetty juomapisteellä. Oli mieto, kaunis Kalifornia-päivä ja hän kallistui sinne ja tänne, kuin vahvan tuulen mukana. Kyseessä oli Gabriela Andersen-Schiess, joka yritti epätoivoisesti ylittää maratonin maaliviivan.⁵⁰⁹

Yksi kisojen uutisoiduimmista tapahtumista oli naisten ensimmäinen olympiamaraton, josta oli etukäteen povattu kovaa kilpailua, jopa yhtä kisojen kohokohdista.⁵¹⁰ Se nostettiin naisten maantiepyöräilyn lisäksi Helsingin Sanomissa esiin esimerkkinä urheilun tasa-arvon edistämisestä ja todisteena siitä, että naiset pystyivät kovempiin suorituksiin, kuin aiemmin oli uskottu.⁵¹¹

---

⁵⁰⁵ Birrell, 1988, 485.

⁵⁰⁶ 'Knight: The Caller of Every Shot', *NYT* 22.7.1984; 'Looking Ahead: Others Seeking A Silver Medal', *NYT* 30.7.1984.

⁵⁰⁷ 'Lynette Woodard Now a Role Player', *NYT* 27.7.1984.

⁵⁰⁸ 'Basketball: 2 Golds Envisioned For U.S.', *NYT* 29.7.1984.

⁵⁰⁹ 'Sensitive And Acute Coverage of Maraton Finish', *NYT* 7.8.1984.

⁵¹⁰ 'Women's Debut Become A Highlight', 5.8.1984.

⁵¹¹ 'Carpenter polki USA:lle ensi kullat', *HS* 31.7.1984.

Isointa huomiota naisten maratonilla ei kuitenkaan vienyt voittaja Joan Benoitin suoritus tai muut kymmenet onnistujat, vaan 37:nneksi sijoittunut Gabriela Andersen-Schiess. Nestehukasta kärsinyt Andersen-Schiess tuli maaliin täysin voipuneena ja kiersi maratoniin kuuluvan viimeisen ratakiekroksen horjuen radalla puolelta toiselle. New York Times uutisoi, kuinka Andersen-Schiess huojui puolelta toiselle ja hänen saapumisensa stadionille sai yleisön kohahtamaan. Lehden mukaan maratonista tuli puheenaihe syystä, joka olisi voinut olla elämän ja kuoleman asia.⁵¹²

Andersen-Schiessin saama mediahuomio tukee aikaisemmin tässä luvussa tehtyjä huomioita. Miesten urheilussa korostuivat voittajat ja heidän saavutuksensa sekä urheilijoiden vahvuudet. Ne tukivat miesten ja miesurheilun maskuliinisuutta. Urheilussa menestyminen on vaatinut miehisinä pidettyjä ominaisuuksia ja niiden korostaminen voittajilla vahvisti tätä ajatusta. Naisten urheilussa taas enemmän huomiota sai urheilijoiden epäonnistuminen ja heidän heikkoutensa ja puutteensa. Huomion kohdistaminen naisten epäonnistumisiin on myös Riitta Pirisen sanomalehti- ja naistenlehtiaineistossa 1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla havaitsema trivialisointikeino. Hänen mukaansa naisten suoritusten vähättely korostui erityisesti sanomalehdissä.⁵¹³ Naisten kohdalla heikkouksien esittely ylläpiti myyttiä naiseuden ja heikkouden yhteenkuuluvuudesta.⁵¹⁴

Andersen-Schiessin kohtalo oli lehdistössä esillä samaan tapaan kuin Lillakin ja Deckerin pettymyksen kyöneleet. Helsingin Sanomien mukaan ”lähes tiedottomassa tilassa kamppailut sisupussi” ”raahautui yleisön hurratessa maaliin ja kaatui lääkintähenkilökunnan käsiin”.⁵¹⁵ Lehden mukaan Los Angelesin kuuma sää oli Andersen-Schiessille liikaa ja hän kärsi lämpöhalvauksesta. Lehdessä kuvailtiin tarkasti, miten hän tästä huolimatta hoiperteli maaliin asti. Kisan jälkeen Andersen-Schiess vietiin sairaalaan, josta hän kotiutui jo samana päivänä. Lehdissä pohdittiin kuitenkin ankarasti, olisiko kilpailija tällaisessa tilanteessa pitänyt ohjata pois radalta ja oliko Andersen-Schiessin suorituksella mahdollisesti jopa negatiivisia vaikutuksia naisten maratonin kehitykseen. New York Timesissa tapauksen yhteydessä tuotiin esiin eri toimijoiden kuten lääkärien, muiden kilpailijoiden ja juoksijan aviomiehen näkemyksiä. Lehdessä korostettiin teon urheutta, mutta samalla myös sen vaarallisuutta sekä Los Angelesin kisojen vaativia oloja, joiden takia maratonin järjestäminen oli herättänyt keskustelua alusta asti.⁵¹⁶

---

⁵¹² ‘First Gasps, Then Cheers’, *NYT* 6.8.1984.

⁵¹³ Pirinen, 2006, 41.

⁵¹⁴ Kane & Parks, 1992, 9.

⁵¹⁵ ‘Gabrielan hoipertelu säikäytti yleisön’, *HS* 7.8.1984.

⁵¹⁶ ‘First Gasps, Then Cheers’, *NYT* 6.8.1984.

The Olympics: Los Angeles '84

George Vecsey

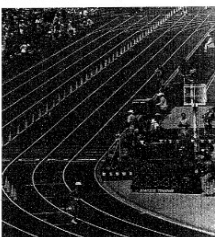

A Profile in Courage: Gabriela Andersen-Schiess of Switzerland congratulated by the Swiss flag in the Coliseum and, on the right, in the arms of her friends. She refused to compete for West and Yugoslavia.

First Gasps, Then Cheers

Continued From Page 47

They were the first gasps, then the cheers, as the women's 100-meter race began at the Los Angeles Coliseum on Monday night. The race was the first of the Olympic Games to be held at night, and it was also the first to be held in the United States since the 1904 St. Louis Olympics. The race was won by the American runner, Elaine Thompson, in a time of 12.2 seconds. The race was a historic one, as it was the first time that a woman had won a gold medal in the 100-meter race. The race was also the first time that a woman had won a gold medal in the Olympic Games. The race was a historic one, as it was the first time that a woman had won a gold medal in the 100-meter race. The race was also the first time that a woman had won a gold medal in the Olympic Games.

Loose and Last Leg: Joan Benoit rounding a bend in the Coliseum as she headed for the finish line to win the marathon.

The Crowd Lured In: Joan Benoit being congratulated by fans in the stands after she completed her historic victory.

Joan Benoit Victor In First Marathon

Continued From Page 47

She was the first woman to win a gold medal in the marathon, and she was also the first woman to win a gold medal in the Olympic Games. The race was a historic one, as it was the first time that a woman had won a gold medal in the marathon. The race was also the first time that a woman had won a gold medal in the Olympic Games. The race was a historic one, as it was the first time that a woman had won a gold medal in the marathon. The race was also the first time that a woman had won a gold medal in the Olympic Games.

Flag Owner Still Mystery

The flag that was used by the runner, Joan Benoit, during her historic victory in the marathon is still a mystery. The flag was found in the Coliseum after the race, but its owner has not been identified. The flag is a historic one, as it was the first time that a woman had won a gold medal in the marathon. The flag is also the first time that a woman had won a gold medal in the Olympic Games.

New York Timesin maratonuutisoinnissa Gabriela Andersen-Schiessin maaliintulo nousi näkyvästi esille.⁵¹⁷

Ajatus siitä, että Andersen-Schiessin tapaus uhkasi naisten maratonin asemaa, tuntuu monella tapaa liioitellulta. Samassa kisassa kuitenkin suuri määrä naisia juoksi onnistuneesti maaliin ja saavutti myös hyviä aikoja. Voittaja Joan Benoitin aika oli naisten kaikkien aikojen kolmanneksi nopein sekä ennätys kisassa, jossa mukana oli vain naisia.⁵¹⁸ Pelko ei kuitenkaan ollut aiheeton, kun muistetaan vuoden 1928 kisojen tapahtumat, jonka jälkeen 200 metriä pidemmät matkat poistettiin naisilta olympialajeina yli 30 vuodeksi.⁵¹⁹ Tätä esimerkkiä tarkastellessa voidaan nähdä myös median uutisoinnin potentiaaliset vaikutukset naisten urheilun tulevaisuuteen. Andersen-Schiessin kaltaisen poikkeustapauksen korostaminen muiden kustannuksella muokkasi sitä, miten yleisö näki naisurheilijoiden kyvykkyyden. Yksi näkökulma tapahtumaan olikin kysymys siitä, todistiko se, että naiset eivät lopulta olekaan kykeneviä kilpailemaan maratonilla? Naisjuoksijat pyrkivät

⁵¹⁷ 'First Gasps, Then Cheers', *NYT* 6.8.1984.

⁵¹⁸ 'Joan Benoit Victor In First Marathon', *NYT* 6.8.1984.

⁵¹⁹ Hämäläinen, 2004, 90.

vakuuttamaan lehdistölle, että vastaavalla tavalla voisi käydä kenelle vain, miehelle tai naiselle ja kuinka miehille vastaava maaliintulo oli yleistä.⁵²⁰

New York Timesin lopullinen näkökanta asiaan tuntui olevan, että naisten suoritukset maratonilla yleisesti todistivat heidän olevan pystyviä äärimmäisiin suorituksiin. Ajatus siitä, että naiset olisivat liian hauraita tiettyihin lajeihin, alkoi näyttää naurettavalta. Vaikka lehdessä tuotiin esiin myös joidenkin esittämä huoli tuoreen äidin Ingrid Kristiansenin harjoittelusta raskaana olleessaan, olivat naisasian edistäjät lehden mukaan onnistuneet kukistamaan ennakkoluulot, että urheilu muuttaisi naiset parrakkaiksi lihasmöykyiksi, jotka eivät voi saada lapsia.⁵²¹ Onkin mielenkiintoista, miten ristiriitaisia viestejä media välitti naisten urheilusta. Naisten kyvykkyydellä kestävyysurheiluun spekulointiin paljon ja Andersen-Schiessin kohtalo korostui muiden kustannuksella, mutta lopulta todettiin, etteivät ennakkoluulot naisten sopimattomuudesta maratonille pitäneet paikkaansa. Tämä on hyvä esimerkki median kaksoisroolista, jolla se samaan aikaan on sekä edistänyt että vastustanut naisurheilun kehitystä.⁵²²

Gabriela Andersen-Schiess hoiperteli maratonin lopun tajuttomuuden rajamailla. Sitkeä sveitsitär oli maalissa 37:s.

Gabriela Andersen-Schiessin tuskainen maaliintulo noteerattiin myös Helsingin Sanomissa. Kuvatekstin mukaan sitkeä sveitsitär ”hoiperteli maratonin lopun tajuttomuuden rajamailla”.⁵²³

Andersen-Schiessin saama huomio korostuu, kun tarkastellaan samanlaisessa tilanteessa olleita miesurheilijoita, kuten kestävyysjuoksija Steve Ovettia, joka vietiin Coliseumien radalta kisan jälkeen kahdesti sairaskärryillä. Vaikka 800 metrin finaalin jälkeen hänen todettiin sairaalassa kärsivän nestehukasta ja huimauksesta, hän osallistui myös 1500 metrin alkueriin muutama päivä

⁵²⁰ ‘First Gasps, Then Cheers’, *NYT* 6.8.1984.

⁵²¹ ‘Olympic Marathon Highlight Changing Attitudes: Women Athletes Topple Sport Myths’, *NYT* 11.8.1984.

⁵²² Kane & Greendorfer, 1994, 28.

⁵²³ ‘Gabrielan hoipertelu säikäytti yleisön’, *HS* 7.8.1984.

myöhemmin.⁵²⁴ 1500 metrin finaalin Ovett keskeytti, mutta huomio ei kuitenkaan kiinnittynyt häneen, vaan Sebastian Coen voittoon ja hänen paluuseensa urheilun huipulle. Coen kultamitali nostettiin New York Timesissa myöhemmin jopa yhdeksi kisojen muistettavimmista seikoista.⁵²⁵ Toisin kuin naisten maratonilla, suurin huomio ei keskittynyt kisan epäonnistujaan. Keskittyminen naisurheilussa urheilijoiden heikkouksiin vahvisti käsitystä miesten fyysisestä ylivertaisuudesta naisiin nähden. Tämä taas rakensi miesten ylivaltaa yhteiskunnassa, kun miesten biologiaan perustuva ylivertaisuus johti ajatukseen miesten kokonaisvaltaisesta, luonnollisesta ylivertaisuudesta.⁵²⁶

Yhteenveto

Tässä luvussa olen käsitellyt, miten urheilijoiden sisäisiä ominaisuuksia, asennetta, kyvykkyyttä ja tunteita tuotiin esiin. Tarkastelemalla nais- ja miesurheilijoiden toimijuutta sekä heidän kilpailijan ominaisuuksiensa kuvailua mediassa on voitu huomata, ettei uutisointi ole ollut tasa-arvoista. Myös määrällisesti tähän teemaan liittyviä mainintoja oli naisurheilijoita koskevissa uutisissa kaksinkertaisesti verrattuna miehiin, Helsingin Sanomissa 65 %:ssa naisista ja 31 %:ssa miehistä kertovissa jutuissa. New York Timesissa luvut olivat 65 % naisilla ja 38 % miehillä.⁵²⁷ Näistä eroista päätelmiä ei voi kuitenkaan vielä tehdä, koska tunteisiin tai asenteeseen liittyvät maininnat saattavat olla joko urheilullisuutta heikentäviä tai vahvistavia. Siksi laadullinen analyysi oli tarpeen. Luvut kuitenkin vahvistavat sen, mitä on voitu havaita myös muissa teemoissa: molemmissa lehdissä urheilun ulkopuoliset tekijät korostuivat naisurheilijoista uutisoidessa. Naisurheilijoiden mediakuva vuoden 1988 ja 1992 olympialaisissa tutkineet Kane ja Greendorfer ovatkin väittäneet, että vaikka naisurheilijoiden mediahuomio 1980-luvun lopussa lisääntyi, heistä luodut representaatiot vahvistivat stereotyyppistä kuvaa naiseudesta ja naisen seksuaalisuudesta entisestään eivätkä edistäneet syvempää, ideologista muutosta. Median tuottamat kuvat naisurheilijoista olivat väline, jonka kautta sukupuolieroja ja -hierarkiaa vahvistettiin ja perusluonteeltaan naisten ja urheilun välinen suhde oli pysynyt ennallaan.⁵²⁸

Kun miesurheilijoita kuvailtiin kilpailijoina, naiset olivat osallistujia. Uutisoinnin seurauksena yleiskuva naisurheilijasta muodostui muutamista poikkeuksista huolimatta passiiviseksi, muista

---

⁵²⁴ 'Sebastian Coella kultainen taktiikka: Ovett radalta sairaskärkyillä', *HS* 13.8.1984; 'Scouting the Games: Tests For Ovett', 8.8.1984; 'Maree Is Out Of 1,500 Run', *NYT* 9.8.1984.

⁵²⁵ 'Coe Left His Mark on 1984 Olympics', *NYT* 13.8.1984.

⁵²⁶ Kane & Greendorfer, 1994, 31.

⁵²⁷ Liite 2.

⁵²⁸ Kane & Greendorfer, 1994, 29-30, 39-40.

riippuvaiseksi ja miestä fyysisesti ja henkisesti heikommaksi ja tunteellisemmaksi. Tämä on ollut muissakin tutkimuksissa naisurheilijaan liitetty diskurssi, samoin kuin naisurheilijoihin viittaaminen lapsina tai etunimellä. Perinteisten ulkoisten naisellisina pidettyjen piirteiden lisäksi feminiinisinä nähtyjen henkisten ominaisuuksien, kuten tunteellisuuden ja riippuvaisuuden muista korostaminen on ollut tyypillistä naisten urheilusta uutisoidessa.⁵²⁹ Tätä kautta syntyi kuva emotionaalisesta ja avuttomasta naisurheilijasta, jonka kautta vahvistettiin sukupuoleen liitettyjä olettamuksia. Yksi näistä olettamuksista oli se, että ylempiarvoisena ymmärtämämme ryhmä eli miehet olivat rationaalisia, kykeneviä toimijoita kun taas naiset olivat reaktiivisia ja tunteiden kautta toimivia. Nämä käsitykset saattoivat vaikuttaa myös ihmisten käytökseen ja siten saivat näkyviä seurauksia. Nämä stereotyypit paljastivat myös ryhmien välille luotuja hierarkioita ja olivat osaltaan rakentamassa niitä.⁵³⁰

Miesurheilijoista esiin nostettavia piirteitä olivat aineistossani ahkeruus, nöyryys, tunteiden hillintä ja paineensietokyky, jotka olivat osaltaan rakentamassa sankarikuvaa urheilijasta. Henkilökohtainen pystyvyys ja kyvyt ovat nähty tärkeänä modernin urheilusankarin luomisessa. Nämä sankarit olivat malleja atleettisesta kyvystä ja myös yhteiskunnassa kannatettavista arvoista. Tämän sankarinrakennuksen kautta urheilu on luonnollistanut miesten valtaa naisista ja korostanut vallitsevaa käsitystä maskuliinisuudesta.⁵³¹ Fyysisenä olentona mies nähtiin pystyväisenä kovaan harjoitteluun ja sitä kautta saavutuksiin, joita ei nähty naisille mahdollisina. Kun naiset oppivat jo lapsena näkemään kehonsa objektina muille, miehet taas oppivat näkemään itsensä aktiivisena ja voimakkaana. Näiden käytäntöjen, joiden seurauksena naiset liikkuvat rajoitetusti ja varovasti, on syntynyt ajatus naisellisuudesta, johon ei kuulu äärimmäinen fyysisuus.⁵³² Tämä ajatus naisen kehosta heikompana kuin miehen, on seurausta yhteiskunnan ja kulttuurin suhtautumisesta.⁵³³ Kun nainen on ollut liian totinen tai liian urheilullinen, on tuotu esiin epäilyksiä siitä, että he eivät ole ”oikeita” naisia, joko fyysisesti tai seksuaalisesti.⁵³⁴ Liika kilpailunhalu naisella nähtiin yleisesti kielteisenä ja sen sijaan tuotiin esiin urheilun iloa naisurheilijan motivaationa.

---

⁵²⁹ Wensing & Bruce, 2003, 388.

⁵³⁰ Ridgeway, 2018, 11-12.

⁵³¹ Vande Berg, 1998, 138-141.

⁵³² Whitson, 228-229, 2002.

⁵³³ Roth & Basow, 2004, 248-259.

⁵³⁴ Hargreaves, 1994, 164.

5. Lopuksi

Tutkielman tehtävänä oli selvittää, millainen oli naisurheilijoiden sukupuolidiskurssi lehdistössä Los Angelesin olympialaisissa 1984, millaisia sukupuolittuneita kuvia urheilijoista luotiin ja millaista sukupuolijärjestystä niiden avulla rakennettiin. Tutkielma tarkastelee aikaa, jolloin naisurheilu eli murrosvaihetta. Se oli 1980-luvulle tultaessa ottanut suuria kehitysaskelia ja yhä rankempana nähdyt lajit nähtiin sallittuina myös naisille. Tutkielman tarkoitus oli selvittää, miten tämä heijastui mediassa esitettyihin naisurheilijoiden representaatioihin. Koska kyseessä on historiantutkimus, aineistoa on käsitelty aikansa yhteiskunnan ja kulttuurin edustajana. Urheilu-uutisoinnin kautta tutkielmassa on luotu ajankuvaa ja selvitetty yhteiskunnan arvoja ja asenteita 1980-luvun puolivälissä. Diskurssien ja rakennetun sukupuolijärjestyksen kautta on tutkittu, millaisena naisena naisurheilijat esitettiin, mikä oli naisurheilijoiden asema ja miten heihin suhtauduttiin urheilijoina sekä Suomessa että Yhdysvalloissa.

Urheilu on maskuliinisuuden ja feminiinisuuden tuottamisen kannalta kiinnostava instituutio, sillä se on hyvin voimakkaasti sukupuolittunut. Urheilu on lähtökohtaisesti maskuliininen järjestelmä, jonka miehet ovat rakentaneet miehyyden ilmaisun paikaksi ja maskuliinisen hegemonian vahvistamiseksi. Tasa-arvon lisääntyessä yhteiskunnassa ja esimerkiksi työelämässä, urheilun merkitys maskuliinisuuden linnakkeena on korostunut entisestään. Se on viimeisiä paikkoja, jossa miehet ovat voineet fyysisellä ylivoimallaan ylläpitää valta-asemaansa. Tämä vaikutti siihen, miten urheilun piirissä toimivat miehet ja naiset kohdattiin ja miten heidät kuvattiin. Urheilevien miesten nähtiin olevan luonnollisessa ympäristössään, naisten taas oman mukavuusalueensa ulkopuolella. Urheilevan naisen voitiin nähdä asettuvan ristiriitaan luonnollisena nähdyn naisellisuuden kanssa ja uhkaavan yhteiskunnan valtarakenteita, jotka perustuivat miesten fyysiseen ylivoimaisuuteen. Tätä olemassa olevaa sukupuolijärjestystä pyrittiin ylläpitämään naisurheilijoiden trivialisoinnilla, joka vähensi heidän arvoaan urheilijana ja näin heidän vallitsevalle järjestykselle luomaansa uhkaa.

Tämän asetelman ylläpitämisessä media oli avainasemassa. Se on merkittävin urheilun näkyvyyden ja kokemuksen väline ja erityisesti urheilun suurtahtumissa sen rooli on ollut huomattava. Los Angelesin kisat välittyivät ihmisille median luoman linssin läpi ja medially oli valta määrittellä, millaisia kuvia olympialaisista välittyi. Kielenkäytön kautta media rakensi diskursseja, merkitysjärjestelmiä, jotka loivat sosiaalista todellisuutta. Täten ne muokkasivat ihmisten käsityksiä esimerkiksi naisurheilijoista ja sitä kautta vaikuttivat todellisuuteen. Valitsemani aineisto, Helsingin Sanomat ja New York Times, olivat yhdet ilmestymismaidensa suosituimmista sanomalehdistä ja

siksi niitä voidaan pitää edustavina otoksina siitä, millaista uutisointi kisoista oli. Koska lehtien levinneisyys oli laaja ja ne tavoittivat paljon lukijoita, levittivät ne myös luomiaan representaatioita tehokkaasti.

Aineistostani erottui kolme naisurheilijoihin liitettyä sukupuolidiskurssia: naisurheilija objektina ja katseen kohteena, naisurheilija naisena, sukupuolensa edustajana ja naisurheilija osallistujana. Koska urheilu on pohjimmiltaan maskuliinista, tapahtui naisellisuuden rakentaminen suurimmilta osin urheilun ulkopuolella. Naisurheilijoiden siviilielämän korostaminen ja huomion kiinnittäminen ulkonäköön korostivat urheilijan sukupuolta hänen urheilumenestyksensä kustannuksella. Naisurheilijoiden fyysisten ominaisuuksien kuvailu korosti heidän viehättävyyttään, kun taas miesurheilijoilla korostuivat maskuliinisuus ja fyysisuus toimijuuden kautta. Urheilun ulkopuolella mies- ja naisurheilijoiden sukupuoliroolit tuotiin esiin hyvin perinteisinä. Mies kuvattiin perheen päänä ja naisen tehtävä oli huolehtia velvollisuuksistaan äitinä ja vaimona sekä hoitaa arkiset askarensa omasta urheilu-urastaan huolimatta.

Kilpailutilanteessa miesurheilijan representaatio oli taisteleva ja aggressiivinen, kun taas naisurheilijoiden kohdalla korostuivat tunteellisuus ja urheilun ilo, ei halu voittaa. Liika kilpailunhalu tuotiin naisten kohdalla esiin negatiivisena. Uutisoinnin kautta naisurheilijasta syntyi kuva passiivisena objektina, joka pystyi urheilu-urastaan huolimatta säilyttämään naisellisuutensa ja jopa vahvistamaan sitä. Kaikkien kolmen diskurssin kautta korostui ajatus, että naisurheilija oli ensisijaisesti nainen ja sitten vasta urheilija. Tietynlainen ulkonäkö tai heteroseksuaalisuuden toteuttaminen perheessä toimivat naisen urheilun oikeuttajina. Koska urheilu on nähty historiallisesti merkittävänä uhkana naisten feminiinisyydelle, heteroseksuaalisuudelle sekä heidän kyvyilleen saada lapsia, saattoi aineistosta tulkita myös naisten itsensä tuoneen esiin naisellisia piirteitään, välttyäkseen kritiikiltä, joka seurasi oletetun naisen roolin ulkopuolelle astumisesta.

Havaitsemani sukupuolidiskurssit vahvistavat aikaisempien tutkimusten tuloksia. Esimerkiksi Pirinen sekä Kane ja Greendorfer ovat nostaneet esiin naisurheilijoiden trivialisoinnin mediassa ja heihin yhdistetyt sukupuolitetut stereotypiat. Tutkielma korostaa kuitenkin naisurheilijoiden sukupuolittamisen kokonaisvaltaisuutta ja monitasoisuutta. Se ei rajoittunut pelkkään ulkomuodon ihailuun tai parisuhteen korostamiseen vaan oli hyvin moninaista. Sukpuolidiskurssit rakentuivat luultavasti suurilta osin tiedostamattomasti, mutta kertovat siitä, kuinka syvään juurtuneita sukupuolikäsitykset olivat länsimaisessa kulttuurissa. Tutkielmassa nousi esiin myös median ristiriitainen rooli naisurheilun aseman kehityksessä. Länsimaista naiskäsitystä saatettiin lehdistä tietoisesti kritisoida ja todeta, kuinka oli jo aikakin laajentaa naisten mahdollisuuksia kilpailla eri

lajeissa. Samaan aikaan käytetty kieli loi kuitenkin voimakkaasti sukupuolittuneita diskursseja urheilijoista ja vahvasti olemassa olevia oletuksia naisista ja miehistä urheilijoina. Nämä uutisoinnin kautta ylläpidetyt käsitykset sukupuolesta ylläpitivät vallitsevaa sukupuolijärjestystä.

Naisurheilijoilla esiintyvää maskuliinisuutta ei pyritty kieltämään, mutta maskuliinisten piirteiden, kuten voiman tai kestävyuden rinnalla korostettiin voimakkaasti naisellisuutta, jolloin naisia ei nähty miesten vertaisina. Vaatimus naisellisuudesta ja urheilullisuudesta ajoi naisurheilijat ristiriitaan, jossa heitä kritisoitiin joko heikkoudesta urheilussa tai liiasta maskuliinisuudesta. Korostamalla urheilevan naisen feminiinisyyttä luotiin hyväksytyä kuvaa naisurheilijasta ja siitä, millainen ulkonäkö tai olemus oli näkyvyyden ehto. Tällä ehdollistettiin myös naisurheilijoita itse korostamaan tiettyjä piirteitä päästäkseen nauttimaan näkyvyyden tuomista eduista, kuten taloudellisista eduista. Viestimällä, ettei pelkkä urheilussa menestyminen riittänyt naisille, vähennettiin urheilevien naisten miesten valta-asemalle luomaa uhkaa. Ajatus heikosta ja haavoittuvasta naisesta olikin pohjimmiltaan miesten kuva naisesta, ja tätä kuvaa naisia rajoittaneet käytännöt ja niiden mukaan toimiminen vahvistivat.

Edellä kuvaillun kaltaiset diskurssit ja representaatiot eivät edistäneet sukupuolten tasa-arvon kehitystä urheilussa. Naisten kuvaamisen toisen luokan urheilijoina voidaan olettaa vaikuttaneen yleisön käsitykseen naisten urheilusta ja sen saamaan arvostukseen. Olisi mielenkiintoista yhdistää tämän tyyppiseen tutkimukseen myös muistitietotutkimusta ja selvittää, millaiset olivat todellisuudessa yleisön käsitykset uutisoiduista aiheista, miten median esittämät representaatiot ovat niihin vaikuttaneet ja miten representaatio on koettu.

Tutkielma tarkasteli myös lehtien uutisoinnissa syntyneitä eroja. Merkittävää jakoa Helsingin Sanomien ja New York Timesin välille ei kuitenkaan syntynyt ja länsimaisen naisurheilijakuvan voidaankin sanoa olleen melko yhtenäinen. Molemmissa lehdissä urheilu oli selvästi nationalismin väline ja oman maan urheilijat, erityisesti menestyneet, saivat paljon palstatilaa. Naisurheilijoiden New York Timesissa saama suurempi huomio selittyi suurilta osin amerikkalaisnaisten suuremmalla määrällä kisoissa sekä heidän kisamenestyksellään suomalaisnaisten onnistumisten jäädessä Tiina Lillakin varaan. Lehdissä korostuivat kansallisesti tyypilliset kuvailut, esimerkiksi suomalaisuutisoinnissa esiin noussut sisukkuus ja vaatimattomuus verrattuna yhdysvaltalaisen aggressiivisemmän voitontahdon ja isänmaallisen tunteellisuuden kuvailuun. Uutisointiin vaikutti varmasti myös itäblokin maiden boikotti, sillä ajalle tyypillistä itä-länsi vastakkainasettelua ei päässyt syntymään. Erityisesti naisten urheilussa Neuvostoliiton ja sen liittolaisten osallistuminen olisi

varmasti tarjonnut mielenkiintoisen vertailukohtaan, sillä kommunististen maiden naisurheilijat nähtiin länsimaissa hyvin maskuliinisina.

Tutkielman keskeinen tulos on, että Los Angelesin kisoissa, joita mainostettiin naisten olympialaisina ja merkkipaaluna naisten urheilulle, kuva naisurheilijasta oli yhä ensisijaisesti nainen. Sukupuolidiskurssit ylläpitivät hyvin perinteisiä käsityksiä naisista ja miehistä. Vaikka on tärkeää huomioda, ettei kaikissa naisurheilijoihin kohdistuvissa uutisissa tuotu esiin heidän ulkonäköään tai sukupuoltaan sen erityisemmin, tutkielmassa eriteltyt diskurssit korostuivat aineistossa. Naisurheilija oli esillä urheilijana ja naisena. Hän kilpaili ja menestyi, mutta oli myös viehättävä, passiivinen ja muista riippuvainen, hoiti arjen askareensa sekä perheensä ja kipuili urheilijan ja naisen elämän yhdistämisessä. Naisurheilijoiden saama näkyvyys ja yleinen suhtautuminen esimerkiksi naisten maratoniin kertoi tapahtuneesta muutoksesta, mutta samaan aikaan ylläpidetty stereotyyppinen naisen kuva jarrutti muutosta naisen ja naisurheilijan asemassa.

Tutkielma osoittaa, että vaikka historiantutkimus korostaa naisten urheilun kehitystä 1980-luvulle tultaessa ja erityisesti Yhdysvalloissa Title IX:n merkitys nostetaan esiin urheilun tasa-arvoistumisen merkinä, suhtautuminen urheilevaan naiseen muuttui hitaasti. Kabineteissa ja ylätasolla tapahtuneet muutokset, kuten päätökset naisten lajivalikoiman laajentamisesta heijastuivat yleiseen mielipiteeseen heikosti. Tutkielman tulos tukee Kanen ja Greendorferin väitettä, jonka mukaan pelkkä kasvanut osallisuus ei ole suora merkki yhteiskunnallisesta muutoksesta, vaan muutoksesta tai sen puutteesta kertoo tapa, jolla naisurheilijat esitetään. Tällaisen muutoksen aikaansaamiseksi ei riitä mahdollisuuksien tasa-arvo, vaan vaaditaan laajempi korjaus naisurheilijadiskurssissa, jossa media on avainasemassa. Yhteiskunnallinen muutos vaatii tietoisia päätöksiä ja muutoksia representaatioissa, jotka saattavat aluksi tuntua väkinäisiltä, mutta muuttuvat ajan kuluessa luonnollisiksi.

LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

I PAINETUT LÄHTEET

Helsingin Sanomat (HS) 23.7.-13.8.1984.

Helsingin Sanomien olympialiite (HS) 29.7.1984.

New York Times (NYT) 22.7.-14.8.1984.

II INTERNET-LÄHTEET

Bannon, Tim, ”Corey Cogdell, wife of Bears lineman Mitch Unrein, wins bronze in Rio”, *Chicago Tribune* 8.8.2016. [<https://www.chicagotribune.com/sports/olympics/ct-bears-mitch-unrein-wife-wins-bronze-olympics-20160807-story.html>]. Luettu 17.11.2016.

Kunnari, Timo, ”Potkonen: Haluan voittoa”, *MTV.fi* 10.8.2016 [<http://www.mtv.fi/sport/rio2016/uutiset/artikkeli/aiti-potkonen-lyo-riossa-naista-haluan-voittoa/6021976>]. Luettu 17.11.2016.

Olympic.org – Rio 2016 [<https://www.olympic.org/rio-2016>]. Luettu 6.4.2020.

Stubbs, Roman, “The man responsible: NBC broadcaster draws ire after crediting world record to swimmer’s husband”, *The Washington Post* 7.8.2016. [<https://www.washingtonpost.com/news/early-lead/wp/2016/08/07/the-man-responsible-nbc-broadcaster-draws-ire-after-crediting-world-record-to-swimmers-husband/>]. Luettu 17.11.2016.

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Arponen, Antti O., *Olympiakisat. Ateenasta Atlantaan*. WSOY: Porvoo, 1996.

Bernstein, Alina, ‘Is It Time For A Victory Lap? Changes in the Media Coverage of Women in Sport’, *International Review for the Sociology of Sport*, 37:3-4 (2002), 415-428.

Bandy, Susan J., ‘Gender’. Teoksessa Pope, Steven W. & Nauright, John (toim.), *Routledge Companion to Sports History*, Routledge: London, 2010, 129-147.

Birrell, Susan J., ‘Discourse on the Gender/Sport Relationship: From Women in Sport to Gender Relations’, *Exercise and Sport Sciences Reviews*, 16:1 (1988), 459-502.

Birrell, Susan & Cole, Cheryl L., ‘Renée Richards and the Construction and Naturalization of Difference’. Teoksessa *Women, Media and sport. Challenging Gender Values*, Sage Publications: Thousand Oaks, 1994, 207-237.

Birrell, Susan, ‘Feminist Theories for Sport’. Teoksessa Coakley, Jay & Dunning, Eric (toim.), *Handbook of Sport Studies*. Sage Publications Ltd: Thousand Oaks, 2000, 61-76.

Brookes, Rod, *Representing Sport*. London: Arnold, 2002.

- Bryson, Lois, 'Sport and the Maintenance of Masculine Hegemony'. Teoksessa Birrell, Susan, and Cheryl L. Cole (toim.), *Women, Sport, and Culture*. Human Kinetics: Champaign, 1994, 47-64.
- Burstyn, Varda, *The Rites of Men: Manhood, Politics, and the Culture of Sport*. University of Toronto Press: Toronto, 1999.
- Butler, Judith, Pulkkinen, Tuija & Rossi, Leena-Maija, *Hankala Sukupuoli: Feminismi ja identiteetin kumous*. Helsinki: Gaudeamus, 2006.
- Cahn, Susan K., *Coming On Strong: Gender and Sexuality in Twentieth-century Women's Sport*. Harvard University Press: Cambridge, 1995.
- Carlisle Duncan, Margaret, 'Sport Photographs and Sexual Difference: Images of Women and Men in the 1984 and 1988 Olympic Games', *Sociology of Sport Journal*, 7 (1990), 22-43.
- Carlisle Duncan, Margaret & Messner, Michael, 'The Media Image of Sport and Gender. Teoksessa Wenner, Lawrence A. (toim.), *Mediasport*. Routledge: London, 1998, 170-185.
- Cole, Cheryl, L., 'Resisting the canon: Feminist cultural studies, Sport and Technologies of the Body'. Teoksessa Birrell, Susan, and Cheryl L. Cole (toim.), *Women, Sport, and Culture*. Human Kinetics: Champaign (Ill.), 1994, 5-29.
- Creedon, Pamela J., 'Women, Sport, and Media Institutions: Issues in Sports Journalism and Marketing. Teoksessa Wenner, Lawrence A. (toim.), *Mediasport*. Routledge: London, 1998, 88-99.
- Davis, Laurel R. & Harris, Othello, 'Race and Ethnicity in US Sports Media'. Teoksessa Wenner, Lawrence A. (toim.), *Mediasport*. Routledge: London, 1998, 154-169.
- Donald, Ralph R., 'Masculinity and Machismo in Hollywood's War Films'. Teoksessa Craig, Steve (toim.), *Men, Masculinity and the Media*. Sage Publications, Inc.: Thousand Oaks, 1992, 124-136.
- Dufur, Mikaela J., 'Gender and Sport'. Teoksessa Chafetz, Janet Saltzman (toim.), *Handbook of the Sociology of Gender*. Springer: New York, 2006, 583-599.
- Duncan, Margaret Carlisle; Messner, Michael A., Williams, Linda & Jensen, Kerry, 'Gender Stereotyping in Televised Sports'. Teoksessa Birrell, Susan, and Cheryl L. Cole (toim.), *Women, Sport, and Culture*. Human Kinetics: Champaign, 1994, 249-272.
- Duncan, Margaret Carlisle & Messner, Michael A., 'The Media Image of Sport and Gender'. Teoksessa Wenner, Lawrence A. (toim.), *Mediasport*. Routledge: London, 1998, 170-185.
- De Lauretis, Teresa, *Itsepäinen vietti*. Vastapaino: Tampere, 2004.
- Dworkin, Shari L. & Wachs, Faye Linda, 'The Morality/Manhood Paradox: Masculinity, Sport and the Media.' Teoksessa Sabo, Donald F., Messner, Michael & McKay, Jim (toim.), *Masculinities, Gender Relations & Sport*. SAGE Publications: Thousand Oaks, 2000, 47-66.
- Dworkin, Shari L. & Messner, Michael A., 'Just do... what? Sport, bodies, gender'. Teoksessa Scraton, Sheila & Flintoff, Anne (toim.), *Gender and Sport: A Reader*. Routledge: Lontoo & New York, 2002, 17-29.
- Emery, Edwin & Emery, Michael. *The Press and America: An Interpretative History of the Mass Media*. Prentice-Hall: Englewood Cliffs, N. J., 1984 (5. painos).

- Engelberg, Mila, *Miehiä ja naisihmisiä – suomen kielen seksismi ja sen purkaminen*. TANE: Helsinki, 2018.
- Freedman, Jane. *Feminism*. Open University Press: Buckingham, 2001.
- Gissendanner, Cindy Himes, 'African-American Women and Competitive Sport, 1920-1960.' Teoksessa Birrell, Susan, and Cheryl L. Cole (toim.), *Women, Sport, and Culture*. Human Kinetics: Champaign (Ill.), 1994, 81-92.
- Griffin, Pat, *Strong Women, Deep Closets: Lesbians and Homophobia in Sport*. Human Kinetics: Champaign, 1998.
- Hall, M. Ann, 'The Discourse of Gender and Sport: From Femininity to Feminism', *Sociology of Sport Journal*, 5 (1988), 330-340."
- Hall, M. Ann, *The Girl and the Game: A History of Women's Sport in Canada*. University of Toronto Press: Toronto, 2016, 2. painos.
- Hall, Stuart, 'The Work of Representation'. Teoksessa Hall, Stuart; Evans, Jessica & Nixon, Sean (toim.), *Representation*. Sage: London, 1997, 2. painos.
- Halmesvirta, Anssi 'Emancipation through Sports. Doctors and the Rise of the Female Body in Finland c. 1900-1920. Teoksessa Roiko-Jokela Heikki & Sironen, Esa (toim.) Nainen housuissa. Suomen Urheiluhistoriallinen Seura: Jyväskylä, 2011, s. 77-102.
- Hargreaves, Jennifer, *Sporting Females. Critical Issues in the History and Sociology on Women's Sports*. Routledge: London, 1994.
- Hargreaves, Jennifer, *Heroines of Sport*. Routledge: New York, 2000.
- Honkanen, Katriina, 'Nainen'. Teoksessa Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (toim.), *Avainsanat: 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino: 1996, 139-157.
- Huhtala, Saana, *Äiti-Aikusta vapahtaja-Iivoon: Mies ja naishiihtäjien representaatiot Lahden MM-kisoissa 2017 Iltta-Sanomien urheilusivuilla*. Journalistiikan pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, 2018.
- Hämäläinen, Karo, *Ateenasta Ateenaan*. Tammi: Helsinki, 2004.
- Itkonen, Hannu; Ilmanen, Kalervo, Matilainen, Pertti & Jaskari, Liina, *Media urheilun tulkkina ja tekijänä*. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä, 2008.
- Jaakkola, Lauri, *Olympiasankaruuden sukupuoli: Urheilusankaruuden representaatiot Helsingin Sanomissa ja Iltalehdessä*. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, 2010.
- Jallinoja, Riitta, *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet*. WSOY: Porvoo, 1983.
- Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero, 'Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet'. Teoksessa Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.), *Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino: Tampere, 2016, 25-50.
- Kane, Mary Jo & Greendorfer, Susan L., 'The Media's Role in Accomodating and Resisting Stereotyped Images of Women in Sport'. Teoksessa Creedon, Pamela J. (toim.), *Women, Media and Sport. Challenging Gender Values*. Sage: Thousand Oaks, 1994, 28-44.

- Kane, Mary Jo & Lenskyj, Helen Jefferson. 'Media Treatment of Female Athletes: Issues of Gender and Sexualities'. Teoksessa Wenner, Lawrence A. (toim.), *MediaSport*. Routledge: London, 1998, 202-220.
- Kane, Mary Jo & Parks, Janet B., 'The Social Construction of Gender Difference and Hierarchy in Sport Journalism – Few New Twists on Very Old Themes'. *Women in Sport & Physical Activity Journal*, 1:1 (1992).
- Kinkema, Kathleen M. & Harris, Janet C., 'MediaSport Studies: Key Research and Emerging Issues'. Teoksessa Wenner, Lawrence A. (toim.), *MediaSport*. Routledge: London, 1998, 27-54.
- Knuuttila, Tarja ja Lehtinen, Aki Petteri, 'Johdanto: Representaatio – tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi'. Teoksessa Knuuttila, Tarja & Lehtinen Aki Petteri (toim.), *Representaatio: Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. Gaudeamus: Helsinki, 2010, 7-31.
- Kokkonen, Jouko, *Suomalainen liikuntakulttuuri – juuret, nykyisyys ja muutossuunnat*. Suomen urheilumuseo: Helsinki, 2015.
- Kunelius, Risto, *Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin*. WSOY: Helsinki 1997.
- Laine, Leena, *Työväen urheiluliikkeen naiset*, Otava: Helsinki, 2000.
- Lenskyj, Helen: *Out Of Bounds: Women, Sport and Sexuality*, Canadian Scholar's Press, Inc.: Toronto, 1986.
- Mangan, J.A.: *Making European Masculinities*. Frank Cass: London, 2000.
- Markula, Pirkko, *Feminist sport studies: sharing experiences of joy and pain*. State University of New York Press: Albany, 2005.
- Martin, Karin, A., 'Becoming A Gendered Body: Practices of Preschools'. Teoksessa Misra, Joya; Stewart, Mahala Dyer & Brown, Marni Alyson (toim.), *Gendered Lives, Sexual Beings: A Feminist Anthology*. Sage: Thousand Oaks, 2018, 99-111.
- Moore, Mignon R., 'Gendered Power Relations Among Women: A Study of Household Decision Making in Black, Lesbian Stepfamilies'. Teoksessa Misra, Joya; Stewart, Mahala Dyer & Brown, Marni Alyson (toim.), *Gendered Lives, Sexual Beings: A Feminist Anthology*. Sage: Thousand Oaks, 2018, 297-307.
- Mähönen, Mikko, *Kisakenttien ja voimailusalien esimerkkikansalaiset. Urheilijoiden ja voimistelijoiden valokuvat Suomen Urheilulehdessä 1905-1913*. Historian pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, 2015.
- Mäkilä, Kimmo, *Tuhoa, tehoa ja tuhlausta. Helsingin Sanomien ja New York Timesin ydinaseuutisoinnin tarkastelua diskurssianalyttisestä näkökulmasta 1945-1998*. Journalistiikan väitöskirja, Jyväskylän yliopisto, 2007.
- Mustakallio, Sinikka, *Naisten itsenäisyshistoriaa Suomessa*. Kansan sivistystyön liitto: Helsinki, 1988.
- Nieminen, Hannu, ja Sihvonen, Jukka, *Mediatutkimus: Näkökulmia ja kartoituksia*. Turun yliopisto, mediatutkimus: Turku, 2001.

- Pajuriutta, Satu, *Tytöttely on jäänyt taka-alalle – vai onko? Naiseuden kehyykset Helsingin Sanomien urheilusivujen arjessa*. Journalistiikan pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, 2016.
- Perko, Touko ja Tommila, Päiviö, *Suomen Lehdistön Historia: 5, Hakuteos Aamulehti-Kotka Nyheter: Sanoma- ja paikallislehdistö 1771-1985*. Kustannuskiila: Kuopio, 1988.
- Pirinen, Riitta, 'Catching up with men? Finnish newspaper coverage of women's entry into traditionally male sports'. Teoksessa Scraton, Sheila & Flintoff, Anne (toim.), *Gender and Sport: A Reader*. Routledge: Lontoo & New York, 2002, 94-105.
- Pirinen, Riitta, *Urheileva nainen lehtiteksteissä*. Sosiologian väitöskirja, Tampereen yliopisto, 2006.
- Railo, Erkkä & Oinonen, Paavo, 'Mediasta historiaa'. Teoksessa Railo, Erkkä & Oinonen, Paavo (toim.). *Media historiassa*. Turun historiallinen yhdistys: Turku, 2012, 7-24.
- Rantala, Maria, *Naisurheilijoiden valokuvat Suomen Urheilulehdessä vuosina 1945-1969*. Suomen historian pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, 2011.
- Ridgeway, Cecilia L., 'Framed Before We Know It: How Gender Shapes Social Relations'. Teoksessa Misra, Joya; Stewart, Mahala Dyer & Brown, Marni Alyson (toim.), *Gendered Lives, Sexual Beings: A Feminist Anthology*. Sage: Thousand Oaks, 2018, 10-16.
- Rossi, Leena-Maija, 'Esityksiä, edustamista ja eroja: Representaatio on politiikkaa'. Teoksessa Knuutila, Tarja & Lehtinen Aki Petteri (toim.), *Representaatio: Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. Gaudeamus: Helsinki, 2010, 261-275.
- Rossi, Leena-Maija, *Muuttuva sukupuoli*. Gaudeamus: Helsinki, 2015.
- Roth, Amanda & Basow, Susan A., 'Femininity, Sports and Feminism: Developing a Theory of Physical Liberation', *Journal on Sport and social Issues*, 28:3 (2004), 245-265.
- Ruutu, Linda, *"Ensin häät ja sitten jättipotti Singaporessa" – naisurheilijoiden representaatioita Helsingin Sanomien urheilsivuilla 2016*. Sukupuolentutkimuksen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, 2017.
- Sabo, Donald & Jansen, Sue Curry, 'Images of Men in Sport Media: The Social Reproduction of Gender Order'. Teoksessa Craig, Steve (toim.), *Men, Masculinity and the Media*. Sage Publications, Inc.: Thousand Oaks, 1992, 169-184.
- Sabo, Donald & Jansen, Sue Curry, 'Prometheus Unbound: Construction of Masculinity in the Sports Media'. Teoksessa Wenner, Lawrence A. (toim.), *MediaSport*. Routledge: London, 1998, 202-217.
- Salokangas, Raimo, 'Tekstit, kontekstit ja poikittaistatse mediahistorian kohtauspaikalla'. Teoksessa Railo, Erkkä & Oinonen, Paavo (toim.). *Media historiassa*. Turun historiallinen yhdistys: Turku, 2012, 25-46.
- Scambler, Graham, *Sport and Society: History, Power and Culture*. Open University Press: Maidenhead, 2005.
- Scraton, Sheila & Flintoff, Anne, 'Sport feminism: The contribution of feminist thought to our understandings of gender and sport.' Teoksessa Scraton, Sheila & Flintoff, Anne (toim.), *Gender and Sport: A Reader*. Routledge: Lontoo & New York, 2002, 30-46.

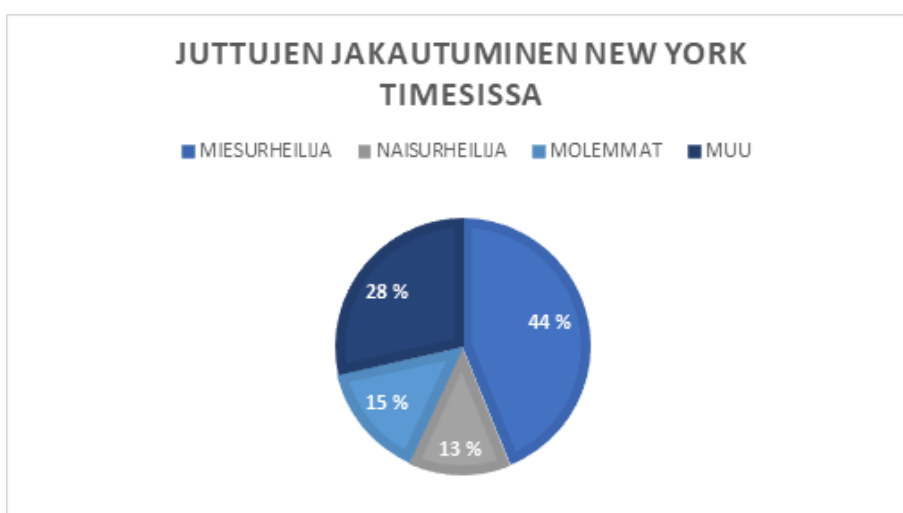
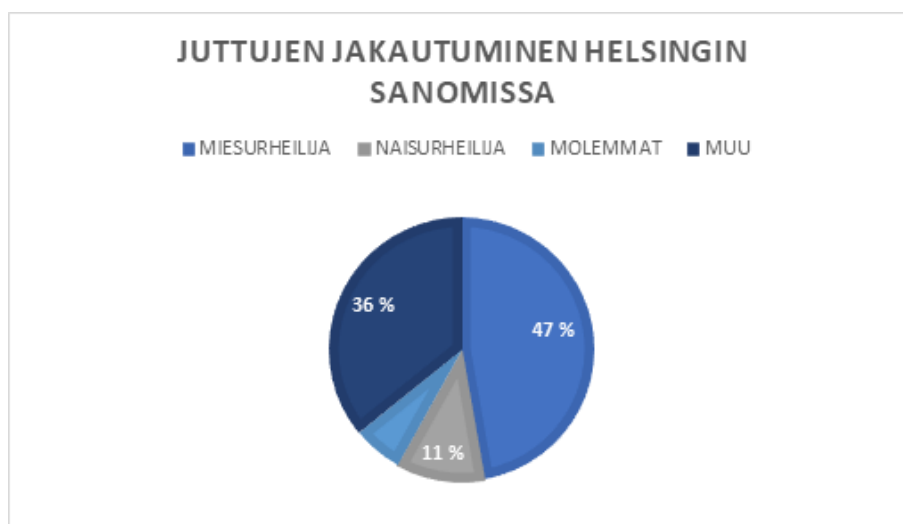
- Strate, Lance, 'Beer Commercials: A Manual on Masculinity'. Teoksessa Craig, Steve (toim.) *Men, Masculinity and the Media*. Sage: Thousand Oaks, 1992, 78-92.
- Suoninen, Eero, 'Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen'. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen, *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino: Tampere 1999, 17-36.
- Teräväinen, Erkki, 'Huomioita lehdistöstä historian tutkimuksen kohteena'. *Artikkeleja historiasta ja lehdistöstä* 1, 2008. [<https://www.ango.fi/userData/ango/artikkelit/lehdisto1pdf.pdf>]. Luettu 5.4.2019.
- Toffoletti, Kim, 'Analyzing Media Representations of Sportswomen – Expanding the Conceptual Boundaries Using a Postfeminist Sensibility', *Sociology of Sport Journal*, 33 (2016), 199-207.
- Toohy, Kristine & Veal, A.J., *The Olympic Games: A Social Science Perspective*. CABI: Cambridge, 2007.
- Turtiainen, Jussi, 'Hirviötä ja bikinejä – urheilevat naiset maskuliinisuuden varjossa'. Teoksessa Laiho, Marianna & Ruoho, Iris (toim.), *Median merkitsemät. Ruumis ja sukupuoli kuvassa*. PS-kustannus: Jyväskylä, 2005, 51-68.
- Turtiainen, Riikka, *Nopeammin, laajemmalle, monipuolisemmin. Digitalisoituminen mediaurheilun seuraamisen muutoksessa*. Digitaalisen kulttuurin väitöskirja, Turun yliopisto, 2012.
- Utrio, Kaari, *Suomen naisen tie: Pirtistä parlamenttiin*. Tammi: Helsinki, 2006.
- Vahtola, Jouko, *Suomen historia: jääkaudesta Euroopan unioniin*. Otava: Helsinki, 2003.
- Vande Berg, Leah R., 'The Sport Hero Meets Mediated Celebrityhood'. Teoksessa Wenner, Lawrence A. (toim.), *MediaSport*. Routledge: London, 1998, 134-153.
- Virrankoski, Pentti, *Suomen historia 2*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2001.
- Vuori, Jaana, 'Äitiys sukupuolikäytönä'. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 2010, 109–120.
- Wenner, Lawrence A., 'Playing the MediaSport Game'. Teoksessa Wenner, Lawrence A. (toim.), *Mediasport*. Routledge: London, 1998, 3-13.
- Wensing, Emma H. & Bruce, Toni, 'Bending the Rules. Media Representations of Gender During an International Sporting Event'. *International Review for the Sociology of Sport*, 38:4 (2003), 387-396.
- Whitson, David, 'The embodiment of gender: Discipline, domination and empowerment'. Teoksessa Scraton, Sheila & Flintoff, Anne (toim.), *Gender and Sport: A Reader*. Routledge: Lontoo & New York, 2002, 227-240.
- Willis, Paul, 'Women in Sport in Ideology'. Teoksessa Birrell, Susan, and Cheryl L. Cole (toim.), *Women, Sport, and Culture*. Human Kinetics: Champaign, 1994, 47-64.
- Wolf, Naomi, *The Beauty Myth*. Doubleday cop.: New York, 1992.
- Zimbalist Rosaldo, Michelle, 'Woman, Culture and Society: A Theoretical Overview.' Teoksessa Zimbalist Rosaldo, Michelle & Lamphere, Louise (toim.), *Woman, Culture & Society*. Stanford University Press: Stanford, 1974. 17-42.

LIITTEET

LIITE 1

Urheilusivujen juttujen jakautuminen aiheittain.

LEHTI	MIESURHEILIJIA	NAISURHEILIJIA	MOLEMMAT	MUU	YHTEENSÄ
Helsingin Sanomat	319	73	41	242	675
New York Times	186	55	62	121	424

LIITE 2

Teemojen mukaiset maininnat (kpl) urheilusivujen jutuissa sukupuolittain Helsingin Sanomissa ja New York Timesissa.

Helsingin Sanomat	ULKONÄKÖ	ARKI, YM.	PERHE	ASENNE, TUNTEET YM.	JUTTUJA YHTEENSÄ
MIEHET	23	44		112	360
NAISET	23	24		74	114

New York Times	ULKONÄKÖ	ARKI, YM.	PERHE	ASENNE, TUNTEET YM.	JUTTUJA YHTEENSÄ
MIEHET	26	42		94	248
NAISET	27	35		76	117

Maininnat teemoittain (osuus kaikista jutuista sukupuolittain).

